

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra trestního práva

**Doznání obviněného a jeho význam v trestním
řízení**

Diplomová práce

Confession and its impact on the criminal proceedings

Diploma thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

doc. JUDr. Ingrid Galovcová, Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Bc. et Bc. Zuzana Bacíková

PRAHA

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Havlíčkově Brodě dne 14.03.2024

Bc. et Bc. Zuzana Bacíková

Poděkování

Tímto bych ráda srdečně poděkovala doc. JUDr. Ingrid Galovcová, Ph.D., za její cenné rady, připomínky, odborné vedení, ochotu a trpělivost při zpracování mé diplomové práce. Taktéž bych touto cestou ráda poděkovala za podporu celé své rodině a blízkým, kterou mi vyjadřovali nejen v průběhu zpracování mé diplomové práce, ale po dobu celého dosavadního studia.

ANOTACE

Diplomová práce poskytuje ucelenou literární rešerši o tématu „Doznání obviněného a jeho význam v trestním řízení“, a to zejména se zaměřením na historický vývoj právní úpravy institutu doznání, vymezení doznání jakožto pojmu trestního řízení a jeho důkazní váhy v závislosti na formě a době jeho učinění. Dále je práce zaměřena na problematiku nepravdivého či vynuceného doznání, na zkoumání věrohodnosti obviněného a v neposlední řadě se teoretická část práce zabývá vlivem doznání pro průběh a výsledek trestního řízení se zaměřením na tzv. odklony trestního řízení. V praktické části práce jsou tyto nashromážděné poznatky ověřeny a analyzovány prostřednictvím kvalitativního výzkumu, a to za užití metody polostrukturovaného hloubkového rozhovoru.

KLÍČOVÁ SLOVA

Trestní řízení * obviněný * doznání * odklon trestního řízení* trest* vina*

ANNOTATION

The master thesis provides a complete literature search on the topic „Confession and its impact on the criminal proceedings“, especially focusing on the historical development of the legal regulation of confession, its definition of as a concept of criminal proceedings and its evidentiary weight depending on the form and time of its making. Farther, the thesis focuses on the issue of false or coerced confession, the examination of the credibility of the accused and last but not least, the theoretical part of the thesis deals with the influence of confession on the course and outcome of proceedings, focusing on the diversions of criminal proceedings. In the practical part of the thesis, these collected findings are verified and analysed in qualitative research, using the method of semi-structured in-depth interview.

KEY WORDS

Criminal proceedings * defendant * admission * diversion of criminal proceedings
* punishment * guilt*

Obsah

Seznam zkratk	7
Úvod	8
1. Historický vývoj právní úpravy institutu doznání	10
1.1. Doznání v dobách práva útrpného	10
1.2. Doznání v době Protektorátu Čechy a Morava	13
1.3. Doznání a komunistický režim	14
1.4. Doznání v současné době	16
2. Doznání jako důkaz v trestním řízení	17
2.1. Doznání a související pojmy	17
2.2. Výpověď obviněného jako významný důkazní prostředek	21
2.3. Doznání jako nepoužitelný důkaz	26
2.3.1. Problematika nepravdivého a vynuceného doznání	29
2.4. Problematika lživé výpovědi obviněného	31
2.4.1. Trestní odpovědnost obviněného za lživou výpověď v rámci vlastní obhajoby	34
2.5. Problematika zkoumání věrohodnosti obviněného	38
2.5.1. Fyziodetekční vyšetření	42
3. Doznání a jeho formy	46
3.1. Doznání učiněné před zahájením trestního řízení či před zahájením trestního stíhání	46
3.2. Doznání učiněné po zahájení trestního stíhání	48
4. Význam doznání pro trestní řízení	50
4.1. Význam doznání na průběh a výsledek trestního řízení	51
4.1.1. Dohoda o vině a trestu	52
4.1.2. Prohlášení viny a prohlášení skutečností za nesporné	55
4.1.3. Narovnání	59

4.1.4.	Podmíněné zastavení trestního stíhání	60
4.1.5.	Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání	62
4.1.6.	Institut spolupracujícího obviněného.....	64
5.	Praktická část	67
5.1.	Metodologický postup	67
5.1.1.	Výzkumný soubor	67
5.1.2.	Výzkumné otázky.....	68
5.1.3.	Schéma jednotlivých rozhovorů	68
5.2.	Tematická analýza rozhovorů	75
5.3.	Interpretace výsledků a diskuze.....	87
	Závěr.....	94
	Seznam použité literatury.....	97
	Seznam příloh.....	103

Seznam zkratk

DOVT = dohoda o vině a trestu

DVO = dílčí výzkumná otázka

GESTAPO = Geheimstaatspolizei, německá státní tajná policie

HVO = hlavní výzkumná otázka

KSČ = Komunistická strana Československa

LZPS = Listina základních práv a svobod

NPO = návrh na podání obžaloby

OČTŘ = orgány činné v trestním řízení

SD = Sicherheitsdienst, německá bezpečnostní služba

SNB = Sbor národní bezpečnosti

StB = Státní bezpečnost

tr. řád = zákon č. 141/1961 Sb., *o trestním řízení soudním (trestní řád)* v posledním znění

tr. zák. = z. č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění

Úmluva = Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

zákon o soudnictví ve věcech mládeže = zák. č. 218/2003 Sb., *o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů* v posledním znění

ZPPP = závazný pokyn policejního prezidenta

ZPŘ = zkrácené přípravné řízení

Úvod

Tématem předkládané diplomové práce je „Doznání obviněného a jeho význam v trestním řízení“. Uvedené téma bylo zvoleno zejména z důvodu služebního zařazení autorky, působící od roku 2021 na Oddělení obecné kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování Územního odboru Policie ČR na pozici vyšetřovatele. Autorka práce je tedy na denní bázi při výkonu služby na daném služebním místě konfrontována s nejrůznějšími situacemi, které jsou z větší či menší části ovlivněny přístupem pachatele k trestnímu řízení a jeho postoji k doznání a obhajobě jako takové. Tvorbu diplomové práce na toto téma tedy autorka vnímá i jako možnost seberozvoje a sebevzdělání v oblasti, která jí je pracovní blízka. Nabyté poznatky autorka práce v rámci výkonu služby na daném služebním místě zcela jistě zužitkuje.

Cílem diplomové práce je vytvořit relevantní soubor poznatků o trestněprávních aspektech institutu doznání a jeho významu v trestním řízení. Pro naplnění cíle práce bude v rámci teoretické části práce provedena ucelená literární rešerše za využití dostupných pramenů, právních předpisů a judikatury, a to se zaměřením na historický vývoj právní úpravy doznání, vymezení doznání jakožto významného institutu trestního řízení a jeho důkazní váhy v závislosti na formě a době jeho učinění. Stejně tak bude v práci věnována pozornost problematice nepravdivých, vynucených a lživých doznání, jakož i znaleckému zkoumání věrohodnosti obviněného. Závěr teoretické části práce pak bude věnován vlivu doznání na průběh a výsledek trestního řízení, a to zejména se zaměřením na jednotlivé odklony trestního řízení, které s doznáním přímo souvisí.

Za účelem ověření a bližší analýzy informací a poznatků, nashromážděných literární rešerší v rámci teoretické části práce, byl pro praktickou část práce zvolen kvalitativní přístup, a to za užití výzkumné metody polostrukturovaného hloubkového rozhovoru. Pro možné zodpovězení stanovené hlavní výzkumné otázky: „**Jaký vliv má doznání obviněného na trestní řízení?**“ a z ní vyplývajících dílčích výzkumných otázek, byl vybrán vzorek respondentů, kteří reprezentují jednotlivé orgány činné v trestním řízení. Jejich pohled na problematiku doznání obviněného dokreslí teorii o poznatky získané během její aplikace. Jde tedy o osobu z řad policejního orgánu, konkrétně o osobu

vyšetřovatele Služby kriminální policie a vyšetřování, dále pak o dvě osoby, působící ve funkci státního zástupce okresního a krajského státního zastupitelství, a o osobu zastávající funkci soudkyně okresního soudu. Jde tedy o osoby různého postavení, odlišných zkušeností a úhlů pohledů na danou problematiku. Právě takto zvolený výzkumný vzorek umožní na institut doznání a související problematiku nahlédnout ze 3-4 možných perspektiv, na jejichž základě bude možné dotvořit obraz daného tématu v jeho celistvosti a úplnosti. V závěru práce pak bude na základě nashromážděných poznatků možné zmínit případně zjištěné nedostatky v právní úpravě dané oblasti, dle kterých pak budou navržena vhodná opatření směřující k její precizaci.

Diplomová práce je autorkou zpracována na základě faktického a právního stavu ke dni 10. 2. 2024

1. Historický vývoj právní úpravy institutu doznání

Institut doznání můžeme již od starověku v některých právních systémech spojovat s právním principem „*nemo tenetur se ipsum accusare*“, tedy „*nikdo není povinen sám sebe obžalovat*“. Již v judaistickém talmudu¹ je tato zásada zakotvena rčením: „*nikdo nestojí člověku blíže než on sám sobě, a nikdo sám ze sebe nedělá zločince*“. Starozákonný soudce od obžalovaného nesměl vynucovat doznání a taktéž dokonce nesměl k jeho usvědčení použít ani jeho dobrovolné přiznání. Na území dnešní Evropy byla tato zásada uznávána v raně kanonickém právu. I přes to však prošel princip zákazu donucování k sebeobviňování různými etapami historického vývoje, během kterých byl různě modifikován, rozšiřován, zužován či zcela potlačen.²

1.1. Doznání v dobách práva útrpného

Zásadní změna ve vztahu k výše uvedenému právnímu principu „*nemo tenetur se ipsum accusare*“ nastala až ve 12. století, kdy bylo prosazeno inkviziční trestní řízení, během kterého byly obviněné osoby povinny vypovídat pravdivě. Přímo Tomáš Akvinský, jeden z nejvýznamnějších postav filozofie a teologie vůbec, zmiňuje, že obžalovaný je povinen vyložit soudci pravdu, kterou od něho dle práva soudce vyžaduje. Pokud obžalovaný nechce pravdu říci, případně ji lživě popře, smrtelně zhřeší. Tento zmíněný postoj k povinnosti obviněného sebe samotného usvědčovat dále můžeme nalézt i v trestním řádu Karla V., *Constitutio Criminalis Carolina*, z roku 1532. Donucení obviněného k doznání mělo více forem. Obviněný byl v té době povinen přísahat, že bude pravdivě vypovídat, kdy se na porušení této přísahy nahlíželo jako na těžký zločin. Samotná přísaha k pravdivé výpovědi nebyla tím nejhorším prostředkem k získání doznání osoby nařčené ze spáchání společensky nežádoucího činu. K brutálnímu vynucení výpovědi obviněného sloužila **tortura**, tj. mučení během vyšetřování a výslechu. Zde bylo doznání prohlášeno za tzv. **královnu důkazů** (*regina*

¹ Soupis rabínských diskuzí týkajících se židovského zákona a etiky (vznik v době 300 let př.n.l.-600 let n.l.).

² MUSIL, Jan. Zákaz donucování k sebeobviňování (*nemo tenetur se ipsum accusare*). *Kriminalistika: časopis pro kriminalistickou teorii a praxi*. 2009, roč. 2009, č. 4, s. 252-264. ISSN 1210-9150.

probationum). Zprvu zmíněná zásada „*nemo tenetur se ipsum accusare*“ byla tedy na několik století zcela zapomenuta.³

Tortura jako hlavní důkazní prostředek⁴ přetrvávala na našem území až do doby vydání trestního zákoníku tereziánského, *Constitutio Criminalis Theresiana*, z roku 1768. Hlavním východiskem tehdejšího inkvizičního procesu byla tzv. praesumpce viny, podle které byl obžalovaný považován za vinného, pokud se mu nepodařilo dokázat nevinu. Veškeré břemeno dokazování tak bylo přeneseno na obžalovaného. Postavení obžalovaného bylo značně ztíženo. Nesměl mít obhájce. Až před soudem mu bylo umožněno radit se s tzv. právním přítelem. Byl zcela manipulovaným objektem v rukou soudce, který byl v té době současně žalobcem, soudcem i obhájcem. Ve chvíli, kdy se obžalovanému podařilo obstát při tortuře a nepřiznat během ní vinu, byl pouze dočasně propuštěn na svobodu s tím, že v případě objevení nových usvědčujících důkazů může být řízení kdykoliv obnoveno. Právě *Tereziana* poprvé zakotvila přesná pravidla užívání tortury, její stupně, technické podmínky a dobu, po kterou mohl být vyslýchaný mučen. Šlo o praktiky jako tzv. palečnice, šněrování rukou, natahování na žebřík nebo skřípec, pálení těla na žebříku či španělské boty, přikládání na holeně. Společenské postavení osob bylo při tortuře zohledněno. Již v době stavovské nesměly být mučeny osoby se šlechtickým titulem. *Tereziana* z mučení vyjímala osoby vyššího stavu, ve vysokých hodnostech. Jejich mučení povolovala pouze v závažných případech. Další výjimku pak tvořily osoby duševně choré, nedospělci do 14 let (vyjma těch, kteří se dopustili hrdelních zločinů), muži starší 60 let, těžce nemocní a těhotné ženy. Tortura v době *Tereziany* byla přípustná pouze u zvláště těžkých zločinů, které byly trestány smrtí, aby utrpení způsobené torturou nebylo těžší než vlastní trest. Jeden stupeň mučení nesměl trvat déle než 15 minut a celé mučení déle než hodinu. V roce 1776 bylo nejvyšším rozhodnutím užívání tortury zrušeno.⁵

³ MUSIL, Jan. Zákaz donucování k sebeobviňování (*nemo tenetur se ipsum accusare*). *Kriminalistika: časopis pro kriminalistickou teorii a praxi*. 2009, roč. 2009, č. 4, s. 252-264. ISSN 1210-9150.

⁴ Více viz kapitola 2.

⁵ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003. 673 s. ISBN 80-720-433-1, s.194-195.

Obecný soudní řád kriminální (Peinliche Gerichtsordnung) z roku 1788, ve kterém byla zrušena procesní pravidla obsažená v zákoníku tereziánském, namísto tortury jako důkaz zavádí při popírání zřejmé viny obžalovaným **tresty za tzv. neposlušnost soudu**. Obdobně trestány byly i osoby duševně choré, dopouštějící se zřejmých lží či odmítající vypovídat. Tyto tresty se však svou krutostí tortuře stále podobají. Taktéž likvidoval Obecný soudní řád kriminální i očišťovací přísahu a dále stanovil zásadu nemožnosti uložit trest v plném rozsahu v případě, kdy byl obžalovaný usvědčován jen na základě nepřímých důkazů.⁶

Avšak až v průběhu buržoazní revoluce, ruku v ruce s přetvořením trestního procesu, došlo ke znovu zakotvení zákazu donucování k sebeusvědčování. Poprvé byl tento princip znovu zakotven v Pátém dodatku americké ústavy v roce 1791, a to slovy: „*Nikdo nesmí být v trestní věci donucován k tomu, aby vystupoval jako svědek proti sobě*“. V americké nauce se hovoří o tzv. „*privilege against self-incrimination*“. Na evropském kontinentu došlo k zakotvení této zásady do právního řádu až v průběhu 19. století. V tu dobu v českých zemích platil trestní zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích z roku 1803, vydaný Františkem II. K odstranění ustanovení, o již výše zmíněných trestech za neposlušnost soudu, došlo až císařským výnosem z 22. 5. 1848. Liberální rakouský Glaserův trestní řád z 23. 5. 1873, platný v českých zemích až do roku 1950, sice obsahoval v ust. § 202 pravidlo „*nemo tenetur*“, avšak obviněný byl vyšetřujícím soudcem před započítím výslechu upozorněn, aby na kladené otázky odpovídal určitě, jasně a podle pravdy. Za neuposlechnutí této výzvy ale obviněný nebyl nijak sankcionován. Obdobně tomu tak je i v evropských trestněprávních normách, například v německém trestním řádu v ust. §136 (poučení o právu nevypovídat) a § 136a (zákaz použití nedovoleného donucení). Taktéž v polském trestním řádu je zakotvené právo obviněného nevypovídat.⁷

⁶ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003. 673 s. ISBN 80-720-433-1, s. 196.

⁷ MUSIL, Jan. Zákaz donucování k sebeobviňování (*nemo tenetur se ipsum accusare*). *Kriminalistika: časopis pro kriminalistickou teorii a praxi*. 2009, roč. 2009, č. 4, s. 252-264. ISSN 1210-9150.

1.2. Doznání v době Protektorátu Čechy a Morava

Podstatné změny v oblasti trestního práva však nastaly v období Protektorátu Čechy a Morava (tj. březen 1939 až květen 1945), kdy byly výše uvedené, fakticky platné, liberální zásady trestního řízení prakticky potlačeny. V tomto období neplatilo na území protektorátu jednotné právo pro všechny občany, nýbrž platilo trestní právo domácí a trestní právo německé. Německé trestněprávní předpisy byly aplikovány v několika případech i na příslušníky protektorátu. Obligatorně tomu tak bylo v případech, kdy došlo např. k útoku na osobu vůdce, hanobení Říše, velezradě či zemězradě. Trestněprávní předpisy byly v podstatě po celou dobu protektorátu doplňovány rozhodnutími jednotlivých členů říšské vlády či říšského protektora. Tresty, které se ukládaly v soudním řízení, byly často nepřiměřené povaze deliktu. Výjimkou nebyl ani trest smrti, a to i v případech deliktů nedbalostních.⁸ V době protektorátu německé složky usilovaly o kontrolu a ovládnutí českých bezpečnostních sborů. Zřejmá byla Heydrichova snaha o obsazování míst generálních velitelů uniformované i neuniformované policie a inspektorů těchto sborů čistě Němci. Díky tomu mohly být tyto síly snáz užívány k zákrokům proti nepřátelům Říše, tedy i proti domácímu odbojovému hnutí. Německý bezpečnostní aparát v protektorátu zaujímal početnou a velmi složitě organizovanou sílu. Nejnebezpečnější byla pro české obyvatelstvo německá státní tajná policie, tzv. „Geheimstaatspolizei“, gestapo, spolu s bezpečnostní službou, tzv. „Sicherheitsdienst – SD. Jejich aktivity byly přímo směřovány proti domácí rezistenci. Neřídili se obvyklými procesními postupy v trestním řízení a jejich činnost se přímo koncentrovala na fyzickou likvidaci českého obyvatelstva.⁹ Gestapo bylo oprávněno užívat tzv. „zostřený výslech“, během kterého bylo hojně užíváno fyzické násilí, psychický nátlak či zastrahování. Výslechové praktiky gestapa byly často velmi brutální a výslech jako takový směřoval nejen ke zajištění důkazů proti vyslýchané osobě, ale také jako prostředek k získání cenných informací o domácím odboji.¹⁰

⁸ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003. 673 s. ISBN 80-720-433-1, s.477-480.

⁹ Tamtéž, s.473.

¹⁰ ZÁHORSKI, Stanislav, *Řídící úřadovna gestapa v Brně a její činnost*. Praha, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, str. 26.

1.3. Doznání a komunistický režim

Následně pak byla za komunistického režimu zavedením zákona o trestním řízení soudním č. 87/1950 Sb. zrušena dosavadní právní úprava trestního řízení, založená na liberálních zásadách Glaserova trestního řádu z roku 1873. Účel trestního řádu, uvedený v ustanovení § 1 tohoto zákona, spočíval ve výchově občanů „*k ostrážitosti vůči nepřátelům pracujícího lidu a jiným narušitelům jeho budovatelského úsilí a k plnění občanských povinností*“.¹¹ Nová podoba trestního řízení byla značně ovlivněna sovětským vzorem, což se projevovalo nejvíce v přípravném řízení a v roli prokurátora. Rozhodující úlohu měl totiž v celém trestním řízení právě státní či okresní prokurátor. Prokurátor spolu s orgány národní bezpečnosti konal přípravné řízení. Přípravné řízení bylo zahájeno vyhledáváním a orgány Sboru národní bezpečnosti (dále jen „SNB“) měly právo předvolávat podezřelé, svědky a shromažďovat a zajišťovat důkazy. Fázi vyšetřování zahajoval prokurátor. V té době neexistoval formální institut sdělení obvinění a k zahájení vyšetřování tak stačilo prosté podezření ze spáchání trestného činu. Prokurátor měl v rukou hlavní pravomoci – vedl výslechy obviněných, svědků, shromažďoval důkazy a sám mimo jiné rozhodoval o provedení domovních prohlídek či uvalení vazby na obviněného. Prokurátorovi byla dokonce svěřena pravomoc v rozhodování o vlastním výkonu trestu. Trestní řád z roku 1950 sice formálně upravoval i základní práva obhajoby, avšak ve značně omezenější míře než dosavadní trestněprávní předpisy. Dokonce ani výslovně neprohlásil zásadu presumpce nevinny jako jednu ze základních zásad trestního řízení. Doznání obviněného bylo na základě trestního řádu z roku 1950 opět postaveno do pozice korunního důkazu, který v té době stačoval pro dosažení „objektivní pravdy“. Po získání doznání obviněného tedy nebylo třeba zajišťovat další důkazy, svědčící pro jeho vinu.¹² Nejmarkantnějším rysem komunistického režimu ve spojení s trestním řízením byly politické procesy, jejichž hlavní vlna proběhla v letech 1948-1955. Období politických procesů bylo typické systematickou, masovou a plánovanou snahou o likvidaci a perzekuci všech, byť jen potenciálních, politických, ideových a třídních protivníků, odpůrců nového

¹¹ KUKLÍK, Jan. *Dějiny československého práva 1945-1989*. Dokumenty. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-17-9, s. 114.

¹² Tamtéž, s. 114-119.

režimu. Platné právní předpisy v této době zahrály významnou roli jakožto nástroj politiky vládnoucí KSČ. Všudypřítomná atmosféra podezírání a zastrašování měla ve společnosti vyvolat vědomí bezmoci, pasivity a odevzdání. V politických procesech sehráli mimo Státní bezpečnosti (dále jen „StB“), jakožto složky SNB, podstatnou roli i sovětští poradci napojení na sovětské zpravodajské služby.¹³ Udržovali si zcela suverénní postavení a funkcionáři se jejich radami a pokyny řídili téměř bez výhrad.¹⁴ Metody práce užívané stran StB nevyjímaly provokaci, nasazování agentů a zejména pak kruté a nezákonné metody vyšetřování. Opět bylo na scéně fyzické trestání, mučení, psychické týrání zatčených, obviněných a následně dokonce i vězněných osob.¹⁵ Zatčená osoba byla již sama o sobě hlavním důkazem své protistátní činnosti a úkolem vyšetřovatele tak bylo „udělat jí“, tedy dostat z ní potřebné doznání. V podstatě každý, koho StB zatkla, musel být usvědčen a odsouzen či jinak potrestán. Propuštění osoby, která byla vzata do vyšetřovací vazby, by podkopávalo důvěryhodnost a autoritu StB. Znamenalo by to uznání jejich chyb. Na každého, koho StB zatkla, se tedy automaticky přihlíželo jako někoho, kdo je vinen. Šlo pouze o to, dostat z takové osoby doznání, a to jakýmkoliv způsobem. Svou roli zde sehrávaly dlouhotrvající, noční výslechy, případně výslechy nepřetržité, jejichž cílem bylo vyslýchanou osobu dostat do takového stádia únavy, fyzického a psychického vyčerpání, až nad sebou tato osoba ztratila veškerou kontrolu a doznání, byť nepravdivé, či podepsání předloženého protokolu, vnímala jako jediné možné východisko z nesnesitelné situace.¹⁶

V prosinci 1956 byl přijat nový trestní řád (zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním) a výnosem generálního prokurátora i nový jednací řád pro prokuraturu. Šlo o snahu odstranit ty části trestního řízení, které prokuratuře přímo umožňovaly dopouštět se masových nezákonností v politických procesech. Oproti

¹³ KUKLÍK, Jan. *Dějiny československého práva 1945-1989. Dokumenty*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-17-9, s. 114.

¹⁴ KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost: historie působení STB jako mocenského nástroje KSČ: 1948-1956*. 2. vydání. Hot history. Praha: Kniha Zlin, 2021. ISBN 978-80-7662-136-7. Kapitola 1, Sovětští poradci, s. 35.

¹⁵ KUKLÍK, Jan. *Dějiny československého práva 1945-1989. Dokumenty*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-17-9, s. 122-123.

¹⁶ KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost: historie působení STB jako mocenského nástroje KSČ: 1948-1956*. 2. vydání. Hot history. Praha: Kniha Zlin, 2021. ISBN 978-80-7662-136-7. Kapitola 3, Vyšetřování, s. 199-215.

roku 1950 byla mezi základními zásadami trestního řádu prohlášena i zásada presumpce nevinu a zásady zajištění obžalovanému a obviněnému práva na obhajobu. Kromě nich zákon dále prohlašoval za základní zásady trestního řízení i nezávislost soudů, zásadu přímé účasti lidu na rozhodování, senátního rozhodování, zásadu objektivní pravdy, legality. Dále pak i zásadu vyhledávací, obžalovací, veřejnosti, bezprostřednosti, ústnosti a zásadu volného hodnocení důkazů. Pro zjištění objektivní pravdy již oproti roku 1950 nepostačovalo pouhé doznání obviněného.¹⁷

1.4. Doznání v současné době

V aktuálně platném českém trestním řádu (zákon č. 141/1961 Sb. ve znění pozdějších předpisů; dále jen „tr. řád“) zásadu „*nemo tenetur se ipsum accusare*“ opět nalezneme, a to mimo jiné v ust. § 33 odst. 1, kde: „*Obviněný má právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu, a k důkazům o nich, není však povinen vypovídat...*“ a dále pak v ust. § 92 odst. 1, kde: „*...Obviněný nesmí být žádným způsobem donucován k výpovědi nebo k doznání. Při výslechu je nutno šetřit jeho osobnost*“. Stejně tak je tato zásada zakotvena i v Listině základních práv a svobod (dále jen „LZPS“), kde přímo v článku č. 37 odst. 1 stojí, že každý má právo odepřít výpověď, pokud by takovou výpovědí přivodil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké.¹⁸ V článku 40 odst. 4 LZPS pak najdeme zásadu, podle které může obviněný uplatnit své právo odepřít výpověď, přičemž tohoto práva nesmí být žádným způsobem zbaven.¹⁹

Právní princip „*nemo tenetur se ipsum accusare*“ se následně i v druhé polovině 20. stol. stal součástí řady mezinárodních dokumentů o lidských právech. Můžeme ji nalézt například v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech z roku 1966, dle kterého obviněný nesmí být nucen svědčit proti sobě či

¹⁷ KUKLÍK, Jan. *Dějiny československého práva 1945-1989*. Dokumenty. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-17-9, s. 119.

¹⁸ MUSIL, Jan. Zákaz donucování k sebeobviňování (*nemo tenetur se ipsum accusare*). *Kriminalistika: časopis pro kriminalistickou teorii a praxi*. 2009, roč. 2009, č. 4, s. 252-264. ISSN 1210-9150.

¹⁹ USNESENÍ předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD. čl. 40 odst. 4.

přiznat vinu. Ač v evropské Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950 (dále jen „Úmluva“) žádné takové odpovídající ustanovení nenalezneme, Evropský soud pro lidská práva v několika svých judikátech dovedl, že nerespektování tohoto právního principu může vést k porušení „práva na spravedlivý proces“, zakotveného v článku 6 Úmluvy.²⁰

2. Doznání jako důkaz v trestním řízení

Co se týče samotného pojmu **doznání**, vzhledem k tomu, že v žádném právním předpise nenalezneme jeho legální definici, je třeba vycházet zejména z dostupné judikatury. Dle usnesení Krajského soudu v Ostravě, vedeného pod spis. zn. 6 To 377/95 ze dne 14.09.1995 vyplývá, že doznáním obviněného se rozumí „*sdělení takových skutkových okolností, ze kterých může orgán činný v trestním řízení (dále jen „OČTŘ“)*²¹ *dovodit naplnění zákonných znaků trestného činu*“.²²

2.1. Doznání a související pojmy

Pokud budeme vycházet z výše zmíněného vymezení pojmu doznání, je třeba pro účely této práce vymežit i související pojmy, zejména trestný čin, jeho zákonné znaky, důkaz, důkazní prostředek, předmět a pramen důkazu.

Trestný čin je definován jako protiprávní čin, který trestní zákon přímo označuje za trestný a který vykazuje znaky, uvedené v takovém zákoně.²³ Za trestný čin se v zásadě považuje i příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc, pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákoníku (z. č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění, dále jen „tr. zák.“) nevyplývá něco jiného.²⁴ S ohledem na obligatorní podmínku protiprávnosti, trestným činem může být pouze čin nedovolený, tedy protiprávní. Na protiprávnost nahlížíme jako na jednoznačný rozpor daného činu s právní normou v rámci

²⁰ MUSIL, Jan. Zákaz donucování k sebeobviňování (nemo tenetur se ipsum accusare). *Kriminalistika: časopis pro kriminalistickou teorii a praxi*. 2009, roč. 2009, č. 4, s. 252-264. ISSN 1210-9150.

²¹ Orgány činnými v trestním řízení se rozumějí soud, státní zástupce a policejní orgán.

²² Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 14.09.1995, sp. zn. 6 To 377/95.

²³ § 13 z. č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění.

²⁴ § 111 z. č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění.

právního řádu. Přitom však trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky z ní vyplývající lze vyvozovat pouze v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti dle jiného právního předpisu.²⁵ Druhou obligatorní podmínkou jsou již zmíněné zákonné znaky.²⁶ Mezi zákonné znaky trestného činu mimo jiné patří **znaky typové** (formální) a **obecné** (tzv. požadavky na pachatele). Typovými znaky rozumíme soubor znaků, díky kterým lze rozlišovat jednotlivé trestné činy od sebe. Patří sem **objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka.**²⁷ Jde o tzv. znaky **skutkové podstaty trestného činu.** Objekt trestného činu charakterizuje společenské hodnoty (zájmy, vztahy), proti nimž daný trestný čin směřuje. Pod pojmem objektivní stránky pak zahrnujeme obligatorně jednání, následek a příčinný vztah mezi nimi. Fakultativním znakem objektivní stránky trestného činu je pak čas a místo jednání, hmotný předmět útoku a účinek. Subjekt trestného činu zahrnuje znaky charakterizující pachatele a subjektivní stránka nám určuje jeho vnitřní psychický postoj k protiprávnímu jednání. Obligatorním znakem subjektivní stránky je zavinění, tedy vnitřní psychický stav konkrétního pachatele k určitým skutečnostem, jež zakládají trestný čin, a to jak jím vytvořeným či objektivně existujícím bez jeho přičinění již v době činu. Fakultativním znakem subjektivní stránky trestného činu může být pohnutka k jednání.²⁸

Obecné znaky trestného činu jsou pro všechny trestné činy stejné a neodlišují je tak od sebe navzájem. Obecnými znaky rozumíme **příčetnost** a **stanovený věk.** Trestného činu se může dopustit pouze osoba trestně odpovědná, tedy osoba, která dosáhla stanoveného věku (dovršila patnáctý rok svého věku) a byla příčetná.²⁹ Tr. zák. výslovně neuvádí, co je příčetnost. V ust. § 26 tr. zák. je však pojem příčetnosti vymezen negativně. Nepříčetnost zde stojí

²⁵ § 12 odst. 2 z. č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění.

²⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část.* 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). 1040 s. ISBN 978-80-7502-576-0. Kapitola V, Trestný čin, s. 133-136.

²⁷ BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. 982 s. ISBN 978-80-7380-866-2. Kapitola 3, Trestný čin, s. 56-57.

²⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část.* 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). 1040 s. ISBN 978-80-7502-576-0. Kapitola VI, Skutková podstata trestného činu, s. 166-170.

²⁹ Tamtéž, Kapitola V, Trestný čin, s. 133-136.

jako okolnost vylučující trestní odpovědnost. Nepříčetným je pak označen ten, kdo pro duševní poruchu v době spáchání trestného činu nemohl rozpoznat protiprávnost tohoto činu, případně nemohl ovládat své jednání. Pro označení pachatele jako trestně neodpovědného z důvodu nepřičetnosti postačí nedostatek pouze jedné z těchto schopností. Z důvodu samotné přítomnosti duševní poruchy, bez vyvolání nedostatku schopnosti rozpoznávací či ovládací, nepřičetnost nelze dovodit.³⁰ U mladistvých pachatelů provinění³¹, tedy osob mladších patnácti let, mezi obecné znaky dále řadíme jejich **rozumovou a mravní vyspělost**. V případě, že mladistvý v době spáchání provinění nedosáhl potřebné úrovně rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat protiprávnost takového činu nebo ovládat své jednání, nebude za tento čin trestně odpovědný.³²

Dalším důležitým pojmem je důkaz a důkazní prostředek. **Důkazem** upotřebitelným v rámci trestního řízení rozumíme každý přímý poznatek, který OČTŘ získal o každé skutečnosti, která má být v dokazování zjištěna, tedy o tzv. **předmětu důkazu**. Tyto přímé poznatky jsou zjišťovány o předmětech jednotlivých důkazů z kteréhokoliv důkazního prostředku v průběhu procesního dokazování. Důkazem je tedy výsledná informace, kterou OČTŘ získá o právně relevantní skutkové okolnosti provedením konkrétního důkazního prostředku. **Důkazním prostředkem** pak rozumíme prostředek k získání důkazu, jako například ohledání, výslech, rekognici, rekonstrukci, vyšetřovací pokus, prověrku výpovědi na místě či zajištěné věcné a listinné materiály.³³ Dle tr. řádu „*za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména pak výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání*“.³⁴ Každý procesní důkaz je vždy nutně spjat s určitou osobou (v případě, kdy je důkazem výpověď) či určitou věcí (ve chvíli, kdy je důkazem listina

³⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. 1424 s. ISBN 978-80-7502-637-8, s. 59-60.

³¹ Označení pro trestný čin spáchaný mladistvým.

³² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). 1040 s. ISBN 978-80-7502-576-0. Kapitola V, Trestný čin, s. 133-136.

³³ FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo procesní*. Vyd. 2., přeprac. Právo (Key Publishing). Ostrava: Key Publishing, 2009. 265 s. ISBN 978-80-7418-041-5. Kapitola 7, Dokazování, s. 66-95.

³⁴ § 89 odst. 2 z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění.

nebo jiná zpráva spojená s nějakým hmotným podkladem). Tyto osoby nebo věci pak nazýváme **nositeli důkazů** či **prameny důkazů**.³⁵

Důkazy pak můžeme členit dle různých kritérií na důkazy **usvědčující**, tedy potvrzující obvinění, důkazy **ospravedlňující**, které vyvracejí obvinění, na důkazy **původní**, tedy neodvozené a důkazy **odvozené**, tedy zprostředkované. V neposlední řadě lze důkazy členit na tzv. důkazy **přímé** a **nepřímé**.³⁶ Mezi přímé důkazy řadíme ty, kterými se přímo dokazuje vina či nevina osoby, proti níž se trestní řízení vede. Přímý důkaz tak umožňuje učinění přímého poznatku o dokazované skutečnosti, tedy zda se skutečnost opravdu stala či nestala. Přímý důkaz tedy přímo potvrzuje, případně vyvrací dokazovanou skutečnost. Nepřímým důkazem pak je takový důkaz, kterým se dokazuje jiná, vedlejší skutečnost. Za vedlejší skutečnost považujeme takovou skutečnost, ze které lze usuzovat dílčí poznatky týkající se hlavní dokazované skutečnosti. Vedlejší skutečnosti jsou jinak také označovány jako tzv. indicie a důkaz z nich odvozený označujeme jako tzv. důkaz z indicií.³⁷ Dále je taktéž známo dělení důkazů například na důkazy **laické** a **expertní**, **opominutelné** a **neopominutelné**, **dílčí** a **komplexní**, **cílené** a **nahodilé**, důkazy **nepřijatelné** a **neplatné** či dokonce důkazy tzv. **nulitní**, tedy takové, jenž nebyly výsledkem dokazovacího procesu.³⁸

Nyní již zpět k samotnému pojmu doznání. Doznání jako takové tedy spočívá ve „*výpovědi obviněného, v níž obviněný potvrzuje, že se dopustil toho, co je mu v rámci trestního stíhání kladeno za vinu*“. Zejména potvrzuje spáchání skutku, jeho dílčí okolnosti a svůj subjektivní postoj k němu. V případě, že doznání obviněného zahrnuje všechny skutkové okolnosti naplňující znaky stíhaného trestného činu, jde o **doznání úplné**. Jestliže obviněný část těchto okolností popírá, jde o **doznání částečné**.³⁹ Jak již název této kapitoly napovídá, na doznání

³⁵ JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. 942 s. ISBN 978-80-7502-576-0. Kapitola XV, Obecné výklady o důkazech, s.400-401.

³⁶ FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo procesní*. Vyd. 2., přeprac. Právo (Key Publishing). Ostrava: Key Publishing, 2009. 265 s. ISBN 978-80-7418-041-5. Kapitola 7, Dokazování, s. 66-95.

³⁷ CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. ISBN 978-80-7408-175-0. Kapitola 7, Dělení důkazů a fáze dokazování, s. 52-54.

³⁸ JIRSA, Jaromír a HAVLÍČEK, Karel. *Dokazování: úvahy o teorii a praxi*. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7676-102-5, str. 26-32.

³⁹ PŮRY, František. Doznání obviněného. In: HENDRYCH, Dušan, Miroslav BĚLINA, Josef FIALA, Pavel ŠÁMAL, Pavel ŠTURMA a Ivana ŠTENGLOVÁ. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, s. 182-183. ISBN 978-80-7400-059-1.

obviněného se v trestním řízení tedy pohlíží jakožto na důkaz a dle výše zmíněného dělení jako na důkaz přímý, původní, usvědčující, laický. Důkazním prostředkem vedoucím k zajištění takového důkazu je výslech osoby, která činí doznání.⁴⁰ Taková osoba pak bude samotným pramenem či nositelem důkazu.⁴¹ Doznání může učinit nejenom obviněný, ale taktéž podezřelý či osoba v jiném procesním postavení, například svědek. Je třeba mít na paměti, že k doznání jako důkazu lze přihlížet pouze za situace, bylo-li zajištěno v procesně použitelné podobě, tj. v souladu s ust. 91 a násl. tr. řádu. Je tedy sice možné, aby se výše jmenované osoby doznaly ke spáchání trestného činu v jejich odlišném postavení od obviněného, ale je třeba, aby toto své tvrzení následně zopakovaly po tom, co budou figurovat v procesním postavení obviněného. Dále je nutno zmínit, že osobou obviněnou, pokud z povahy věci nevyplývá něco jiného, rozumíme taktéž osobu obžalovanou či odsouzenou.⁴² K prokázání viny obviněného se jeho doznání nevyžaduje v případě, že jej lze usvědčit na základě ostatních důkazů.⁴³

2.2. Výpověď obviněného jako významný důkazní prostředek

Aby bylo možné k doznání obviněného přihlížet jako k důkazu, musí být výslech, během kterého se obviněný doznává ke spáchání trestného činu, proveden zákonným postupem a v procesně použitelné podobě. Doznání může učinit osoba, proti níž je vedeno trestní stíhání dle ust. § 160 odst. 1 tr. řádu. Nedostačuje tedy doznání osoby učiněné v rámci podání vysvětlení dle ust. § 158 odst. 6 tr. řádu či dokonce dle ust. § 61 odst. 1 zákona o Policii České republiky. Taktéž nestačí ani doznání obviněného, obsažené v žádosti o podmíněné zastavení trestního stíhání, doznání učiněné při prostudování spisu po skončení vyšetřování či doznání obviněného před probačním úředníkem. Procesně použitelnou podobou tedy rozumíme doznání obviněného učiněné v rámci

⁴⁰ PÚRY, František. Doznání obviněného. In: HENDRYCH, Dušan, Miroslav BĚLINA, Josef FIALA, Pavel ŠÁMAL, Pavel ŠTURMA a Ivana ŠTENGLOVÁ. *Právníký slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, s. 182-183. ISBN 978-80-7400-059-1.

⁴¹ JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. 942 s. ISBN 978-80-7502-576-0. Kapitola XV, Obecné výklady o důkazech, s.400-401.

⁴² § 12 odst. 7 z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění.

⁴³ PÚRY, František. Doznání obviněného. In: HENDRYCH, Dušan, Miroslav BĚLINA, Josef FIALA, Pavel ŠÁMAL, Pavel ŠTURMA a Ivana ŠTENGLOVÁ. *Právníký slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, s. 182-183. ISBN 978-80-7400-059-1.

výslechu provedeného v souladu s ust. § 90 a následujících tr. řádu. Stejně tak lze doznání v procesně použitelné formě dosáhnout v souladu s ust. § 207 až 208 tr. řádu, či ust. § 214 a § 215 tr. řádu.⁴⁴

Samotné doznání, obsažené ve výpovědi obviněného, by mělo zahrnovat všechny skutkové okolnosti naplňující zákonné znaky stíhaného trestného činu. Obviněný by se tedy kromě způsobu jednání, kterým se dopustil trestného činu, měl vyjádřit i k formě zavinění, tedy zda byl čin spáchán úmyslně či z nedbalosti.⁴⁵

Výpověď obviněného je tedy bezpochyby jedním z nejdůležitějších důkazních prostředků trestního řízení a při hledání pravdy má nezastupitelný charakter. Některé aspekty spáchání trestného činu, které se týkají vnitřních postojů pachatele, jako například jeho motivace a jeho vztah k vědomostní složce zavinění, lze v rámci objasňování trestného činu osvětlit velmi obtížně. V některých případech bez samotného vyjádření pachatele k těmto aspektům k jejich osvětlení vůbec nedojde. Stanovisko obviněného k podstatě obvinění je tak důležitou součástí dokazování, avšak není vlastním cílem trestního řízení. Lze tedy předpokládat, že výpověď obviněného může vnést nové světlo a přinést zásadní a často nejdůležitější informace, ale stále je třeba mít na paměti podstatný rozdíl mezi ní a dalšími důkazními prostředky. Výpověď obviněného je oproti ostatním důkazním prostředkům výrazně subjektivní povahy. Obviněný, jakožto subjekt a následně i strana trestního řízení, má mimořádný zájem na jeho výsledku. Oproti tomu svědci, vyjma poškozených, na výsledku řízení zpravidla osobní zájem nemají. Obviněný však oproti svědkům nemá povinnost vypovídat. Právo nevypovídat se může realizovat nejen samotným odmítnutím při výslechu cokoliv sdělit, ale taktéž i odmítnutím spolupráce s OČTŘ při určitých úkonech. Co tedy obviněný v rámci trestního řízení OČTŘ sdělí, závisí pouze na něm a jeho procesní taktice. Odmítnutí výpovědi může spočívat v odepření odpovídat na otázky kladené vyslychajícím, na určitou skupinu otázek, případně odpovídat pouze na dílčí otázku. Obviněný se tedy může omezit pouze na poskytnutí spontánní výpovědi k obvinění s tím, že na otázky již odpovídat nebude. Taková skutečnost pak může být vzata do úvahy ve chvíli hodnocení míry jeho spolupráce

⁴⁴ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*. Teoretik. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-319-3. Kapitola 5, Podmíněné zastavení trestního stíhání, s. 114.

⁴⁵ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 11. 1994, sp. zn. 4 To 831/94.

s OČTŘ v případě, kdy bude uznán vinným a soud bude rozhodovat o druhu trestu a jeho výměře.⁴⁶

Obviněný, na rozdíl od svědka, nemá povinnosti při výpovědi uvádět pouze pravdivé skutečnosti. V tomto ohledu je omezen pouze nebezpečím trestního stíhání pro trestný čin křivého obvinění dle ust. § 345 tr. zák. či trestného činu pomluvy dle ust. § 184 tr. zák. V případě, že se v průběhu trestního řízení prokáže, že obviněný v rámci své obhajoby uváděl nepravdivé informace, lze předpokládat, že takový jeho přístup nebude reflektován při hodnocení jeho osoby OČTŘ, byť i jen tím, že mu nebudou přiznány významné polehčující okolnosti uvedené v ust. § 41 tr. zák. Na druhou stranu využití práva nevypovídat či vypovídat lživě nemůže být přičítáno jako okolnost přitěžující dle ust. § 42 tr. zák.⁴⁷ Avšak nelze usuzovat jeho vinu pouze na základě skutečnosti, že v rámci své obhajoby záměrně vypovídal nepravdu, nespolupracoval s OČTŘ či se je dokonce snažil svést na falešnou stopu. Takový postup soudu, kdy by soud vinu obžalovaného vyvozoval pouze z takového způsobu obhajoby, by znamenal potlačování práva na obhajobu, byl by v rozporu se zásadou presumpce neviny a zásadou vyhledávací, jmenovanou v ust. § 2 odst. 5 tr. řádu.⁴⁸

Dále je nutno zmínit, že výpověď obviněného neobsahuje pouze doznání, ale i další okolnosti důležité pro posouzení celé věci, které vyplývají z chování a prožívání obviněného během výslechu. Často může být výpověď obviněného důležitým zdrojem informací i ve vztahu k případným dalším spolupachatelům.⁴⁹

Obviněný nesmí být k výpovědi či přímo doznání nikterak donucován⁵⁰, a to žádným způsobem, tedy ani opakováním jeho výslechu. Opakované a ničím neodůvodněné výslechy obviněného, ke kterým je přistupováno pouze za účelem dosažení jeho doznání, jsou nesprávné. Takové výslechy se jeví jakožto směřující čistě k doznání, nikoliv k získání úplného a jasného obrazu o všech skutečnostech

⁴⁶ FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GŘIVNA, Tomáš. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. Hlava XIV, Jednotlivé důkazní prostředky, s. 376-380.

⁴⁷ Tamtéž, s. 378.

⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 4. 1968, sp. zn. 7 Tz 11/68.

⁴⁹ FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GŘIVNA, Tomáš. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. Hlava XIV, Jednotlivé důkazní prostředky, s. 379.

⁵⁰ § 92 odst. 1 z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění.

důležitých pro trestní řízení.⁵¹ Krom toho, obsah doznání obviněného se považuje za věrohodné až v případě, že je jeho věrohodnost prokázána dalšími věrohodnými důkazy. Přičemž k prokázání viny obviněného musí souhrn nepřímých důkazů tvořit logickou a nenarušovanou soustavu vzájemně se doplňujících důkazů, která ve svém celku jednak spolehlivě prokazuje všechny okolnosti zažalovaného skutku a usvědčuje ho tak z jeho spáchání, ale současně taktéž vylučuje možnost jakéhokoliv jiného závěru.⁵² V případě existence důvodných pochybností ve vztahu ke skutku či osobě jeho pachatele, jež nelze odstranit provedením nějakého dalšího důkazu, ve chvíli, kdy není dosaženo jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, je třeba rozhodnout s ohledem na pravidlo „*in dubio pro reo*“, tedy v pochybnostech ve prospěch obviněného, vycházejícího z principu „*presumpce nevinny*“.⁵³ Presumpce nevinny vyjadřuje základní zásadu trestního řízení, dle které každý, proti němuž se trestní řízení vede, je považován za nevinného, dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem nebyla vyslovena jeho vina. Neznamená to však, že by OČTŘ musely presumovat nevinu obviněného v průběhu celého řízení (policejní orgán a státní zástupce při vydávání usnesení o zahájení trestního stíhání, státní zástupce při podávání obžaloby a soud při vynášení rozsudku), neboť by tak nemohli provádět příslušné úkony. Z podstaty presumpce nevinny tedy mimo jiné vyplývá povinnost OČTŘ prokázat obviněnému vinu dokazováním provedeným v souladu se zákonem, když nedokázaná vina má pro trestní řízení totožný význam, jako dokázaná nevina. OČTŘ mají být vůči osobě, proti níž se trestní řízení vede, nestranné a nezájaté, avšak mohou proti němu v mezích zákona uplatňovat nezbytná omezení k dosažení účelu trestního řízení.⁵⁴

S institutem doznání jsou tedy neodmyslitelně spojeny, mimo jiné, dvě ze základních zásad trestního řízení. Konkrétně jde o „zásadu zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti“ a „zásadu vyhledávací“. První ze

⁵¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 09.04.1968, sp. zn. 7 Tz 11/68.

⁵² Tamtéž.

⁵³ CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. ISBN 978-80-7408-175-0, str. 171.

⁵⁴ ŠÁMAL, Pavel. Presumpce nevinny. In: HENDRYCH, Dušan, Miroslav BĚLINA, Josef FIALA, Pavel ŠÁMAL, Pavel ŠTURMA a Ivana ŠTENGLOVÁ. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, s. 808-809. ISBN 978-80-7400-059-1.

zásad po novelizaci zákonem č. 292/1993 Sb. nahradila tzv. zásadu objektivní pravdy. Dle této zásady je OČTŘ ukládáno, aby postupovaly v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tr. řádu a za součinnosti dalších orgánů tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu nezbytném pro jejich rozhodnutí. Na základě těchto zásad tedy OČTŘ nemusí zjišťovat veškeré okolnosti daného případu, směřující ke zjištění absolutní pravdy, kterou fakticky nikdy zjistit nemohou, ale pouze ty, které postačují pro jejich rozhodnutí.⁵⁵ OČTŘ tak v přípravném řízení vyhledávají a objasňují stejně pečlivě všechny skutečnosti a okolnosti, které svědčí jak ve prospěch, tak i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede. Takto tedy OČTŘ postupují z úřední povinnosti, nikoliv pouze na návrh některé ze stran.⁵⁶

Doznání obviněného tak nutně OČTŘ nezbavuje povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu.⁵⁷ Na doznání tedy již nelze pohlížet jako na „korunu důkazů“ ba dokonce „královnu důkazů“, jak tomu bylo v minulosti.⁵⁸ S tím však zcela nekorespondují některé instituty trestního řízení, které mají pozitivně ovlivňovat průběh řízení (např. narovnání dle ust. § 309 odst. 1 písm. a) tr. řádu, podmíněné zastavení dle ust. § 307 odst. 1 písm. a) tr. řádu, resp. podmíněné odložení návrhu na potrestání dle ust. § 179g odst. 1 písm. a) tr. řádu či institut spolupracujícího obviněného dle ust. § 178a odst. 1 písm. b) tr. řádu a dohoda o vině a trestu dle ust. § 175a odst. 3 tr. řádu). Všechny tyto instituty totiž předpokládají doznání podezřelého nebo obviněného, čímž tak zákon zpochybňuje tradiční význam materiální pravdy jako korektivu volného hodnocení důkazů, upřednostňuje rychlost a ekonomii řízení a doznání viny opět staví před jiné důkazy.⁵⁹ Nelze však přehlížet fakt, že důvodů a motivací vedoucích osobu

⁵⁵ ŠÁMAL, Pavel. § 2 [Základní zásady trestního řízení]. In: ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 33-40.

⁵⁶ FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo procesní*. Vyd. 2., přeprac. Právo (Key Publishing). Ostrava: Key Publishing, 2009. 265 s. ISBN 978-80-7418-041-5. Kapitola 7, Dokazování, s. 66-95.

⁵⁷ § 2 odst. 5 z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (*trestní řád*) v posledním znění.

⁵⁸ CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. ISBN 978-80-7408-175-0, str. 171.

⁵⁹ FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GRIVNA, Tomáš. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. Hlava XIV, Jednotlivé důkazní prostředky, s. 379.

činící doznání k nepravdivému doznání může být hned několik a jejich odhalení je často velmi složité.^{60,61}

2.3. Doznání jako nepoužitelný důkaz

Se shora uvedeného vyplývá, že na doznání jsou kladeny jisté obsahové a formální požadavky. A ač může být doznání zachyceno v procesně použitelné podobě, s vyjádřením obviněného ke všem zákonným znakům stíhaného trestného činu, v případě, že jej bylo dosaženo nezákonným postupem, bude takové doznání jako důkaz nepřipustné. Nezákonným postupem rozumíme zejména **jakýkoliv druh donucení obviněného k učinění doznání**. Doznání získané za užití násilí, pohrůžky násilí, brutality nebo jiného jednání, které lze kvalifikovat jako mučení, nesmí být nikdy použito k usvědčení osoby, proti níž je takové jednání použito. Stejně tak je zakázáno užití jakékoliv formy psychického donucení či nátlaku.⁶²

Byť je jakákoliv forma psychického nátlaku, manipulace či donucování za účelem opatření doznání či výpovědi zakázána a výpověď obviněného, získaná za užití takových metod, je jako důkaz nepřipustná, je z pohledu kriminalistické taktiky jistá forma psychického působení vyslychajícího na vyslychanou osobu žádoucí. V rámci výslechu obviněného je tedy s ohledem na kriminalisticko-taktické metody možné psychologicky působit na osobu obviněného ve smyslu poskytnutí pomoci vyslychanému k překonání zdánlivě zapomenutých skutečností, chybných vzpomínek a subjektivních nedostatků reprodukce, případně lze psychologicky působit na lživě vypovídající osobu, avšak vždy pouze v souladu s požadavky zákonnosti. Psychologické působení vyslychajícího na osobu vyslychanou, ve smyslu pomoci ji k rozpomenutí, připadá v úvahu u vyslychaných osob, které se rozhodly vypovídat pravdivě, avšak z nějakého důvodu nejsou schopny dříve vnímané okolnosti přesně reprodukovat, aniž by se

⁶⁰ CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. ISBN 978-80-7408-175-0, str. 171.

⁶¹ Blíže v kapitole 2.4.

⁶² FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GRIVNA, Tomáš. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. Hlava III, Ochrana ústavně zaručených práv a svobod, s. 80.

vyvarovaly nepřesnostem, výpadkům a mezerám v popisovaném sledu událostí. Překonat tyto kognitivní nedostatky lze nejrůznějšími způsoby, například znovuoobnověním asociačních spojů při předložení věcí, které jsou spojeny s vyšetřovanou kriminalisticky relevantní událostí nebo výsledkem na kriminalisticky významném místě, o kterém má vyslýchaný vypovídat. Nedoporučuje se při výslechu spěchat a hovořit pouze stroze k předmětné události, jelikož vybavení si podružných, vedlejších okolností trestní věci může být impulzem k znovu vybavení zdánlivě zapomenutých podstatných skutečností. Například v případě, kdy si vyslýchaný nemůže vzpomenout na konkrétní datum, čas a podobné konkrétní detaily kriminalisticky relevantní události, je možné jej nasměrovat dotazy ohledně ročního období, počasí, dotazy na jiné významné události, které se mohly udát v blízkosti konkrétnímu vyšetřovanému činu apod. U časových údajů se taktéž doporučuje stanovení pevného bodu, například od doby příchodu z práce. Pro pomoc vyslýchanému lze využít i předložení katalogů, vzorníků barev, seznamy ulic, telefonní seznam a podobně, avšak vždy je třeba, aby se vyslychající vyvaroval užití sugestivního ovlivňování vyslychané osoby. Za účelem pomoci při vzpomínání na okolnosti případu je nevhodné předkládat vyslychanému výpovědi jiných osob, naznačovat ve formulaci otázky žádanou odpověď a podobně.⁶³ V případě lživě vypovídající osoby, která ale fakticky neodmítá vypovídat, kriminalisticko-taktická praxe doporučuje „psychologické působení na city a rozum vyslychané osoby“, a to v zákonných mezích. Při překonávání tendencí vyslychané osoby vypovídat lživě je třeba zahrnout veškeré metody založené na klamání vyslychaného či metody charakterizované zjevným nebo skrytým psychickým či fyzickým násilím. V takovém případě je tedy v souladu s procesními postupy působeno na psychiku vyslychané osoby za účelem dokázat nesmyslnost a neudržitelnost lživé výpovědi. Prakticky se využívají zejména dílčí taktické postupy, jako jsou:

- odhalení, objasnění a odstranění příčin motivujících lživou výpověď,
- stimulování kladných vlastností vyslychaného,

⁶³ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. Kapitola 1.6, Výslech, s. 56-65.

- využití emocionálního napětí vyslychaného,
- využití vnitřních rozporů výpovědi a rozporů mezi výpovědí a dalšími důkazy,
- využití reflexních úvah lživě vypovídajícího.⁶⁴

Při výpovědi lze taktéž vyslychanou osobu stavět před důkazy rozporující lživou výpověď takové osoby či důkazy přímo svědčící pro její lživou výpověď. Při takovém postupu je ale nutno dbát taktických zásad obezřetně, aby vyslychaný zbytečně neinterpretoval důkazy tak, že jejich důkazní váhu a relevanci svou výpovědí znehodnotí.⁶⁵

Z výše uvedeného vyplývá, že mimo fyzického či psychického donucování obviněného k výpovědi nebo k samotnému doznání je tedy taktéž zakázáno pokládání otázek úskočných, respektive **kapciózních** a otázek navádějících, či jinak, **sugestivních**. V rámci výslechu sice mohou být obviněnému, za účelem doplnění jeho výpovědi či odstranění zjištěných rozporů a nejasností, kladeny otázky, avšak je nutné, aby byly kladeny jasně a srozumitelně. Přímo ust. § 92 odst. 3 tr. řádu uvádí nepřípustnost otázek kapciózních a sugestivních.⁶⁶ Kapciózními (úskočnými) otázkami rozumíme takové otázky, při jejichž formulaci vyslychající vyslychanému předstírá skutečnost, která je nepravdivá, klamavá nebo která předpokládá skutečnost dosud nepotvrzenou, čímž tak vyslychaného svádí k odpovědi, kterou si vyslychající přeje slyšet.⁶⁷ Sugestivní (návodné/navádějící) otázky jsou pak ty, kterými vyslychající vyslychanému předstírá okolnosti, které mají být teprve zjištěny z jeho výpovědi. Takovými otázkami se vyslychané osobě naznačuje, jak má na položenou otázku odpovědět.⁶⁸ Oba zmíněné druhy otázek zkreslují možnost správného závěru

⁶⁴ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. Kapitola 1.6, Výslech, s. 64-65.

⁶⁵ Tamtéž, s. 65.

⁶⁶ § 92 odst. 3 z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění.

⁶⁷ PÚRY, František. Kapciózní otázky. In: HENDRYCH, Dušan, Miroslav BĚLINA, Josef FIALA, Pavel ŠÁMAL, Pavel ŠTURMA a Ivana ŠTENGLOVÁ. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, s. 322. ISBN 978-80-7400-059-1.

⁶⁸ PÚRY, František. Sugestivní otázky. In: HENDRYCH, Dušan, Miroslav BĚLINA, Josef FIALA, Pavel ŠÁMAL, Pavel ŠTURMA a Ivana ŠTENGLOVÁ. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, s.1105. ISBN 978-80-7400-059-1.

o pravdivosti výpovědi a vedou mnohdy k překroucení skutečnosti, jelikož jsou způsobilé vyslýchanému vnutit určitou odpověď.⁶⁹

2.3.1. Problematika nepravdivého a vynuceného doznání

Nepravdivým doznáním označujeme takový akt vzniklý za procesních podmínek, tedy v průběhu trestního stíhání, při kterém vyslýchaná osoba podává nepravdivou výpověď týkající se trestného činu, pro který je stíhána. Samotnému nepravdivému doznání tedy předchází fakt zahájení trestního stíhání, předvolání, předvedení, zadržení či vzetí do vazby.⁷⁰ Jak bylo již výše zmíněno, motivů k učinění doznání, byť nepravdivého, může být hned několik. Hlavním motivem mohou bezesporu být vnitřní pohnutky osoby, mezi které řadíme její prožitky viny, touhu po obecné známosti, snahu pomoci vyšetřovateli, snaha chránit jinou osobu, snaha vyhnout se vězení (ve chvíli, kdy dotyčná osoba věří, že doznání bude tak významnou polehčující okolností). Dále mohou osobu vést k doznání vnější síly spojené s vyšetřováním, jako například tlak či hrozby ze stran blízkých osob, rodiny, přátel a nepřátel. Další příčinou doznání mohou být explicitní nebo implicitní hrozby a sliby vyšetřovatele spojené se samotným vyšetřováním. Není dále pochyb o celkovém vlivu vyšetřování na fyzický a emoční stav osoby, která činí doznání. V neposlední řadě může osobu k doznání vést přesvědčení o velkém množství usvědčujících důkazů a další informační, sociální a emoční vlivy spojené s vyšetřovanou událostí.⁷¹

Nepravdivá doznání můžeme z psychologického hlediska členit na nepravdivá doznání **dobrovolná** (vnitřní), **nátlakově zvnitřněná** (vynucená zvnitřněná) či **nátlakově souhlasná** (vynucená souhlasná). Na první z nich, nepravdivá doznání dobrovolná, je činěn tlak vycházející z vnitřních pohnutek vyslýchaného. Nátlakově zvnitřněná nepravdivá doznání jsou pak taková nepravdivá doznání, při kterých obviněný vnitřně připouští následkem nátlaku

⁶⁹ FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GŘIVNA, Tomáš. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. Hlava XIV, Jednotlivé důkazní prostředky, s. 382

⁷⁰ SOUKUP, Jaroslav. *Sebeobvinění a nepravdivá doznání*. Praha: Ústav kriminalistiky právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1973, str. 28-29.

⁷¹ BOUKALOVÁ, Hedvika a GILLERNOVÁ, Ilona. *Kapitoly z forenzní psychologie*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4461-5. Kapitola 5, Výpověď jako výsledek interakce vyšetřovatele s vyšetřovaným, s. 60-74.

plynouceho z vyšetřování či odjinud, že čin spáchat mohl, i když si jej například nepamatuje. Při nepravdivých doznáních nátlakově souhlasných obviněný nepřistupuje vnitřně na skutečnost, že je pachatelem, ale připouští svou účast či spáchání navenek, většinou s vidinou nějakého benefitu. Takové doznání učiní například v úmyslu svého propuštění z vazby po doznání.⁷²

Vyšetřovatelé a osoby působící na straně OČTŘ nejsou obligatorně vzděláváni v tom, aby přijímali nepravdivá doznání jako reálnou eventualitu, jako běžný postup nevinných osob v rámci trestního řízení. Nejen pro vyšetřovatele může být opravdu těžké porozumět samotnému procesu učinění nepravdivého doznání a motivům osoby takové doznání činící. Je nutno podotknout, že osoba podezřelého/obviněného, je v rámci trestního řízení často v relativní informační a sociální izolaci, během které se bezpochyby obává výsledků a dopadů trestního řízení pro jeho život. V rámci řízení má omezené možnosti danou situaci ovlivnit nebo ukončit ve svůj prospěch vlastním přičiněním. Nejde tudíž o situaci, kterou bychom mohli srovnávat s „běžným lhaním“ v rámci jiných životních situací.⁷³

Vynuceným doznáním pak rozumíme takové doznání, které bylo získáno fyzickým či psychickým nátlakem, ale taktéž pouhou hrozbou takového donucení. Vynucené doznání je pak v rámci trestního řízení důkazem zcela neúčinným a tuto jeho vadu nelze žádným způsobem odstranit.⁷⁴ Takové doznání tedy nelze v trestním řízení vůbec použít, a to s výjimkou jeho užití jako důkazu proti osobě, která použila donucení nebo hrozby donucení.⁷⁵ Za násilné donucení doznání pokládáme „*každý prostředek, který způsobuje tělesné nebo psychické utrpení, a kdy potřebou jeho zkrácení nebo snížení může být vyšetřovaný podnícen k doznání*“.⁷⁶

Když pomineme fyzické donucení, jedním z nejtypičtějších prostředků k dosažení doznání užívaných vyslyšajícími snad na celém světě, byť v rozporu

⁷² BOUKALOVÁ, Hedvika a GILLERNOVÁ, Ilona. *Kapitoly z forenzní psychologie*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4461-5. Kapitola 5, Výpověď jako výsledek interakce vyšetřovatele s vyšetřovaným, s. 72-73.

⁷³ Tamtéž, s. 73.

⁷⁴ PŮRY, František. Doznání obviněného. In: HENDRYCH, Dušan, Miroslav BĚLINA, Josef FIALA, Pavel ŠÁMAL, Pavel ŠTURMA a Ivana ŠTENGLOVÁ. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, s. 182-183. ISBN 978-80-7400-059-1.

⁷⁵ § 89 odst. 3 z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění.

⁷⁶ SOUKUP, Jaroslav. *Sebeobvinění a nepravdivá doznání*. Praha: Ústav kriminalistiky právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1973, s. 169.

se zákonem, je předstírání, že se spolupachatel doznal, že obviněný byl poznán jistým svědkem, čímž je obviněný lstivým a úskočným způsobem přesvědčován o zbytečnosti a marnosti dalšího zapírání. Další hojně užívanou výslechovou metodou směřující k získání doznání patří návrhy na užití určitého znaleckého zkoumání k provedení „důkazu“ (např. u trestných činů v sexuální oblasti) s cílem zaskočit či zastražit vyslychanou osobu. K užití takových metod dochází zejména u osob prostých, bez dostatečného vzdělání a důvěřivých. Je dokázáno, že osoby emociálně a intelektově slabší jsou mnohem vnímavější k psychickému a sociálnímu nátlaku než osoby vyrovnané, ustálené povahy a jedinci intelektově vyspělejší. Mezi další formy psychického nátlaku patří úskoky vyslychajícího v podobě neodpovědných slibů například o propuštění z vazby. „Starým známým“ úskokem je dále trik na „dobrého“ a „tvrdého“ vyslychajícího, představující hraní určitých rolí. Zvláště drastickým způsobem vynucování doznání může být falšování důkazů, manipulování s falešnými věcnými důkazy apod. Nezákonnost výše uvedených forem psychického nátlaku je naprosto zřejmá, přesto se však lze domnívat, že k jejich užívání v rozporu se zákonem „tu a tam“ stále dochází. Významnou roli zde hraje osoba vyslychajícího a jeho charakterové a hodnotové založení, neboť jinak ani nelze vysvětlit, jak by vyslychající mohl vědomě postupovat v rozporu s platnými právními předpisy, byť v úmyslu dosažení „vyššího dobra“.⁷⁷

2.4. Problematika lživé výpovědi obviněného

Velmi specifickou, ale zároveň velmi častou situaci představuje právě lživá výpověď osoby podezřelé, obviněné, obžalované. Policejní orgán či jiný OČTŘ v průběhu objasňování trestné činu zajišťuje nejrůznější důkazy, přičemž, jak bylo již výše uvedeno, jedním ze stěžejních a velmi důležitých pramenů důkazů je právě obviněný či podezřelý. Obviněný či podezřelý mnohdy jako jediný „vlastní“ klíčové detaily týkající se vyšetřované události a míra jeho ochoty vypovídat úplně či pravdivě se často liší v návaznosti na jeho charakterové vlastnosti, osobní poměry, aktuální životní situaci či intrapersonální motivy.

⁷⁷ SOUKUP, Jaroslav. *Sebeobvinění a nepravdivá doznání*. Praha: Ústav kriminalistiky právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1973, s. 169-176.

Lživou výpověď obviněného můžeme rozpoznat při jejím porovnání s ostatními materiálními stopami, výpověďmi svědků a dalších osob a informacemi týkajícími se vypovídajícího. Důležitou a často neuvědomovanou rovinou, kterou se často při rozpoznávání lživé výpovědi řídíme, jsou jeho neverbální a paraverbální projevy (zvukové projevy doprovázející verbální komunikaci).⁷⁸ Ačkoliv je samotný obsah verbálního sdělení stěžejní, je třeba věnovat pozornost i neverbální komunikaci, která nám často v případě lživé výpovědi může poukázat na vnitřní rozpor mezi sdělením osoby a jejími projevy. Mezi projevy neverbální komunikace řadíme proxemiku (vyjadřující vztah mezi lidmi prostřednictvím vzdálenosti), haptiku (způsob sdělení tlumočeného prostřednictvím bezprostředního kontaktu s druhou osobou), posturologii (řeč postojů a držení těla), gestiku (sdělování osvojenými, kulturně standardizovanými pohyby), mimiku (sdělování pomocí výrazu obličeje) a vyjadřování pohledem očí.⁷⁹

Problematikou neverbální komunikace se zabývá tzv. Reidova metoda, jež byla obsažena ve výslechovém manuálu pro vyšetřovatele a vyučována od roku 1970 po celém světě. Tato metoda vychází z přesvědčení, že jedinec na každou ohrožující situaci reaguje jedním ze tří způsobů: bojem, útekem nebo jakýmsi ztuhnutím. V rámci boje či útěku si tělo od napětí ulevuje fyzickou aktivitou. V případě ztuhnutí pak reakce těla v napjaté situaci vyžaduje jakousi deaktivaci, aby se mysl mohla plně věnovat mentální aktivitě. Tři zmíněné varianty tedy vyúsťují do dvou tzv. „lhavých profilů“ – aktivního a pasivního. V rámci Reidovy techniky se sleduje pět oblastí neverbální komunikace, a to postura, ruce, nohy, oči a paralingvistické chování.⁸⁰ Dle Inbaua et. al. (2013) mají pravdivě vypovídající jedinci tendenci ke vzpřímenému postoji čelem k osobě vyslychajícího spolu s doplňujícími gesty rukou, kterými předvádějí to, o čem hovoří. O pravdivé výpovědi taktéž svědčí udržování běžného očního kontaktu,

⁷⁸ BOUKALOVÁ, Hedvika. *Interakce a komunikace ve vyšetřování trestné činnosti z pohledu psychologie*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2012. ISBN 978-80-7308-409-7. Kapitola 5, Výpověď jako výsledek interakce vyšetřovatele s vyšetřovaným, s. 64

⁷⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2., rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-581-4. 9. kapitola, Komunikace a jednání s lidmi, s. 250-253.

⁸⁰ BOUKALOVÁ, Hedvika. *Interakce a komunikace ve vyšetřování trestné činnosti z pohledu psychologie*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2012. ISBN 978-80-7308-409-7. Kapitola 5, Výpověď jako výsledek interakce vyšetřovatele s vyšetřovaným, s. 64-65.

a to v 30-60 % času.⁸¹ Mezi paralingvistické projevy svědčící pro pravdivou výpověď patří například rychlejší tempo řeči, vyšší tón řeči během emocionálních projevů, či kratší odpověďové latence. Naopak pro lhavé jedince je typický shrbený postoj těla s tzv. „bariérovým postojem“ se zkříženými horními či dolními končetinami. Lhaví jedinci se dále často vyznačují typickými pohyby paží za účelem zvýšení komfortu. Mezi takové pohyby řadíme ty pohyby, kdy jsou ruce v kontaktu s tělem za účelem úpravy vzhledu, škrábání, zakrývání úst, očí či podpírání hlavy. U osoby vestoje se projevuje taktéž přešlapování, změny postoje objevující se s odpovědí v návaznosti na dotazy vyšetřovatele na určitou oblast. Lhoucí osoby se mají tendenci vyhýbat očnímu kontaktu za účelem předejití nárůstu nervozity, případně volí přehnaně upřený pohled na osobu vedoucí rozhovor. Typický paralingvistický projev lhoucí osoby v sobě zahrnuje kratší odpovědi s delšími odpověďovými latencemi a pomalejší tempo mluvy.⁸² Dle Reidovy metody je třeba se zaměřit na tři kritéria – základní linii, načasování a konzistenci. Základní linií chování rozumíme určité behaviorální projevy podezřelého během dotazů na neohrožující témata v počátku rozhovoru. Podle kritéria načasování se musí kritické analyzované chování objevit během kladení otázky, v průběhu odpovědi nebo do několika sekund od konce odpovědi podezřelé osoby. Projevy, které by se projevily mimo tento vymezený časový horizont, by neměly být brány v potaz. Kritérium konzistence pak vyžaduje, aby se tyto neverbální indikátory lži objevily vždy ve chvíli, kdy je probíráno konkrétní téma. Výše zmíněná Reidova metoda však byla kritizována řadou provedených studií, kdy na základě zjištění v rámci jednotlivých studií bylo poukazováno na to, že Reidův model je velmi zjednodušující a v některých případech dokonce zcela nesprávný. I přes to je ale Reidova technika podpůrně užívána pro vyšetřování, ačkoliv neverbální model lhaní v ní obsažený nebyl doposud spolehlivě validován. Užití jeho modelu by tedy v některých případech mohlo být kontraproduktivní a mohlo zavádět OČTR na špatnou cestu. V poslední době se výzkumy zaměřují

⁸¹ INBAU, Fred E., John E. REID, Joseph P. BUCKLEY a Brian C. JAYNE. *Criminal interrogation and confessions*. Fifth edition. Burlington, MA, 2013. ISBN 978-0-7637-9936-6. Chapter 9, Behavior Symptom Analysis, p. 101-136.

⁸² BOUKALOVÁ, Hedvika. *Interakce a komunikace ve vyšetřování trestné činnosti z pohledu psychologie*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2012. ISBN 978-80-7308-409-7. Kapitola 5, Výpověď jako výsledek interakce vyšetřovatele s vyšetřovaným, s. 65-66.

na motivaci vypovídající osoby s odhady na její důvod pro lhaní a také na psychické, zejména seberegulační, emoční a kognitivní procesy, které vyvstávají na pozadí lhaní.⁸³

2.4.1. Trestní odpovědnost obviněného za lživou výpověď v rámci vlastní obhajoby

Je nutno opět zmínit, že obviněný je před započítím výslechu v souladu s ust. 91 tr. řádu poučen, že v rámci své obhajoby se může hájit víceméně jakýmkoliv způsobem s upozorněním o trestněprávních následcích **křivého obvinění a pomluvy**. Právo obviněného hájit se „víceméně jakýmkoliv způsobem“ je důležitou součástí práva na spravedlivý proces ve specifické vrstvě práva na obhajobu, tedy práva disponovat takovými procesními prostředky, které jsou v obecné rovině způsobilé ve vztahu k obviněnému pozitivně ovlivnit průběh či výsledek trestního řízení.⁸⁴

Z hlediska lidskoprávní ochrany taktik obhajoby lze shrnout, že minimem dovolených taktik obhajoby je umožnit obviněnému obhajovací taktiku založenou na mlčení a obhajovací taktiku založenou na možnosti napadat předkládané důkazy, vyjadřovat se k nim či předkládat důkazy vlastní apod. Jde tedy o obhajovací taktiky založené na čistém zpochybnění či negaci skutkové verze, která je obviněnému kladena za vinu, případě napadení procesního postupu, kterým k ní bylo dospěno, a dále taktéž založené na prezentaci vlastní skutkové verze, **je-li založena na pravdě**. Obhajovací taktika, která by byla založena na lži, však **lidskoprávní ochrany nepožívá**, neb neexistuje na univerzální, regionální či unijní úrovni lidskoprávní požadavek na umožnění obviněnému v rámci své obhajoby lhát. Jednou z příčin může být rozličnost právních kultur, střetávajících se v našem sociálním prostředí, když například angloamerická právní kultura zná

⁸³ BOUKALOVÁ, Hedvika. *Interakce a komunikace ve vyšetřování trestné činnosti z pohledu psychologie*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2012. ISBN 978-80-7308-409-7. Kapitola 5, Výpověď jako výsledek interakce vyšetřovatele s vyšetřovaným, s. 66.

⁸⁴ PROVAZNÍK, Jan. Trestněprávní meze lži při obhajobě v trestním řízení. *Advokátní deník*. [online]. 27.3.2019 [cit. 2024.03.01]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/03/27/trestnepravni-meze-lzi-pri-obhajobe-v-trestnim-rizeni/>.

institut tzv. „křížových výslechu“. Během takového výslechu se na obviněného hledí jako na svědka s tím, že může být trestně odpovědný i za křivou výpověď.⁸⁵

Avšak jak již bylo výše uvedeno, na území ČR, stejně tak jako v mnoha dalších evropských státech, má obviněný **na základě trestněprávních předpisů** právo v rámci své obhajoby lhát tam, kde touto skutečností nenaplnuje žádnou skutkovou podstatu trestného činu.⁸⁶ Dle Provazníka (2019) lze vyvozovat trestní odpovědnost obviněného za nepravdivý výrok v rámci obhajoby na základě čtyř základních přístupů. Dle prvního z nich lze trestný čin spáchat lží při obhajobě vždy, když tomu nebrání pozitivně právní úprava. Podle druhého přístupu nelze spáchat trestný čin lží při obhajobě v případě, váže-li se taková lež ke skutku, který je předmětem trestního řízení, resp. jde-li o lež o skutkovém ději. Třetí přístup uvádí, že trestný čin nelze spáchat lží při obhajobě ve chvíli, kdy se taková lež váže ke skutku či k procesním aspektům daného řízení, například k postupu OČTŘ. A na základě čtvrtého přístupu při posuzování trestní odpovědnosti obviněného za lež při obhajobě není rozhodné, k čemu se lež váže, ale zda vzhledem k okolnostem případu převáží zájem obviněného na své obhajobě před zájmem nad ochranou oprávněných zájmů třetích osob, postižených lží obviněného.⁸⁷

Co se týče konkrétního trestného činu „**křivé obvinění**“ dle ust. § 345 tr. zák., lze říci, že jde o nejfrekventovanější trestný čin, jehož se obviněný může lhaním dopustit. Dle judikatury je v tomto případě, při posuzování trestněprávní odpovědnosti obviněného, užíván první z výše uvedených principů, dle kterého je tedy možné, aby obviněný lží uvedenou před OČTŘ naplnil znaky skutkové podstaty tohoto trestného činu, a to i v případě uvádění lživých skutečností v rámci své obhajoby, včetně svalení viny na jinou osobu, byť i jen vylíčením jiného průběhu skutku. V takovém případě obviněný ani nemusí znát přesnou právní kvalifikaci skutku, z něž obviňuje jinou osobu, ale postačuje, když vylíčí skutkové

⁸⁵ PROVAZNÍK, Jan. Trestněprávní meze lži při obhajobě v trestním řízení. *Advokátní deník*. [online]. 27.3.2019 [cit. 2024.03.01]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/03/27/trestnepravni-meze-lzi-pri-obhajobe-v-trestnim-rizeni/>.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ PROVAZNÍK, Jan. (Ne)vinné lži na lavici obžalovaných justice aneb trestné činy, jichž se může dopustit obviněný lhaním – část I. *Právní prostor*. [online]. 6.11.2019 [cit. 2024.03.01]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/ne-vinne-lzi-na-lavici-obzalovanych-justice-aneb-trestne-ciny-jichz-se-muze-dopustit-obvineny-lhanim-cast-i>.

okolnosti při vědomí, že zakládají trestní odpovědnost. Stejně tak ani není třeba, aby obviněný individuálně identifikoval osobu, která dle jeho lživého sdělení spáchala trestný čin, nýbrž stačí, uvede-li takové skutečnosti, na jejichž základě je individuální identifikace osoby možná. Naplnit skutkovou podstatu křivého obvinění může obviněný dokonce i ve vztahu k postupu OČTŘ. K naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu se vyžaduje úmysl přímý ve vztahu k lživému obvinění, přičemž k naplnění znaků kvalifikované skutkové podstaty dle ust. § 345 odst. 2 tr. zák., spočívající v přivození trestního stíhání, postačuje úmysl nepřímý. Trestného činu křivého obvinění se však nelze dopustit pouhým konstatováním vlastního podezření, že někdo spáchal trestný čin. Obviněný se tak nemusí při opatrně formulovaném „obvinění“, během kterého zmiňuje *bona fide*⁸⁸ pouze jakési své podezření, trestní odpovědnosti za křivé obvinění v zásadě obávat. Na samotné formě křivého obvinění nezáleží a není tedy rozhodné, zda bylo učiněno písemným podáním či například při výslechu.⁸⁹

Dalším trestným činem, kterého by se obviněný svou lživou výpovědí mohl dopustit, je trestný čin „**pomluva**“ dle ust. § 184 tr. zák.. Trestný čin pomluvy je svou konstrukcí velmi podobný výše uvedenému trestnému činu křivého obvinění, a to zejména proto, že jej lze taktéž spáchat pouze uvedením nepravdivých údajů. Na základě sdělení pravdivého údaje tedy nikdy nelze dovodit trestní odpovědnost za tyto dva trestné činy. Co se týče subjektivní stránky skutkové podstaty trestného činu postačuje k jejímu naplnění pouze úmysl nepřímý. Vyžaduje se ale, aby byl předmětný výrok ověřitelný, tedy aby nešlo pouze o jakýsi hodnotící soud pachatele, který je relevantní zejména pro kritická vyjádření obviněného na adresu OČTŘ. V případě skutkových tvrzení, tj. informací například o tom, kdo a kdy byl na místě činu a jaký sled událostí se tam odehrál, existuje korektiv přílišného zásahu do práva na svobodu projevu, když pro naplnění objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu pomluvy se požaduje, aby nepravdivý údaj byl způsobitý značnou měrou ohrozit vážnost dotčené osoby. I přes to, že ne každé nepravdivé tvrzení je touto intenzitou vybaveno, neznamená to, že by taková

⁸⁸ v dobré víře/v dobrém úmyslu

⁸⁹ PROVAZNÍK, Jan. (Ne)vinné lži na lavici obžalovaných justice aneb trestné činy, jichž se může dopustit obviněný lhaním – část I. *Právní prostor*. [online]. 6.11.2019 [cit. 2024.03.01]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/ne-vinne-lzi-na-lavici-obzalovanych-justice-aneb-trestne-ciny-jichz-se-muze-dopustit-obvineny-lhanim-cast-i>.

kritika nemohla být postihnutelná, v případě, je-li nepřiměřená tím, že přesahuje hranice tolerovaných hodnotících úsudků a ohrožuje-li výrazným způsobem soukromí kritizované osoby.⁹⁰ Z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu vyplývá, že trestného činu pomluvy dle ust. § 184 odst. 1 tr. zák. se lze dopustit i tzv. hybridními výroky. Těmi rozumíme taková tvrzení, v nichž se mísí skutková tvrzení právě s hodnotícími soudy, a to zpravidla tak, že hodnotící soud má určitý základ ve verifikovatelných skutečnostech, ze kterých vychází. V takových případech provádí Nejvyšší soud poměrování práva na ochranu cti a dobré pověsti dle čl. 10 odst. 1 LZSP s právem na svobodu projevu dle čl. 17 odst. 1 LZSP s tím, že se hlásí k doktríně tzv. *presumpce dovolenosti kritiky*.⁹¹ Typické situace, při kterých ve vztahu k obhajobě obviněného lze trestný čin pomluvy zvažovat, jsou dle Provazníka (2019) trojího typu. Prvním typem jsou tvrzení obviněného, při kterých se vyjadřuje kriticky ve vztahu k práci OČTŘ (např. kritizuje jejich neschopnost, neznalost, zaujatost), aniž by tím současně obviňoval ze spáchání trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby či jiného trestného činu dle zvláštní části tr. zák. V druhém případě se obviněný vyjadřuje kriticky ke svědkovi či přibranému znalci, přičemž o nich uvede některý z údajů, kterým je možno naplnit trestný čin pomluvy (např. poukazování na drogovou závislost, náchylnost ke korupci, nemravný způsob života, parafilii, problémy s alkoholem, psychické poruchy; u znalce pak nedostatečnou odbornost, nedostatky v jeho předchozí znalecké činnosti atd.) s cílem snížit věrohodnost takové osoby či odmítnout a vyvrátit její tvrzení. V rámci třetího typu se pak obviněný takovým způsobem chová ve vztahu k poškozené osobě či některému ze spoluobviněných.⁹²

Jak již bylo výše uvedeno, obviněný, na rozdíl od svědka, není v rámci trestního řízení poučován o následcích křivé výpovědi, neboť je mu přímo dovoleno se v rámci trestního řízení hájit jakýmkoliv způsobem, tedy i lží. Trestní odpovědnost obviněného za podání křivé výpovědi je vyloučena i samotnou

⁹⁰ PROVAZNÍK, Jan. (Ne)vinné lži na lavici obžalovaných justice aneb trestné činy, jichž se může dopustit obviněný lhaním – část I. *Právní prostor*. [online]. 6.11.2019 [cit. 2024.03.01]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/ne-vinne-lzi-na-lavici-obzalovanych-justice-aneb-trestne-ciny-jichz-se-muze-dopustit-obvineny-lhanim-cast-i>.

⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2008, sp. zn. 7 Tdo 608/2008.

⁹² PROVAZNÍK, Jan. (Ne)vinné lži na lavici obžalovaných justice aneb trestné činy, jichž se může dopustit obviněný lhaním – část I. *Právní prostor*. [online]. 6.11.2019 [cit. 2024.03.01]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/ne-vinne-lzi-na-lavici-obzalovanych-justice-aneb-trestne-ciny-jichz-se-muze-dopustit-obvineny-lhanim-cast-i>.

konstrukcí skutkové podstaty uvedené v ust. § 346 odst. 2 tr. zák. Tato konstrukce se významně nelišila ani od té uvedené v ust. § 175 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., trestní zákon, ve znění platném a účinném k 31.12.2009 a v ust. § 161 odst. 1 zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění platném a účinném k 31.12.1961.⁹³ Provazník (2019) dále polemizuje o možné trestní odpovědnosti obviněného za trestné činy „poškození cizích práv“ dle ust. § 181 tr. zák., „podvod“ dle ust. § 209 tr. zák., „porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku“ dle ust. § 227 tr. zák., a trestné činy představující tzv. „hate speech“ (trestné činy uvedené v ust. § 355 až 357 tr. zák.).^{94,95}

2.5. Problematika zkoumání věrohodnosti obviněného

Jak již bylo výše uvedeno, doznání nemůže být jediným důkazem ve věci ani základem pro odsouzení obviněného, jelikož k závěru o věrohodnosti doznání, které bylo učiněno dobrovolně při výslechu obviněného a za dodržení všech procesně právních předpisů, je zapotřebí, aby byl jeho obsah prokázán dalšími věrohodnými důkazy.⁹⁶

Co se týče zkoumání věrohodnosti osoby jako nositele důkazu a její výpovědi, **věrohodností** rozumíme psychologický pojem, značící, zda lze její výpovědi věřit, tedy, že daná osoba líčí události, které skutečně vnímala (zažila) a zapamatovala si je. V případě, že je výpověď označena jako věrohodná, znamená to, že vznikla na základě zapamatovaných skutečností, nikoliv z jiných mentálních procesů jako například z fantazijní produkce anebo z logické konstrukce či jinak, ze záměrné lži. V právní sféře pak užíváme pojem

⁹³ PROVAZNÍK, Jan. Trestněprávní meze lži při obhajobě v trestním řízení. *Advokátní deník*. [online]. 27.3.2019 [cit. 2024.03.01]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/03/27/trestnepravni-meze-lzi-pri-obhajobe-v-trestnim-rizeni/>.

⁹⁴ PROVAZNÍK, Jan. (Ne)vinné lži na lavici obžalovaných justice aneb trestné činy, jichž se může dopustit obviněný lhaním – část I. *Právní prostor*. [online]. 6.11.2019 [cit. 2024.03.01]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/ne-vinne-lzi-na-lavici-obzalovanych-justice-aneb-trestne-ciny-jichz-se-muze-dopustit-obvineny-lhanim-cast-i>.

⁹⁵ PROVAZNÍK, Jan. (Ne)vinné lži na lavici obžalovaných justice aneb trestné činy, jichž se může dopustit obviněný lhaním – část II. *Právní prostor*. [online]. 11.11.2019 [cit. 2024.03.01]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/ne-vinne-lzi-na-lavici-obzalovanych-justice-aneb-trestne-ciny-jichz-se-muze-dopustit-obvineny-lhanim-cast-ii>

⁹⁶ PŮRY, František. Doznání obviněného. In: HENDRYCH, Dušan, MIROSLAV BĚLINA, JOSEF FIALA, PAVEL ŠÁMAL, PAVEL ŠTURMA a IVANA ŠTENGLOVÁ. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, s. 182-183. ISBN 978-80-7400-059-1.

pravdivosti, jenž ve spojení s výpovědí osoby naznačuje, že je výpověď pravdivá, tedy koresponduje s realitou. Věrohodná výpověď je taktéž pravdivá, avšak odráží pravdu z pohledu osoby, která výpověď podala. Věrohodnost výpovědi je v úzkém vztahu k vyslychané osobě, když je přímo spjata s odhodláním a vědomým rozhodnutím této osoby vypovídat úplně a pravdivě. Opačný postoj osoby k výsledku můžeme popsat jako připravenost vyslychané osoby poškodit věrohodnost své výpovědi. Zkoumání věrohodnosti výpovědi v rámci forenzní psychologie jednoznačně souvisí s problémem rozpoznávání lži v produkci vyslychané osoby. Ke zkoumání věrohodnosti výpovědi se tedy přistupuje za účelem zjištění, zda se lze na danou výpověď spolehnout a zda se skutečností v ní uvedených dá věřit.⁹⁷

Dalším souvisejícím pojmem je tzv. **přesnost výpovědi**, vztahující se k situaci, kdy vyslychaná osoba má tendenci vypovídat pravdivě a úplně. V takové chvíli vyslychaný nemá snahu klamat a sdělovat lživé informace, přesto však může být jeho výpověď nepřesná v důsledku přirozených rizik utváření výpovědi (např. kognitivní schopnosti osoby, momentální situace při vnímání dané skutečnosti, aktuální fyziologický stav osoby).⁹⁸

Běžně rozlišujeme věrohodnost obecnou a specifickou neboli speciální. **Obecná věrohodnost** se týká vyslychaného jakožto osobnosti. Vyjadřuje, zda a do jaké míry je vyslychaný schopen objektivního vnímání, zapamatování a vybavování prožitých událostí. Jde tedy o jakousi určitou komplexní psychologickou charakteristiku osobnosti, vycházející z předpokladu, že každý člověk se vyznačuje určitou mírou obecné věrohodnosti. Lze říci, že méně obecně věrohodné osoby se vyznačují například povrchním nepřesným vnímáním, fantazijním dotvářením vzpomínek, sklony k podvádění, výmluvám a v úzkých si nezdíka vypomáhají lhaním. Nižší obecnou věrohodnost mohou dále způsobovat určité osobnostní vlastnosti (povahové rysy). Kupříkladu hystericky akcentované osoby jsou považovány za méně věrohodné. Rovněž osoby s duševní poruchou. Nízká obecná věrohodnost nemusí být vždy na první pohled zřejmá či z chování

⁹⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9. Kapitola 5, Využití psychologie při vyšetřování trestných činů, s. 377-378.

⁹⁸ Tamtéž, s. 378.

osoby hned patrná. Obecně nevěrohodné osoby často dokáží vydávat smyšlené historiky za skutečnost, typicky například obratní podvodníci, kteří na této své schopnosti vystaví svou kriminální kariéru. **Specifickou věrohodností** pak rozumíme věrohodnost osoby ve vztahu ke konkrétní výpovědi. V případě specifické věrohodnosti jde o to, zda je konkrétní výpověď opřena o skutečné prožitky osoby, tedy zda vyslýchaná osoba reprodukuje to, co skutečně zažila, či je její výpověď produktem jiných než paměťových procesů.⁹⁹

Posuzování věrohodnosti v rámci trestního řízení není ojedinělé. Obvykle je důležité zejména u takových trestných činů, při kterých stojí proti sobě výpověď pachatele (podezřelého/obviněného) a výpověď poškozené osoby. Případně v případech, kdy je výpověď poškozeného mimořádně důležitá s ohledem na důkazní nouzi. Zkoumání věrohodnosti se tedy vztahuje zejména na svědky v pozici poškozených. V případě obviněných, zejména s ohledem na jejich práva hájit se jakýmkoliv způsobem, tedy i lží, lze znalecky zkoumat **pouze obecnou věrohodnost takových osob**. Vyjadřovat se ke **specifické věrohodnosti obviněného** tedy **není v kompetenci přibráného soudního znalce** z oboru psychologie.¹⁰⁰

Obecně lze říci, že soudní znalec je v trestním řízení přibírán k podání znaleckého posudku ve chvíli, kdy je pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení třeba odborných znalostí, což otázka duševního stavu a posouzení osobnosti obviněného bezpochyby vyžaduje. Tzv. znalecké dokazování je upraveno v ust. § 105 až 118 tr. řádu. K psychologickému zkoumání osoby obviněného a jeho případné obecné věrohodnosti se přibírá soudní znalec z oboru klinické psychologie dle ust. § 105 odst. 1 tr. řádu. Případně lze takové zkoumání provést v rámci zkoumání duševního stavu obviněného, kterému je podroben ze strany soudního znalce z oboru soudní psychiatrie, dle ust. § 105 odst. 1 tr. řádu s odkazem na ust. 116 odst. 1 tr. řádu, společně s přibraným soudním znalcem z oboru klinické psychologie. Pokud se v rámci trestního řízení soudní znalec přibírá, je o takové skutečnosti třeba vyrozumět obviněného. V případě řízení před

⁹⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9. Kapitola 5, Využití psychologie při vyšetřování trestných činů, s. 378-379.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 377.

soudem se o takové skutečnosti vyrozumívá i státní zástupce. Soudnímu znalci je umožněno po jeho přibrání nahlížet do spisu, eventuálně se účastnit výslechu obviněného a svědků, kterým může klást otázky. To ale pouze za podmínky, že je to třeba k podání znaleckého posudku a vztahuje se to k předmětu znaleckého zkoumání. OČTŘ může soudnímu znalci umožnit účast i u dalších procesních úkonů. Znalec taktéž může navrhopvat před podáním znaleckého posudku, aby byly provedeny jiné důkazy, potřebné k objasnění skutečností důležitých pro podání znaleckého posudku.¹⁰¹

K vyhotovenému znaleckému posudku se přihlíží jako k důkazu. Jde o důkaz založený na výslechu osoby – soudního znalce odpovídajícího na odbornou skutkovou otázku, kterou soud v zásadě není oprávněn řešit. Přesto, že se znalecký posudek zpravidla vyhotovuje v písemné formě, stále zde platí zásada ústnosti a přímosti. Není tedy rozhodné, co znalec do znaleckého posudku sepíše v klidu své pracovny. Je podstatné, zda a jak přesvědčivě své závěry obhájí v jednacím síni. Specifikum znaleckého posudku tkví právě v tom, že znalec své závěry musí vysvětlit u nařízeného jednání, kde je vyslechnut a kde musí přesvědčivě čelit dotazům a své závěry spolehlivě obhájit.¹⁰²

V případě přibrání soudního znalce z oboru klinické psychologie, mimo jiné za účelem zjištění míry obecné věrohodnosti obviněného, získá zadavatel takového posudku (zpravidla vyšetřovatel) důležité informace o osobnosti zkoumaného obviněného. V posudku by měl být reflektován vlastní styl vnímání, příznačný pro vyšetřovanou osobu. Tedy například, zda je jeho vnímání spíše celostní či naopak zaměřené na detaily, dále pak údaje o jeho rozumových a paměťových schopnostech. Jinak řečeno, zda mu tyto schopnosti umožňují pochopení, uchování a vybavení prožívané situace v nezkreslené podobě, či důležité údaje o osobnosti vyšetřovaného, například týkající se jeho sugestibility, vlastností, psychopatologických rysů jeho osobnosti, které by mohly snižovat jeho obecnou věrohodnost (tj. sklon k podvádění, konfabulace, prolhanost, hysterické

¹⁰¹ FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo procesní*. Vyd. 2., přeprac. Právo (Key Publishing). Ostrava: Key Publishing, 2009. 265 s. ISBN 978-80-7418-041-5. Kapitola 7, Dokazování, s. 87-91.

¹⁰² JIRSA, Jaromír a HAVLÍČEK, Karel. *Dokazování: úvahy o teorii a praxi*. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7676-102-5. Kapitola XXVI, Důkazní prostředky založené na výslechu osob, s. 177-178.

rysy, odtržení od reality, sklony ke zkreslování a vyobrazení se v lepším světle apod.).¹⁰³

Jak je již výše uvedeno, za současné legislativy není možné, aby se soudní znalec vyjadřoval ke specifické věrohodnosti obviněného, tedy věrohodnosti jeho konkrétní výpovědi. Byť jsem si vědoma aktuálně platných trestněprávních zásad, které obviněnému umožňují hájit se jakýmkoliv způsobem, tedy i lží, jsem toho názoru, že v případě možnosti soudního znalce vyjadřovat se ke specifické věrohodnosti, by OČTŘ mnohdy, zejména ve chvílích důkazní nouze, takové informace pomohly ke zdárnému konci trestního řízení, tedy usvědčujícímu či naopak zprošťujícímu rozhodnutí. Míří-li totiž (v případě osob v procesním postavení svědka/poškozeného) znalecké zkoumání do roviny specifické věrohodnosti, získá zadavatel posudku důležité informace o znacích, které jednoznačně svědčí pro věrohodnost výpovědi a také o znacích, které naopak naznačují nevěrohodnost určitých uváděných skutečností. Soudní znalec se v rámci svých závěrů vyjadřuje, zda a jaké znaky převažují. S ohledem na to by tedy znalecké zkoumání specifické věrohodnosti i v případě obviněného mohlo vnést světlo do často bezvýchodných vyšetřovacích situací, kdy se bez doznání obviněného na základě nepřímých důkazů nelze tzv. „pohnout z místa“. Je třeba mít ale na paměti, že **vztah mezi obecnou a specifickou věrohodností není symetrický. I obecně nevěrohodná osoba může v konkrétním případě podat věrohodnou výpověď a naopak.** Obecně vysoce věrohodná osoba tedy může za určitých okolností vypovídat křivě.¹⁰⁴

2.5.1. Fyziodetekční vyšetření

Byť je znalecké zkoumání specifické věrohodnosti obviněného za současné trestněprávní a lidskoprávní úpravy prakticky vyloučeno, OČTŘ přesto mají v rukou nástroj, díky kterému lze pravdivost skutečností uváděných obviněným ověřit, a to **polygraf a fyziodetekční vyšetření.**

¹⁰³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9. Kapitola 5, Využití psychologie při vyšetřování trestných činů, s. 379.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 379-380.

Stále dokonalejší způsoby páchaní trestné činnosti a pronikání kriminality do nových oblastí našeho života vyžaduje hledání nových metod a forem činnosti OČTŘ. K efektivnímu výkonu policejního orgánu či dalších OČTŘ přispívá i neustálé zdokonalování kriminalistické znalecké činnosti. Rozvoj nejčastěji požadovaných oborů kriminalistické vědy, jako např. genetické molekulární expertizy, daktyloskopie, balistiky, analýzy dat a nosičů dat, jde prudce dopředu. O jejich vývoji jsme poměrně často informováni i prostřednictvím veřejných sdělovacích prostředků. Méně se však hovoří o dalších, ne tak známých oborech, které do kriminalistické znalecké činnosti řadit nelze, byť se jí svou formou velmi podobají. Mezi takové obory patří i právě zmíněné **fyziodetekční vyšetření**.¹⁰⁵

Metoda fyziodetekčního vyšetření byla v České republice zavedena již v počátku 80. let minulého století. Od té doby si pracoviště fyziodetekce vybudovalo a upevnilo své postavení v rámci policie, když již od roku 1981 fyziodetekční vyšetření provádí a zajišťuje Kriminalistický ústav v Praze. Přesto se ale i po více než 40 letech jejího praktického užívání na tuto metodu mnohdy hledí s nedůvěrou, a to nejen v civilním sektoru, ale taktéž v rámci samotné policie či jiných OČTŘ. Nejen pracoviště fyziodetekce tedy stále hledá nové cesty ke zkvalitňování výstupů této metody a zefektivnění jejích výsledků pro práci OČTŘ.¹⁰⁶ „*Podstatou metody fyziodetekčního vyšetření je snímání, registrace a vyhodnocování fyziologických změn na povrchu lidského organismu, které byly vyvolány určitými emocemi.*“ Na emoce nahlížíme jako na velice komplexní psychologický jev, jejichž charakteristickým znakem je jejich velká citlivost na změny ve vnějším a vnitřním prostředí organismu. Z pohledu psychofyziologické podstaty fyziodetekční metody jsou stěžejní jejich komponenty, a to – komponenta zážitková (citová), dále behaviorální (výrazová) a fyziologická (somatická). Dalším důležitým východiskem pro fyziodetekční metodu je skutečnost, že „*každá emoce má více či méně výrazný fyziologický doprovod, který lze za pomoci přístrojové techniky snímat a registrovat*“.¹⁰⁷ V souvislosti s fyziologickou stránkou emocí je třeba pamatovat na hlavní úlohu centrální nervové soustavy, která ovládá veškeré

¹⁰⁵ DOHNALOVÁ, Zuzana a ŠTĚPÁNKOVÁ, Dana. *Fyziodetekční vyšetření*. Kriminalistický ústav Praha Policie České republiky, 2017, s. 7.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 7-8.

¹⁰⁷ DOHNALOVÁ, Zuzana a ŠTĚPÁNKOVÁ, Dana. *Fyziodetekční vyšetření*. Kriminalistický ústav Praha Policie České republiky, 2017, s. 9-10.

smyslové a tělesné funkce. Tyto funkce jsou uskutečňovány jak na vědomé úrovni, tak i bez možnosti vědomé regulace. Smyslové a fyzické funkce, které člověk nedokáže vědomě ovládat, ovládá autonomní nervová soustava, která má pro samotnou podstatu fyziologického vyšetření stěžejní význam. Autonomní nervová soustava tvoří dvě vzájemně se doplňující protikladné větve, a to parasymptický a sympatický nervový systém. Oba systémy úzce souvisí s autoregulačními systémy organismu. Sympatikus je dominantní při silných emocích, napětí a parasymptikus naopak v podmínkách klidu.¹⁰⁸ Lidský organismus tedy reaguje na jakékoliv ohrožení přicházející z vnějšího prostředí specifickými změnami. V podmínkách praktického využívání metody fyziologického vyšetření jsou kladené otázky, na které osoba reaguje, bezpochyby specifickou formou ohrožení. Pokud se daný jedinec cítí konkrétním dotazem ohrožen, dochází u něj k silné emoci, která aktivizuje autonomní nervový systém a následně vyvolává fyziologickou reakci na periférii organismu. Základním principem, na kterém odhalování nepravdivé odpovědi v rámci polygrafického testování stojí, je skutečnost, že si vyšetřovaná osoba musí být vědoma, že je její odpověď na konkrétní dotaz úmyslně nepravdivá (tedy jinými slovy: „teď vím, že lžu“). Takto kognitivně zpracovaná vědomá lež vyvolává v organismu fyziologické změny, které jsou na periférii organismu snímány.¹⁰⁹

Fyziologické změny provázející průběh emocí jsou na těle vyšetřované osoby pozorovatelné pouhým okem nebo za užití přístrojové techniky. V podmínkách fyziologického vyšetření v české kriminalistické praxi se ustálilo snímání a registrace pěti základních fyziologických hodnot za pomoci dvou přístrojů – polygrafem a hlasovým analyzátozem. Polygraf snímá čtyři z pěti fyziologických hodnot (kožní odpor kůže, krevní tlak, dechové mechanismy, tepová frekvence) a hlasový analyzátor snímá pátou z nich – hlas. Fyziologické vyšetření je tedy metodou, která na **základě snímání, registrace a přenášení do grafické podoby změn výše zmíněných fyziologických hodnot u vyšetřované**

¹⁰⁸ NAKONEČNÝ, Milan. *Lidské emoce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 978-80-200-0763-6, s. 216.

¹⁰⁹ DOHNALOVÁ, Zuzana a ŠTĚPÁNKOVÁ, Dana. *Fyziologické vyšetření*. Kriminalistický ústav Praha Policie České republiky, 2017, s. 10-11.

osoby, souvisejících s jejími reakcemi na vnější podněty, umožňuje na základě určitých typických znaků, najít nepravdivou odpověď.¹¹⁰

Fyziodetekční vyšetření je v rámci Policie České republiky prováděno pouze na Kriminalistickém ústavu v Praze, a to pouze pro účely trestního řízení. Příslušnost Kriminalistického ústavu v Praze k provádění tohoto vyšetření je zakotveno interním aktem řízení, a to konkrétně Závazným pokynem policejního prezidenta (dále jen ZPPP) č. 77/2009, kterým se upravuje věcná, funkční a místní příslušnost znaleckých pracovišť Policie ČR. Výstupem z vyšetření je písemná Zpráva o provedení a výsledku fyziodetekčního vyšetření. Nejedná se tedy o formu znaleckého posudku či odborného vyjádření.¹¹¹

Z procesního hlediska není použití fyziodetekčního vyšetření upraveno samostatnou trestněprávní normou. Jde o specifický důkazní prostředek, jehož využití v trestním řízení by muselo být posuzováno ve vztahu k ust. § 89 odst. 2 tr. řádu, za užití velmi širokého extenzivního výkladu. Proti používání metody fyziodetekce se objevuje řada námitek, jako např. její nespolehlivost, porušování osobnostních práv vyšetřované osoby, zejména pokud se jedná o osobu podezřelou/obviněnou z trestného činu, jež má právo nevypovídat a odmítnout výpověď. S ohledem na to je třeba připomenout, že k fyziodetekčnímu vyšetření nesmí být podezřelý/obviněný nijak donucován a přistupuje se k němu pouze s výslovným souhlasem osoby, která má fyziodetekční vyšetření podstoupit. Vyšetřovaná osoba má však právo kdykoli v průběhu vyšetření vzít svůj předem daný souhlas zpět a požádat o ukončení vyšetření v případě, že se bude cítit kladenými otázkami ohrožena. Aktivní spolupráce vyšetřované osoby na tomto úkonu je přímo vyžadována, když bez ní není možné vyšetření uskutečnit.¹¹² Podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu České republiky **výsledky fyziodetekčního vyšetření nemůže soud užit jako důkaz při rozhodování v trestní věci**, když v trestní věci lze použít jen ty poznatky, které obviněný poskytl v souladu s ust. § 91 a násl. tr. řádu, což v případě vyšetření na polygrafu splněno

¹¹⁰ DOHNALOVÁ, Zuzana a ŠTĚPÁNKOVÁ, Dana. *Fyziodetekční vyšetření*. Kriminalistický ústav Praha Policie České republiky, 2017, s. 11-15.

¹¹¹ Příloha č. 3 k ZPPP č. 77/2009.

¹¹² CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. ISBN 978-80-7408-175-0. Kapitola 13, Sporné způsoby opatřování důkazů v trestním řízení, s. 178-179.

není.¹¹³ S ohledem na to lze v dnešní době výsledky fyziodetekčního vyšetření vnímat pouze jako prostředek vedoucí k zaměření a výběru důkazních prostředků, které mohou takto získané informace potvrdit nebo vyvrátit.¹¹⁴ Jsou však známy případy, kdy soud vzal v úvahu výsledek fyziodetekčního vyšetření jako jiný listinný důkaz nebo důkaz nepřímý, případně bylo konstatováno, že metoda přispěla k objasnění případu nebo usvědčení osoby pachatele. Závěr fyziodetekčního vyšetření byl tak uznán jako **důkaz podpůrný, spojený v ucelený řetězec s dalšími důkazy, nikoli jako důkaz samostatný nebo jediný.**¹¹⁵

3. Doznání a jeho formy

Doznání, tedy vyjádření osoby, že spáchala konkrétní protiprávní čin, může mít několik podob. Jednotlivé formy doznání v návaznosti na období a dílčí fáze trestního řízení, ve kterých je takové doznání učiněno, budou rozebrány v následujících kapitolách.

3.1. Doznání učiněné před zahájením trestního řízení či před zahájením trestního stíhání

Vyjádření osoby, že se dopustila trestného činu, ve chvíli, než je samotné trestní řízení zahájeno, nazýváme „**sebeobvinění**“. V oblasti trestního práva vnímáme sebeobvinění jako „*druh lidského jednání, při kterém osoba sama zavdává podnět k trestnímu stíhání tím, že se před OČTŘ osobně nařkne ze spáchání trestného činu*“.¹¹⁶ Příčinou sebeobvinění osoby mnohdy může být operativní postup OČTŘ při objasňování spáchaného činu a pátrání po neznámém pachateli. K sebeobvinění osoby může dojít ve chvíli, kdy je dotyčný subjekt ještě mimo jakékoliv podezření. Stejně tak sebeobvinění může nastat i před osobou odlišnou od OČTŘ. Dochází k tomu např. před rodinnými příslušníky, známými, členy

¹¹³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. I. ÚS 32/95.

¹¹⁴ CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. ISBN 978-80-7408-175-0. Kapitola 13, Sporné způsoby opatřování důkazů v trestním řízení, s. 179.

¹¹⁵ DOHNALOVÁ, Zuzana a ŠTĚPÁNKOVÁ, Dana. *Fyziodetekční vyšetření*. Kriminalistický ústav Praha Policie České republiky, 2017, s. 38-39.

¹¹⁶ SOUKUP, Jaroslav. *Sebeobvinění a nepravdivá doznání*. Praha: Ústav kriminalistiky právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1973, s. 25.

pracovního kolektivu a dalšími osobami v nejrůznějších sociálních interakcích s doznávající se osobou.¹¹⁷

Je však třeba rozlišovat mezi doznáním ve smyslu doznání obviněného a sebeobviňujícím sdělením, jakožto doznání učiněném před samotným zahájením trestního řízení za přítomnosti OČTŘ či před jinou civilní osobou. Sebeobvinění tedy, jak je již výše nastíněno, nastává ve chvíli před sepsáním záznamu o zahájení trestního řízení v souladu s ust. § 158 odst. 3 tr. řádu. Takové sebeobviňující vyjádření, na rozdíl od doznání obviněného, není učiněno po zahájení trestního stíhání v souladu s ust. § 160 odst. 1 tr. řádu a nelze na něj nahlížet jako na důkaz v trestním řízení. Vzhledem k tomu, že takový sebeobviňující rozhovor nastává mezi osobou sdělující sebeobvinění a OČTŘ ještě před samotným započítím úkonů trestního řízení či dokonce před započítím trestního stíhání, **není možné tuto osobu poučovat v souladu s ust. § 33 tr. řádu tak, aby bylo možné takové sebeobviňující vyjádření brát jako důkaz použitelný v trestním řízení.** Stejně tak nelze jako důkaz použít podání vysvětlení zasahujících policistů, před kterými osoba sebeobvinění učinila. Podání vysvětlení v souladu s ust. § 158 odst. 6 tr. řádu lze v řízení před soudem užít jako důkaz pouze za podmínek uvedených ust. § 211 odst. 6 tr. řádu, tedy se souhlasem státního zástupce a obviněného.¹¹⁸

Z výše uvedeného vyplývá, že sebeobviňující sdělení učiněné ať už před OČTŘ či před jinou osobou, ještě před zahájením trestního řízení či po zahájení trestního řízení, před zahájením samotného trestního stíhání, nelze použít v rámci trestního řízení jako důkaz. Je možné vyvodit, že takové sdělení lze v rámci trestního řízení vnímat jako podklad pro sepsání záznamu o zahájení trestního řízení dle ust. § 158 odst. 3 tr. řádu a případně pak pro vyhotovení usnesení o zahájení trestního stíhání dle ust. § 160 odst. 1 tr. řádu, pokud budou prověřováním zjištěny i další odůvodněné skutečnosti, které budou svědčit pro spáchání konkrétního trestného činu touto osobou. Lze předpokládat, že taková osoba učiní stejné sdělení již v procesně použitelné formě v postavení obviněného dle ust. § 91 a násl. tr. řádu, když sama takové sdělení učinila na základě své

¹¹⁷ SOUKUP, Jaroslav. *Sebeobvinění a nepravdivá doznání*. Praha: Ústav kriminalistiky právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1973, s. 25.

¹¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. 7 Tdo 347/2012.

vlastní vůle a zcela dobrovolně při prvotním oznámením věci. V takovém případě by bylo sebeobviňující sdělení zachyceno již v procesně použitelné podobě na protokol o výsledku obviněného a mohlo by dále sloužit jako důkaz při rozhodování v trestní věci.

3.2. Doznání učiněné po zahájení trestního stíhání

Jak bylo již výše uvedeno, aby bylo možné doznání užít jako důkazu v trestním řízení, je nutné, aby bylo učiněno v procesně použitelné podobě, tedy zejména po zahájení trestního stíhání dle ust. § 160 odst. 1 tr. řádu, tedy až po náležitém zákonném poučení obviněné osoby v souladu s ust. § 33 tr. řádu. Je nutno si uvědomit, že obviněný má zájem na výsledku řízení, což má bezesporu vliv i na jeho výpověď. Výpověď obviněného tedy nelze vnímat jako další důkazní prostředek v trestní věci, jehož jediným úkolem je získat od obviněné osoby doznání, případně zjistit jiné rozhodné skutečnosti. Je třeba na ni pohlížet taktéž jako na prostředek obhajoby proti vznesenému obvinění. Nelze tedy ani z podstaty věci předpokládat, že obviněný bude spolupracovat s OČTŘ na potvrzení obvinění zmíněného v popisu skutku ve výrokové části usnesení o zahájení trestního stíhání, ačkoliv by byl takový jeho postup z hlediska procesního práva považován za polehčující okolnost ve smyslu ust. § 41 písm. j) – o) tr. zák.¹¹⁹

Cílem výsledku obviněného je tedy zjištění jeho postoje k předmětu obvinění a, pokud možno, zjištění úplných a věrohodných informací, které by mohly přispět ke zjištění skutkového stavu věci nebo jiných souvisejících skutečností. Procesní postup provádění výsledku obviněného je upraven v ust. § 91-93 a § 95 tr. řádu, resp. v ust. § 207-208, § 214, § 215 tr. řádu apod. Opis usnesení o zahájení trestního stíhání musí být obviněnému předáno nejpozději na počátku jeho výsledku v postavení obviněného.¹²⁰ V takové chvíli musí být seznámen s obsahem obvinění a musí být náležitě poučen o svých právech a povinnostech. Vlastnímu výsledku obviněného, vždy před započítáním každého výsledku, předchází zjištění totožnosti obviněného a jeho osobních údajů (místa

¹¹⁹ CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. ISBN 978-80-7408-175-0. Kapitola 10.1, Výpověď obviněného, s. 86-87.

¹²⁰ § 160 odst. 2 z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění.

bydliště, zaměstnání, adresy, na kterou má být v dalším řízení doručována veškerá korespondence, výdělkové poměry, předchozí tresty apod.).¹²¹ Na tuto obecnou část výsledku navazuje druhá, zvláštní část. V této části je již realizován vlastní výslech obviněného, ve které je možné zadokumentovat doznání obviněného v případě, že tak obviněný učiní. První část vlastního výsledku je označována v odborné terminologii jako monolog, během kterého se může obviněný souvisle vyjádřit k věci. Na tuto část pak navazuje dialogová část, během které vyslyšající klade obviněnému otázky za účelem osvětlení skutkového stavu věci. Doplnující otázky ze strany vyslyšajícího mají za cíl doplnit výpověď obviněného o ty skutečnosti, které obviněný opomněl uvést, případně je záměrně neuvedl, dále odstranit rozpory ve výpovědi a získat tak věrný obraz o události, která je předmětem trestního stíhání.¹²²

O výsledku obviněného se dle ust. § 95 tr. řádu sepisuje **protokol**. Výpověď obviněného se do něj zpravidla zapisuje dle jeho diktátu, v přímé řeči a pokud je to možné, v doslovném znění. Nejde-li o protokol o hlavním líčení nebo o veřejném zasedání, musí být protokol obviněnému po skončení výsledku předložen k přečtení a požádá-li o to, i k doplnění nebo opravě tak, aby zápis odpovídal skutečnosti. V protokolu by měly být taktéž v doslovném znění uvedeny otázky, které byly obviněnému kladeny. Protokol o výsledku obviněného, který byl sepisován bez přibrání zapisovatele, je nutné vyslyšchanému před podpisem přečíst nebo k přečtení předložit v přítomnosti nezúčastněné osoby. Tento postup je užíván i při výsledku podezřelého.¹²³

Byť by se mohlo zdát, že výpověď obviněného bude mít vždy stejné procesní účinky, není tomu tak. Například stanovisko obviněného, který při výpovědi před OČTŘ svou vinu popírá, ale následně ji pak znalci – psychiatrovi, naopak potvrdí a učiní před ním doznání, během kterého vylíčí svůj postup a pohnutky, nemůže být považováno za procesně způsobilé doznání. Stejně tak tomu bude i v případě, kdy obviněný učiní prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a je bez pochyb, že takové prohlášení učinil svobodně, dobrovolně a na

¹²¹ CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. ISBN 978-80-7408-175-0. Kapitola 10.1, Výpověď obviněného, s. 88.

¹²² Tamtéž.

¹²³ Tamtéž, s. 89.

základě vlastního rozhodnutí, před úředníkem Probační a mediační služby s cílem splnit podmínky pro narovnání (dle ust. § 309 odst. 1 písm. a), § 310 odst. 1 tr. řádu), ale v důsledku různých okolností dohoda o narovnání nebyla uzavřena či schválena orgánem k tomu způsobilým. Tr. řád zkrátka takové prohlášení jako procesního důkazu nepřipouští (ust. § 314 tr. řádu). Taktéž ani výpověď obviněného, učiněná v postavení účastníka jiného než trestního řízení (občanskoprávního, správního atd.) není důkaz ve smyslu výslechu obviněného dle ust. § 91 a násl. tr. řádu. Na straně druhé ale vyjádření obviněného ve společnosti jiných osoby (v restauraci, mezi rodinou či přáteli apod.) před tím, než byly zahájeny úkony trestního řízení, případně po zahájení trestního stíhání, se mohou stát předmětem dokazování prostřednictvím výpovědí svědků.¹²⁴

4. Význam doznání pro trestní řízení

Nyní, po tom, co bylo doznání jako takové výše popsáno v obecné rovině, je třeba přejít k dalším souvisejícím pojmům a institutům, které se k doznání bezpochyby váží a které mají podstatný vliv na průběh a výsledek trestního řízení.

Samotný aktivní přístup obviněného v rámci trestního řízení, ve smyslu doznání, má bezpochyby vliv na rozhodování soudu o konkrétním druhu a výměře trestu. Soud při svém uvážení postupuje vždy *ad hoc*¹²⁵ a musí přihlídnout k okolnostem každého případu, tedy mimo jiné i k postoji pachatele k trestnému činu v trestním řízení. Doznání je samo o sobě výslovně uvedenou obecnou **polehčující okolností** dle ust. § 41 písm. l) tr. zák. Mimo to je zohledňováno využití poměrně nových procesních institutů, konkrétně zda pachatel sjednal **dohodu o vině a trestu, prohlásil svou vinu nebo označil rozhodné skutečnosti za nesporné**. Tyto okolnosti jsou pak v souladu s novelou č. 333/2020 Sb. vnímány jako určitý nástroj k rychlejšímu, efektivnějšímu a hospodárnějšímu trestnímu řízením, v němž se zjednoduší proces dokazování (srov. ust. § 206a – 206d tr. řádu) a mohou být v případě prohlášení viny nebo schválení dohody o vině a trestu dokonce důvodem pro mimořádné snížení trestu

¹²⁴ CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. ISBN 978-80-7408-175-0. Kapitola 10.1, Výpověď obviněného, s. 87-88.

¹²⁵ Jenom pro tento případ.

odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby dle ust. § 58 odst. 2 písm. b) a odst. 3 tr. zák.¹²⁶

4.1. Význam doznání na průběh a výsledek trestního řízení

S výše uvedenými pojmy je jednoznačně spojen termín odklonu v trestním řízení. Pojem odklonu trestního řízení ale tr. zák. ani tr. řád výslovně nedefinuje. Zjednodušeně je však možné říci, že se jedná o jakousi alternativu standartního trestního řízení. Jde o jakousi odchylku od typického průběhu trestního procesu, která znamená, že trestní řízení v takovém případě nedospěje do obvyklého konce, tedy do vynesení odsuzujícího rozsudku, tzn. nedojde k vyslovení viny a uložení klasické trestní sankce, nýbrž se řízení od této cesty „odkloní“ a trestní věc se vyřídí jinak. Mezi odklony typicky řadíme instituty **podmíněného zastavení trestního stíhání** ve smyslu ust. § 307 a násl. tr. řádu (resp. ve zkráceném přípravném řízení podmíněné odložení podání návrhu na potrestání podle ust. § 179c odst. 2 písm. g) tr. řádu, srov. i ust. § 179g – 179h tr. řádu), **narovnání** ve smyslu ust. § 309 a násl. tr. řádu (resp. ve zkráceném přípravném řízení, dále jen „ZPŘ“, podmíněné odložení věci při schválení narovnání podle ust. § 179c odst. 2 písm. g) tr. řádu), **řízení o schválení dohody o vině a trestu** ve smyslu ust. § 175a tr. řádu, **odstoupení od trestního stíhání v řízení o provinění** (srov. ust. § 70 – 71 zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, dále jen „zákon o soudnictví ve věcech mládeže“) a **trestní příkaz** ve smyslu ust. § 314e až 314g tr. řádu. Cílem odklonů trestního řízení je bezpochyby jeho urychlení a snaha odlehčit velkému zatížení OČTŘ. Odklony jsou mimo to taktéž spojeny s prvky restorativní justice, jejímž cílem je zejména narovnání vztahů mezi pachateli a oběťmi, a dále taktéž odstranění škodlivých následků trestných činů. Za tímto účelem se odklonů kromě OČTŘ přímo účastní i pracovníci Probační a mediační služby.¹²⁷

¹²⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0. Kapitola XIX., Ukládání trestů, zánik trestů a dalších právních následků odsouzení, s. 454-456.

¹²⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. Kapitola XXXI., Zvláštní způsoby řízení, s. 791-794.

4.1.1. Dohoda o vině a trestu

Institut dohody o vině a trestu byl do tr. řádu zaveden novelou, provedenou zákonem č. 193/2012 Sb., která nabyla platnosti dne 1. 9. 2012. Nejmladší odklon od klasického průběhu trestního řízení byl zařazen do českého trestního práva jednak do části druhé tr. řádu, pojednávající o předsoudním stádiu trestního řízení (ust. § 175a tr. řádu), kde jsou upraveny postupy při sjednávání a obsahové náležitosti této dohody, a dále pak do části třetí trestního řádu, konkrétně hlavy dvacáté, kde jsou upraveny tzv. zvláštní způsoby řízení a zakotven postup soudu při schvalování dohody o vině trestu (ust. § 314o a násl. tr. řádu). Předpokladem pro sjednání tohoto institutu je dostatečně prokázaný a odůvodněný závěr vyšetřování, že skutek, který se stal, je trestným činem a že jej spáchal obviněný.¹²⁸ Podstata tohoto institutu tkví v dohodě mezi státním zástupcem a obviněným. Dohoda obsahuje popis skutku, o němž obviněný prohlásí, že jej spáchal a druh trestu spolu s jeho výměrou dle zákona. Dohoda o vině a trestu schvaluje soud. V prostředí českého trestního práva by byl přílehavější název tohoto institutu spíše termín „dohoda o prohlášení viny a přijetí trestu“ než užívané slovní spojení – dohoda o vině a trestu.¹²⁹

Jak uvádí Bicek (2020), přestože byl tento institut do českého právního řádu zaveden již v roce 2012, dohodou se každoročně končilo pouze zanedbatelné procento trestních věcí. Hlavním důvodem pro nevyužívání tohoto institutu byla zejména velká časová a administrativní náročnost s tím spojená, nemožnost užití u zvláště závažných zločinů nebo negativní postoj nespolupracujících obviněných. Až 1. října 2020 s novelou provedenou zákonem č. 330/2020 Sb., došlo ke změně, jejímž cílem bylo právě tyto kritizované body odstranit a urychlit tak trestní řízení.¹³⁰ Novela umožnila uzavírat dohodu o vině a trestu i v řízení o zvláště závažném zločinu. Dohodu o vině a trestu lze od října 2020 sjednat v řízení o všech trestných činech, vyjma řízení proti uprchlému a řízení proti mladistvému před dovršením jeho osmnáctého roku věku. Ačkoliv byla dohoda o vině a trestu

¹²⁸ JELÍNEK, Jiří. Dohoda o vině a trestu – novinka v českém právu. *Právní rádce*, 2012, 20(8), s. 46-51. ISSN 1210-4817.

¹²⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. Kapitola XXXI., Zvláštní způsoby řízení, s. 799-800.

¹³⁰ BICEK, Rudolf. Nová pravidla dohody o vině a trestu. *Právní rádce*, 2020, 28(11), s. 30-35. ISSN 1210-4817.

dříve sjednávána zpravidla v průběhu vyšetřování (před podáním obžaloby) nebo v rámci ZPŘ, bylo možné sjednat ji i po podání obžaloby (srov. ust. § 187 odst. 4 tr. řádu). Předseda senátu se v takovém případě již spolu s doručením opisu obžaloby v souladu s ust. § 196 odst. 2 písm. b) tr. řádu obžalovaného dotazuje, zda má zájem uzavřít se státním zástupcem dohodu o vině a trestu. Přínos pro větší využívání tohoto institutu má i ust. § 206b tr. řádu, dle kterého lze přistoupit ke sjednání dohody o vině a trestu i již v průběhu hlavního líčení, které se v takovém případě pro tento účel přerušuje. Významný vliv na praktické využívání dohody má taktéž skutečnost, že její sjednání může vést k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody, pokud není pochyb o tom, že nápravy pachatele lze dosáhnout i trestem s kratším trváním. V takovém případě lze trest odnětí svobody dle ust. § 58 odst. 3 tr. zák. snížit až pod dolní hranici trestní sazby.¹³¹

Samotné řízení o dohodě o vině a trestu probíhá ve dvou procesních fázích, a to fází **sjednávání dohody** (dle ust. § 175a tr. řádu) a fází **rozhodování soudu o návrhu na její schválení** (dle ust. § 314o až 314s tr. řádu). Dle výše zmíněné novely z roku 2020 došlo ke zrušení důvodu nutné obhajoby dle ust. § 36 odst. 1 písm. d) tr. řádu, kdy obviněný při sjednávání dohody o vině a trestu musel mít nutně obhájce. Nyní již jeho přítomnost není vyžadována, ale i přes to se za takové situace jeví jako vhodná. O termínu konání jednání o dohodě o vině a trestu státní zástupce vyrozumívá taktéž poškozeného, a to za účelem zjištění jeho stanoviska a poskytnutí možnosti k uplatnění jeho procesních práv, zejména práva vyžadovat náhradu škody. V řízení o sjednání dohody může poškozený tento svůj nárok uplatnit nejpozději při prvním jednání o sjednávání dohody, o čemž musí být poučen, neboť jeho právo uplatnit škodu v dalším řízení zaniká. V případě, že poškozený s uzavřením dohody za daných podmínek nesouhlasí, není to překážkou pro její sjednání mezi státním zástupcem a obviněným.¹³² Dohodu o vině a trestu lze tedy uzavřít pouze při splnění níže uvedených obligatorních podmínek:

- a) **skutkový stav věci byl v přípravném řízení dostatečně zjištěn,**
- b) **obviněný prohlásil, že spáchal skutek, pro který je stíhán,**

¹³¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. Kapitola XXXI., Zvláštní způsoby řízení, s. 800.

¹³² Tamtéž, s. 801-802.

- c) **na základě opatřených důkazů není důvodných pochyb o pravdivosti prohlášení obviněného,**
- d) **bylo dosaženo shody ohledně trestu, přičemž druh, výměra a způsob výkonu trestu musí být v souladu s trestním zákoníkem.**¹³³

„Prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán“, má shodnou formu jako prohlášení pro účely schválení narovnání¹³⁴. Nedojde-li však ke schválení dohody soudem, nelze k tomuto prohlášení přihlížet v dalším řízení. Oproti samotnému doznání tedy **prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, tedy který je obsažen v usnesení o zahájení trestního stíhání (resp. ve sdělení podezření, je-li proti podezřelému vedeno ZPŘ), nemá povahu důkazu použitelného v dalším řízení.** Prohlášení se musí týkat skutku a jeho přesného znění tak, jak je vymezen státním zástupcem na základě výsledků přípravného řízení, tedy alespoň v podstatných rysech musí být zachována totožnost jednání a následku.¹³⁵ Není možné upravovat vymezení skutku tak, aby naplňoval mírnější skutkovou podstatu a stejně tak nelze v prostředí českých trestněprávních předpisů, narozdíl od anglo-americké právní úpravy, na základě prohlášení obviněného paušálně snižovat výměru trestu. Druhou procesní fází řízení o dohodě o vině a trestu je fáze rozhodování soudu o návrhu na schválení dohody, uzavřené mezi státním zástupcem a obviněným. Soud je v této fázi plně vázán předloženým zněním dohody a není oprávněn do jejího obsahu zasahovat. Předseda senátu tedy předloženou dohodu přezkoumá a posoudí, zda na ní neshledá zjevné procesní vady, nebo např. že uzavřená dohoda neodpovídá zjištěnému skutkovému stavu věci nebo je stanovený trest nepřiměřený povaze stíhaného skutku. Pokud nějaké takové skutečnosti předseda senátu shledá, v neveřejném zasedání bez projednání tento návrh usnesením odmítne. Na druhé straně v případě, že žádné takové překážky neshledá, nařídí ve věci veřejné zasedání, na kterém obviněný a státní zástupce musí být přítomni. Na veřejném zasedání státní zástupce přednese navrhovanou dohodu s tím, že obviněný má

¹³³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. Kapitola XXXI., Zvláštní způsoby řízení, s. 801-802.

¹³⁴ Viz kapitola 4.1.3.

¹³⁵ VANTUCH, Pavel. Lze prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, posuzovat jako prohlášení viny?. *Advokátní deník* [online]. 27.10.2022 [cit. 2024.03.05]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/10/27/lze-prohlaseni-obvineneho-ze-spachal-skutek-pro-ktery-je-stihan-posuzovat-jako-prohlaseni-viny/>

následně prostor se k návrhu dohody vyjádřit. V případě řízení o dohodě o vině a trestu se již **neprovádí klasické dokazování**, soud ale může obviněného či další osoby vyslechnout v rozsahu nezbytném pro své rozhodnutí. Předseda senátu se obviněného následně dotáže, zda sjednané dohodě rozumí, zda prohlášení o spáchání skutku učinil dobrovolně a bez nátlaku a zda jsou mu známy všechny důsledky sjednání dohody o vině a trestu, tedy vzdání se práva na projednání věci v hlavním líčení a omezená možnost podat odvolání. Soud následně ve veřejném zasedání o předloženém návrhu rozhodne jedním ze dvou způsobů. Prvním z nich je neschválení dohody v případě, je-li nesprávná, nepřiměřená z hlediska trestu nebo je zatížena nějakou procesní vadou. V případě, že lze tyto vady odstranit, soud veřejné zasedání odročí za účelem předložení nového návrhu znění dohody. V jiném případě pak usnesením trestní věc vrátí do fáze přípravného řízení, což ale nevylučuje možnost sjednání nové dohody. Druhým způsobem rozhodnutí soudu o předloženém návrhu dohody je její schválení odsuzujícím rozsudkem. Sjednání dohody o vině a trestu má tedy pro trestní řízení dva zásadní důsledky. Obviněný se jejím uzavřením **vzdává práva na meritorní projednání věci ve veřejném a kontradiktorním řízení před soudem** a dále pak je srozuměn se **zúžením zákonných důvodů pro odvolání proti odsuzujícímu rozsudku** (viz ust. § 245 odst. 1 věta druhá tr. řádu).¹³⁶

4.1.2. Prohlášení viny a prohlášení skutečností za nesporné

Zákonem č. 333/2020 Sb. byl v rámci novelizace zakotven nový institut – **prohlášení viny** a dále byly rozšířeny podmínky využití institutu **prohlášení skutečností za nesporné**. Přínosem institutu prohlášení viny (dle ust. § 206c tr. řádu, v návaznosti na ust. § 196 odst. 2 písm. c) tr. řádu) mělo být zjednodušení dokazování a zrychlení trestního řízení. Již před výše zmíněnou novelizací však byl v tr. řádu pojem „prohlášení viny“ zakotven, a to v ust. § 175a odst. 7 tr. řádu, pojednávajícím o institutu „dohody o vině a trestu“. Druhá věta sedmého odstavce vysloveně stanovila, že: „*Nedojde-li k dohodě o vině a trestu, provede o tom státní zástupce záznam do protokolu; v takovém případě se k prohlášení viny učiněnému obviněným v dalším řízení nepřihlíží.*“ Ustanovení § 175a odst.

¹³⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. Kapitola XXXI., Zvláštní způsoby řízení, s. 801-804.

3 tr. řádu však s pojmem prohlášení viny nepracuje, ale užívá pojem „**prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán**“. S ohledem na to lze dovodit, že slovní spojení „prohlášení viny učiněné obviněným“ užitě v ust. § 175a odst. 7 tr. řádu bylo pouze jakousi formulační nedokonalostí, která fakticky neměla a nemá vliv na práva obviněného.¹³⁷ **De lege ferenda** pak považují za nezbytné toto formulační pochybení odstranit, když vhodnější by bylo nahradit pojem „prohlášení viny učiněné obviněným“ v ust. § 175a odst. 7 věty druhé tr. řádu slovním spojením „prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán“.

Institut prohlášení viny jako takový sice zahrnuje doznání, ale je třeba tyto dva pojmy od sebe rozlišovat. „*Institut prohlášení viny je oproti doznání a prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, obsahově širší, když zahrnuje i souhlas s právní kvalifikací skutku uvedenou v obžalobě*“.¹³⁸ Prohlášení viny tedy představuje poměrně nový institut fakticky navazující na sjednávání dohody o vině a trestu, avšak obsahově širší než tzv. „prohlášení určitých skutečností za nesporné“. Týká se totiž celkové **právní kvalifikace skutku**, a to jak z hlediska skutkového, tak právního. Na jeho základě však nedochází k dohodě na druhu a výměře trestu a v důsledku toho se při prohlášení viny nesjednává dohoda o vině a trestu. K prohlášení viny se ale bezpochyby bude přihlížet při stanovení druhu a výměry trestu, když zároveň může mít vliv i na mimořádné snížení trestu odnětí svobody. V případě prohlášení viny obviněným, kdy se obviněný se státním zástupcem shodne na své vině na skutku, pro který je stíhán, a zároveň vysloví souhlas s právní kvalifikací tohoto skutku, pak se v následujícím řízení již otázka viny nebude projednávat, toliko v rozsahu, v jakém ji obviněný prohlásil, přičemž řízení se povede zejména za účelem stanovení odpovídajícího trestu. Je však zcela na soudu, zda prohlášení viny obviněného přijme, či nikoliv. Pakliže prohlášení obviněného nebude v souladu se skutkovým stavem věci, soud jej odmítne.¹³⁹ V případě, že se soud rozhodne prohlášení viny obžalovaným přijmout, **nelze jej již žádným způsobem odvolat a skutečnosti**

¹³⁷ GONDEKOVÁ, Šárka. Prohlášení viny jako kvalifikované doznání nekvalifikovaného. *Advokátní deník* [online]. 28. 5. 2021 [cit. 2024-03-01]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/05/28/prohlaseni-viny-jako-kvalifikovane-doznani-nekvalifikovaneho/>

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ DUFFEK, Lukáš a Linda COUFALOVÁ. Posílení vlivu obviněného v trestním řízení. *Právní rádce*, 2020, 28(2), s. 32-35. ISSN 1210-4817.

v něm uvedené nelze již ani napadnout žádným opravným prostředkem.¹⁴⁰

Pokud se však soud rozhodne prohlášení viny nepřijmout, v rámci dalšího řízení se k němu nepřihlíží.¹⁴¹

Zákonodárce při novelizaci zavedením institutu „prohlášení viny“ vyslal směrem k obžalovaným signál, dle kterého by v případě jejich souhlasu se vším, co je uvedeno v obžalobě, mohli počítat s tím, že na ně budou soudy mírnější při ukládání trestu a v případě, že souhlasit nebudou, nemusí se jim to vyplatit. Avšak vzhledem k výše uvedenému lze institut prohlášení viny vnímat jako jakési kvalifikované doznání osoby, k němuž však často není příslušně kvalifikována. Zejména s ohledem na fakt, že obžalovanému jsou nabízeny určité benefity za to, že bude souhlasit s právní kvalifikací skutku, a to i přes to, že bez právního vzdělání není běžně schopen toto kvalifikovaně posoudit, lze institut prohlášení viny vnímat jako nepřímou formu nátlaku na obžalovaného. Dle rozhodovací praxe je zřejmé, že mnohdy i různé soudy totožné protiprávní jednání posuzují odlišně, je tedy otázkou, jak by mohla osoba neznalá práva zaujímat stanovisko k přílehlavé právní kvalifikaci svého protiprávního jednání.¹⁴²

Výše zmíněnou novelou byla pak kaskáda možných způsobů vyjádření obviněného doplněna ještě o institut tzv. „**nesporných skutečností**“ (dle ust. § 196 odst. 2 písm. d) tr. řádu a ust. § 206d tr. řádu).¹⁴³ Podle ust. § 196 odst. 2 písm. d) tr. řádu spolu s doručením opisu obžaloby upozorňuje předseda senátu obžalovaného, že má právo v jím stanovené lhůtě sdělit, které skutečnosti uvedené v obžalobě považuje za **nesporné**. Stejně tak má právo se k těmto skutečnostem vyjádřit po přednesení obžaloby a vyjádření poškozeného. Pokud obhajoba dospěje k závěru, že některé skutečnosti v obžalobě nelze po skončení dokazování v přípravném řízení vyvrátit ani zpochybnit, může je obžalovaný po prostudování opisu obžaloby prohlásit za nesporné. Jde o skutečnosti, které

¹⁴⁰ § 206c odst. 7 z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění.

¹⁴¹ § 206c odst. 8 z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění.

¹⁴² GONDEKOVÁ, Šárka. Prohlášení viny jako kvalifikované doznání nekvalifikovaného. *Advokátní deník* [online]. 28. 5. 2021 [cit. 2024-03-01]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/05/28/prohlaseni-viny-jako-kvalifikovane-doznani-nekvalifikovaneho/>

¹⁴³ MULÁK, Jiří a Jan PROVAZNÍK. Praktické dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. *Advokátní deník* [online]. 21. 3. 2022 [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/03/21/prakticke-dopady-novely-trestniho-radu-provedene-zakonem-c-333-2020-sb/>

obžalovaný označí za nezpochybnitelné.¹⁴⁴ Státní zástupce se k nesporným skutečnostem vyjadřuje až po přednesení obžaloby. V případě, kdy nedošlo ke sjednání dohody o vině a trestu (ust. § 206b tr. řádu) a stejně tak ani k prohlášení viny obviněným (ust. § 206c tr. řádu) může soud rozhodnout o upuštění od dokazování těch skutečností, které státní zástupce a obžalovaný označili za nesporné.¹⁴⁵

Již z podstaty slovního spojení „nesporné skutečnosti“ je zřejmá neodvolatelnost takového prohlášení, kdy dle platné judikatury vyslovení některých skutečností za nesporné obžalovaný nemůže vzít zpět a stejně tak proti němu ani nemůže uplatnit opravný prostředek.¹⁴⁶ Má se za to, že ani takové prohlášení ze strany státního zástupce, dle analogie, nelze vzít zpět a taktéž proti němu nelze uplatnit opravný prostředek. S ohledem na to je třeba, aby obviněný, potažmo jeho obhájce, v rámci zvolené strategie obhajoby pečlivě zvážili, zda a jaké skutečnosti za nesporné případně prohlásí, neboť jde o *de facto* nezvratný akt.¹⁴⁷

Výše zmíněná prohlášení by měla mít pozitivní vliv na rychlost trestního řízení v případech, kdy nebude možné uzavřít kompletní dohodu o vině a trestu. Stejně tak lze dovozovat i pozitivní efekt ve vztahu k šetření svědků, kteří by již v případě prohlášení jejich výpovědi za nespornou nemuseli znovu v rámci hlavního líčení vypovídat, čímž by se tak omezilo riziko jejich sekundární viktimizace. V případě, že se však soud rozhodne, s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti, o těchto prohlášeních pochybovat a z toho důvodu je nepřijmout, bude trestní řízení samozřejmě pokračovat standartním způsobem.¹⁴⁸

¹⁴⁴ VANTUCH, Pavel. Nesporné skutečnosti z pohledu rovnosti stran v řízení před soudem. *Advokátní deník* [online]. 02.07.2023 [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2023/07/02/nesporne-skutecnosti-z-pohledu-rovnosti-stran-v-rozeni-pred-soudem/>

¹⁴⁵ MULÁK, Jiří a Jan PROVAZNÍK. Praktické dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. *Advokátní deník* [online]. 21. 3. 2022 [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/03/21/prakticke-dopady-novely-trestniho-radu-provedene-zakonom-c-333-2020-sb/>

¹⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.06.2021, sp. zn. 11 Tdo 582/2021-241.

¹⁴⁷ PULGRET, Lukáš a Dominik ŠLEMR. Vyjádření o nesporných skutečnostech v trestním řízení a jeho neodvolatelnost. *Právní prostor* [online]. 26. 1. 2022 [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/vyjadreni-o-nespornych-skutecnostech-v-trestnim-rozeni-jeho-neodvolatelnost>

¹⁴⁸ BICEK, Rudolf. Nová pravidla dohody o vině a trestu. *Právní rádce*, 2020, 28(11), s. 30-35. ISSN 1210-4817.

4.1.3. Narovnání

Další důležitým institutem, spojeným s aktivním přístupem obviněného a jistou formou jeho doznání, je institut tzv. narovnání (ust. § 309 a násl. tr. řádu). Jde o důležitou formu odklonu trestního řízení, u něhož se výrazně projevují prvky restorativní justice. Narovnáním rozumíme **dohodu mezi obviněným a poškozeným při vyrovnání poškozených vztahů**. Jde o institut, který se využívá pouze u přečinů, a to v případě, že má stát větší zájem na urovnání vztahů mezi pachatelem a poškozeným než na samotném trestním postihu. Podmínkou narovnání je **úplné nahrazení újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení**. Je třeba zdůraznit, že institut narovnání, stejně tak jako institut podmíněného zastavení trestního stíhání nepočítá s nahrazením nemajetkové újmy, jež je od majetkové škody/újmy třeba odlišovat. Mimo výše uvedeného jsou dalšími předpoklady ke schválení narovnání:

- a) **prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán** a nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a určitě,
- b) obviněný složí na účet soudu a v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou na peněžitou pomoc státu obětem trestných činů,
- c) před rozhodnutím o schválení narovnání dojde k vyslechnutí obviněného a poškozeného.

Je třeba mít na paměti, že na zmíněné prohlášení obviněného o spáchání skutku, pro který je stíhán, opět **není pohlíženo jako na doznání**, a proto jej **není možné v rámci trestního řízení využít jako důkaz proti obviněnému** v případě, kdy nedojde ke schválení narovnání.¹⁴⁹

Před schválením narovnání je třeba obviněného a poškozeného vyslechnout, a to zejména ke způsobu narovnání a k okolnostem uzavření dohody o narovnání. Obviněný se navíc musí vyjádřit k tomu, zda rozumí obsahu obvinění a zda si je vědom důsledku narovnání, tedy že se zejména vzdává práva na řádný proces.¹⁵⁰ Byť je výslech obviněného za tímto účelem prováděn po poučení dle

¹⁴⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. Kapitola XXXI., Zvláštní způsoby řízení, s. 797-799.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 798.

ust. § 33 odst. 1 tr. řádu, nemá a ani nemůže mít charakter důkazního prostředku uvedeného v ust. § 91 a násl. a § 207 tr. řádu. Není prováděn v důkazním řízení před soudem. Výslech obviněného se v takovém případě provádí za účelem zjištění významných skutečností pro rozhodnutí o schválení narovnání, a nikoliv ke zjištění skutkového stavu věci. Není proto třeba, aby obviněný v rámci takového výslechu souvisle líčil skutečnosti, které jsou předmětem obvinění. Na rozdíl od doznání ve vztahu k ust. § 307 tr. řádu, pro narovnání postačí **prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán**, ve kterém se **nemusí vyjadřovat** ke všem zákonným znakům skutkové podstaty daného trestného činu, **včetně zavinění**.¹⁵¹

Narovnání pak za splnění výše uvedených podmínek schvaluje a trestní stíhání zastavuje usnesením soud a v přípravném řízení státní zástupce v případě, že dotyčný OČTŘ, vzhledem ke všem okolnostem, povaze a závažnosti případu, považuje takový postup za dostačující. Proti rozhodnutí, kterým se narovnání schvaluje a kterým se zastavuje trestní stíhání, může obviněný, poškozený a v řízení před soudem i státní zástupce podat stížnost, jež má odkladný účinek (viz ust. § 309 odst. 2 tr. řádu).¹⁵²

4.1.4. Podmíněné zastavení trestního stíhání

Podmíněné zastavení trestního stíhání (dle ust. § 307 a násl. tr. řádu) je nejvyužívanější formou odklonu. Smyslem tohoto institutu je odlehčit velmi zatíženou justici v méně závažných případech. Institut podmíněného zastavení trestního stíhání lze aplikovat pouze v trestním řízení o přečinu, a to pouze lze-li tento postup považovat, vzhledem k okolnostem případu a osobě obviněného a jeho dosavadnímu způsobu života, za dostačující. Pro možné využití tohoto institutu musí být splněny následující podmínky:

- a) **obviněný se musí k činu doznat**,
- b) obviněný musí nahradit újmu nebo vydat bezdůvodné obohacení, uzavřít o náhradě újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení

¹⁵¹ ŠÁMAL, Pavel. § 310 [Výslech obviněného a poškozeného]. In: ŠÁMAL, Pavel et al. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3527–3534.

¹⁵² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. Kapitola XXXI., Zvláštní způsoby řízení, s. 798-799.

s poškozeným smlouvu, anebo učinit jiná vhodná opatření k náhradě či vydání,

c) obviněný s takovým vyřízením věci souhlasí.¹⁵³

Podmíněné zastavení trestního stíhání je rozhodnutím mezitímního charakteru. Ke konečnému zastavení stíhání dojde až v případě, kdy obviněný ve zkušební době vede řádný život bez konfliktů se zákonem, splní uložené povinnosti či omezení a státní zástupce, případně v řízení před soudem soud, rozhodne, že se osvědčil. Nabytím právní moci takového rozhodnutí nastávají účinky konečného zastavení trestního stíhání.¹⁵⁴ **Doznání k činu** je třeba zachytit v protokolu o výpovědi dle ust. § 90 a násl. tr. řádu, přičemž musí obsahovat přinejmenším všechny skutkové okolnosti, které umožňují učinit závěr o tom, že se obviněný dopustil stíhaného přečinu. Obviněný se v rámci doznání musí vyjádřit k i formě zavinění. Není však nutné, aby obviněný výslovně uváděl, že se cítí být vinen. **Náhrada újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení** pak naplňuje cíl spočívající v odstranění škodlivých následků trestného činu a částečně tak i narovnání vztahu mezi pachatelem a poškozeným. Ke schválení tohoto postupu musí být učiněny reálné kroky, tedy musí být minimálně uzavřena smlouva mezi obviněným a poškozeným. Pouhé prohlášení obviněného, že újmu odčiní nebo vydá bezdůvodné obohacení nepostačuje. **Souhlas obviněného s postupem dle ust. § 307 tr. řádu** nelze zaměňovat se samotným doznáním. Jde o vyjádření obviněného, v rámci kterého se v podstatě vzdává svého práva na řádné projednání případu. V případě závažnějších přečinů pak obviněný, mimo již výše uvedeného, musí splnit podmínky uvedené v ust. § 307 odst. 2 tr. řádu, tzn. musí se zavázat, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti, pokud se v souvislosti s ní dopustil přečinu nebo složí na účet soudu a v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti. Tato částka by neměla být zjevně nepřiměřená závažnosti přečinu.¹⁵⁵

¹⁵³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. Kapitola XXXI., Zvláštní způsoby řízení, s. 794.

¹⁵⁴ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*. Teoretik. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-319-3. Kapitola 5, Podmíněné zastavení trestního stíhání, s. 109.

¹⁵⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. Kapitola XXXI., Zvláštní způsoby řízení, s. 796.

O podmíněném zastavení trestního stíhání rozhoduje soud a v přípravném řízení státní zástupce usnesením. Běžně takový postup státnímu zástupci navrhuje policejní orgán. Při rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání se vždy stanovuje zkušební doba – pro postup dle ust. § 307 odst. 1 tr. řádu od šesti měsíců do dvou let a v případě postupu dle ust. § 307 odst. 2 tr. řádu od šesti měsíců do pěti let. V případě, že obviněný ve zkušební době dodržoval přiměřená omezení a plnil povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život, rozhodne předseda senátu o tom, že se obviněný **osvědčil**. V takovém případě nastávají účinky **zastavení trestního stíhání** ve smyslu ust. § 11 odst. 1 písm. h) tr. řádu. Pokud však obviněný nesplní podmínky stanovené v rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, příslušný orgán rozhodne o tom, že se **neosvědčil** a v **trestním stíhání se pokračuje**.¹⁵⁶

4.1.5. Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání

Dalším institutem navázaným na podmínku doznání je tzv. podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, který nalezneme v ust. § 179g a násl. tr. řádu. Stejně, jako v případě podmíněného zastavení trestního stíhání, jehož je obdobou, jde o mezitímní rozhodnutí *sui generis* využívané v případech, kdy je vedeno ZPŘ. Podmíněnost tohoto odklonu je navázána až na moment podání návrhu na potrestání, jelikož v rámci ZPŘ samotné trestní stíhání počíná až okamžikem doručení návrhu na potrestání soudu (srov. § 314b odst. 1 tr. řádu). Povahou věci jde o jakési „varování“ podezřelého před tím, než bude jeho trestní věc předána k projednání soudu v případě, že nesplní podmínky stanovené při rozhodnutí o podmíněném odložení. Cílem je především urovnání narušených vztahů mezi obviněným a poškozeným a rychlejší uspokojení nároku poškozeného na náhradu škody, než by tomu bylo v klasickém řízení. Dalším důvodem k zavedení tohoto institutu je bezpochyby předpokládaná hospodárnost takového trestního řízení.¹⁵⁷ Mezi hlavní podmínky využití tohoto institutu patří:

¹⁵⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. Kapitola XXXI., Zvláštní způsoby řízení, s. 796-797.

¹⁵⁷ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*. Teoretik. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-319-3. Kapitola 7, Odklony ve zkráceném přípravném řízení, s. 174.

- a) **doznání podezřelého ke spáchání činu,**
- b) v případě způsobení škody její nahrazení podezřelým nebo uzavření dohody mezi podezřelým a poškozeným o jejím nahrazení, resp. vydání bezdůvodného obohacení získaného činem, nebo uzavření dohody mezi podezřelým a poškozeným o jeho vydání, případně učinění vhodných opatření k nahrazení škody nebo vydání bezdůvodného obohacení,
- c) souhlas podezřelého s podmíněným odložením podání návrhu na potrestání.

Musí být samozřejmě splněna podmínka, že je takový postup považován za dostačující, a to vzhledem k okolnostem případu, osobě pachatele, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu. Při splnění uvedených podmínek pak státní zástupce v souladu s ust. § 179g odst. 1 tr. řádu rozhodne namísto podání návrhu na potrestání o jeho podmíněném odložení. Vzhledem k tomu, že ust. § 179g odst. 1 tr. řádu nevymezuje, jaké konkrétní trestné činy lze řešit tímto postupem, je třeba vycházet z ust. § 179a tr. řádu, kde jsou definovány trestné činy, pro něž lze konat ZPŘ, tj. *trestné činy, o kterých přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí nepřesahující pět let.*¹⁵⁸

Podmínky, které musí být splněny pro možnost využití tohoto institutu, i v případě přísnější varianty dle ust. § 179g odst. 2 tr. řádu, jsou v porovnání s těmi ve smyslu ust. § 307 tr. řádu v podstatě totožné, a z toho důvodu již nebudou více v této kapitole rozebírány. Pozornost bude níže věnována pouze podmínce doznání a souhlasu podezřelého s tímto odklonem. **Doznání podezřelého** je vždy nutné opatřit procesně použitelným způsobem, což v případě tohoto odklonu znamená ve smyslu ust. § 179b odst. 3 tr. řádu, při výslechu podezřelého. Doznání musí být součástí protokolu o takovém výslechu, musí se vztahovat na celý skutek a podezřelý se musí vyjádřit ke všem skutkovým okolnostem, tedy též k zavinění a protiprávnosti. Ani zde se doznání nevztahuje k samotné právní kvalifikaci, jak je tomu u prohlášení viny. Stejně tak jako v jiných

¹⁵⁸ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*. Teoretik. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-319-3. Kapitola 7, Odklony ve zkráceném přípravném řízení, s. 175.

případech samotné doznání nepostačuje a je třeba jej podpořit i dalšími důkazy. Obecně taktéž platí, že k doznání nesmí být podezřelý žádným způsobem donucován. **Souhlas podezřelého** s podmíněným odložením návrhu na potrestání je nejčastěji opatřen státním zástupcem, avšak není vyloučeno jeho opatření již v rámci výsledku podezřelého policejním orgánem. Opět jej nelze zaměňovat s doznáním. Rozhodnutí o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání je plně v rukou státního zástupce, když je jeho užití aplikováno toliko v rámci ZPŘ. Samotné rozhodnutí státního zástupce o využití tohoto odklonu zpravidla přichází poté, co je mu ze strany policejního orgánu předána zpráva o výsledku ZPŘ dle ust. § 179c odst. 1 tr. řádu. O podmíněném odložení podání návrhu na potrestání rozhodne státní zástupce usnesením, obsahujícím popis skutku, jeho právní kvalifikaci, stanovení zkušební doby, popřípadě povinnost podezřelého o způsobu náhrady škody a určení činnosti, které se podezřelý během zkušební doby má vyvarovat. Následně pak státní zástupce po uplynutí zkušební doby rozhodne o tom, zda se podezřelý osvědčil či nikoliv. V případě neosvědčení podezřelého je policejnímu orgánu uloženo, aby zahájil trestní stíhání, případně jej zahájí přímo státní zástupce, pokud přípravné řízení koná sám.¹⁵⁹

4.1.6. Institut spolupracujícího obviněného

Dalším institutem úzce souvisejícím s doznáním jako takovým je institut „spolupracujícího obviněného“ definovaný v ust. § 178a tr. řádu. Jeho zavedení do tr. řádu proběhlo novelou zák. č. 41/2009 Sb., který nabyl účinnosti dne 01.01.2010. Další úpravu pojmu přinesla novela tr. řádu provedená zák. č. 193/2010 Sb, účinná od 01.09.2012 a již výše uvedeným zák. č. 330/2020 Sb. Byť byl institut spolupracujícího obviněného do českého právního řádu zaveden před více než 14 lety, v praxi je využíván spíše sporadicky.¹⁶⁰ Asi nejznámější případ využití tohoto institutu (pro laickou veřejnost) je u lihové aféry bratří Březinových, kdy pro Tomáše Březinu navrhl žalobce čtyřleté vězení. Soud mu

¹⁵⁹ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*. Teoretik. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-319-3. Kapitola 7, Odklony ve zkráceném přípravném řízení, s. 179-183.

¹⁶⁰ BUDAYOVÁ, Lucie. Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného a návrhy k jejímu zvýšení. *Bulletin advokacie*, 2017, (11), s. 33-36. ISSN: 1210-6348.

tento nízký trest skutečně udělil, když jej uznal jako spolupracujícího obviněného.¹⁶¹

Využití tohoto institutu připadá, ze samotné konstrukce ust. § 178a tr. řádu, v úvahu v řízení o zločinu, kdy je státní zástupce oprávněn v obžalobě nebo v dohodě o vině a trestu obviněného označit za spolupracujícího tehdy, kdy obviněný:

- a) *oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech,*
- b) **dozná se k činu, pro který je stíhán**, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, a
- c) *prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný,*

*a považuje-li státní zástupce takové označení za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.*¹⁶² Zavedení tohoto institutu sledovalo zejména usnadnění důkazní situace v podobě doznání a tím pádem i zjednodušení dokazování v případech mimořádně závažné kriminality, jejímž atributem je v širším slova smyslu právě organizovaný zločin. Spolupracující obviněný je motivován k doznání **hmotněprávními důsledky** tohoto označení, které mohou mít vliv na výsledek probíhajícího trestního řízení. Konkrétně lze **přihlédnout k tomuto**

¹⁶¹ ŠTĚRBA, Radek. Tomáš Březina pomohl rozkrýt lihovou mafii, z vězení vyšel na podmínku. *IDNES.cz/ZPRAVODAJSTVÍ* [online]. 12.11.2018 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zlin/zpravy/tomas-brezina-lihova.-mafie-propustil-na-podminku-z-vezeni.A181112_103057_zlin-zpravy_klu.

¹⁶² § 178a odst. 1 z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění.

označení při stanovení druhu trestu a jeho výměry (dle ust. § 39 odst. 1 tr. zákoníku), mimo to jde o **polehčující okolnost** (dle ust. § 41 písm. n) tr. zákoníku) a dokonce přichází v úvahu **mimořádného snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby** (dle ust. § 58 odst. 5 tr. zákoníku) či **upuštění od potrestání** (dle ust. § 46 odst. 2 tr. zákoníku).¹⁶³

Dle ust. § 178a odst. 3 tr. řádu je kladen důraz na kritické posouzení doznání obviněného státním zástupcem, který je povinen před samotným označením obviněného za spolupracujícího, tohoto vyslechnout zejména k jeho oznámení a doznání, ale taktéž k tomu, zda si je vědom důsledků svého postupu. Před takovým výsledkem státní zástupce obviněného poučí především o jeho právech a důsledcích označení za spolupracujícího obviněného, o povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet v přípravném řízení nebo v řízení před soudem své závazky, uvedené v odst. 1 tohoto ustanovení.¹⁶⁴

Jak bylo již výše zmíněno, institut spolupracujícího obviněného je v rámci ČR využíván spíše sporadicky. Jako hlavní důvod lze vnímat nízkou motivaci obviněných, když tento institut zcela zřejmě nepřeváží možné následky zrady organizované skupiny, jejíž možnosti jsou oproti možnostem justice stále dokonalejší a jejíž postupy a prostředky jsou z povahy věci nelegální a pro obviněného zjevně nebezpečné. Obviněný se spoluprací s OČTŘ často vystavuje přímému ohrožení života a zdraví, dokonce takovému nebezpečí vystavuje i své blízké. Další zjevnou překážkou může představovat samotná právní úprava institutu, kdy obviněný je sice na základě ust. § 178a tr. řádu vázán jistými povinnostmi, ale nikde není zaručeno přiznání nabízených výhod při splnění všech uložených podmínek. S ohledem na to se lze domnívat, že změna legislativy v tom smyslu, že by slibované výhody spojené s označením za spolupracujícího obviněného byly takové osobě přiznány při splnění všech zákonných podmínek vždy a bez výjimky, by mohla podpořit jeho faktické využívání v praxi.¹⁶⁵

¹⁶³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. 1424 s. ISBN 978-80-7502-637-8, s. 962-964.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 963.

¹⁶⁵ BUDAYOVÁ, Lucie. Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného a návrhy k jejímu zvýšení. *Bulletin advokacie*, 2017, (11), s. 33-36. ISSN: 1210-6348.

5. Praktická část

5.1. Metodologický postup

Vzhledem k tomu, že cílem mé diplomové práce je vytvoření uceleného souboru relevantních poznatků o trestněprávních aspektech institutu doznání obviněného a jeho významu v trestním řízení, kdy v rámci empirické části diplomové práce mají být informace a poznatky nashromážděné provedenou literární rešerší ověřeny a analyzovány, zvolila jsem pro potřeby zpracování praktické části práce kvalitativní přístup. Po zvážení vhodné výzkumné metody k ověření zjištěných poznatků jsem se rozhodla využít tzv. hloubkový polostrukturovaný rozhovor.

5.1.1. Výzkumný soubor

Rozhovor bude proveden celkem se třemi druhy osob, díky kterým nahlédneme na zvolené téma „Doznání obviněného a jeho význam v trestním řízení“ ze třech různých perspektiv, čímž tak bude možné dotvořit ucelený obraz v jeho úplnosti a celistvosti. Osoby byly k rozhovorům pečlivě zvoleny právě s přihlédnutím na jejich možný úhel pohledu, zastávající funkci a úlohu v rámci trestního řízení a v neposlední řadě jejich zkušenosti se zmíněnou problematikou. Osoby, se kterými bude rozhovor proveden, stojí na straně OČTŘ. Konkrétně jde o osoby reprezentující policejní orgán, dále státní zástupce a soudce. Není tedy pochyb o tom, že právě tyto osoby, jež mají v rámci trestního řízení nezastupitelný význam, pro získání uceleného souboru relevantních poznatků o trestněprávních aspektech institutu doznání obviněného a jeho významu v trestním řízení, poskytnou přínosné informace pro účely zpracování této diplomové práce a komplexní uchopení zvoleného tématu.

Při volbě konkrétních osob z řad OČTŘ jsem využila dřívějších kontaktů s danými osobami v prostředí trestního řízení, jelikož jsem sama od roku 2017 zařazena ve služebním poměru u Policie ČR, kdy od roku 2021 působím jako komisař Oddělení obecné kriminality Územního odboru Havlíčkův Brod, Krajského ředitelství policie kraje Vysočina.

5.1.2. Výzkumné otázky

Vzhledem k tomu, že interview bude provedeno se 3 druhy osob s odlišným postavením, zastávající funkcí a různými zkušenostmi s danou problematikou, budou pro jednotlivé osoby zvoleny různé okruhy otázek. Přesto však bude spojovacím prvkem všech rozhovorů hlavní výzkumná otázka (dále jen HVO): „**Jaký vliv má doznání obviněného na trestní řízení?**“ Kromě této HVO jsou pak za účelem hlubšího poznání dané problematiky stanoveny další dílčí výzkumné otázky (dále jen DVO). Jde konkrétně o DVO1: „**Jak ovlivňuje postoj obviněného k obhajobě přípravné řízení a řízení před soudem?**“, DVO2: „**Jak doznání obviněného ovlivňuje výsledek trestního řízení?**“, DVO3: „**Jsou odklony trestního řízení, navázané na „doznání“ obviněného, využívány v dostatečné míře?**“, DVO4: „**Jaké nedostatky lze vnímat v oblasti doznání obviněného a jeho právní úpravy?**“. Zmíněné výzkumné otázky pak budou v jednotlivých rozhovorech v návaznosti na konkrétní osobu doplněny o dílčí tazatelské otázky, díky kterým bude možné výše uvedené výzkumné otázky zodpovědět. Tazatelské otázky budou dále členěny do jednotlivých kategorií dle oblasti, které se týkají. (více viz kap. 5.1.3.).

5.1.3. Schéma jednotlivých rozhovorů

1. Rozhovor s osobou vyšetřovatele SKPV, Odboru obecné kriminality Krajského ředitelství Policie ČR

➤ ÚVODNÍ ČÁST ROZHOVORU

- Představení předmětu výzkumu,
- Ujištění o zaručení zachování anonymity,
- Zajištění udělení souhlasu s participací na výzkumu.

➤ HLAVNÍ ČÁST ROZHOVORU – směřující k zodpovězení DVO1-DVO4:

A. Otázky směřující k osobě a profesním zkušenostem:

- 1) Uvedte, jaké je Vaše služební zařazení u Policie ČR – jak dlouho jste zařazen ve služebním poměru u Policie ČR, jaký byl Váš kariérní postup a jak dlouho působíte jako vyšetřovatel?

- 2) Jaké jsou kladeny požadavky na výkon služby na tomto služebním místě? (vzdělání, praxe apod.).
- 3) Prošel jste během služby v rámci služebního vzdělávání nějakými vzdělávacími kurzy týkajícími se přímo vyšetřování?
- 4) Máte v rámci výkonu služby na daném místě stanovenou nějakou konkrétní problematiku?
- 5) Byl byste schopný sdělit, kolik trestních věcí jste za dobu služby vyšetřoval?
- 6) Dokázal byste, alespoň procentuálně, odhadnout, kolik ze zmíněných trestních věcí skončilo návrhem na podání obžaloby státnímu zástupci, odložením či jiným vyřízením věci?

B. Otázky směřující k postoji obviněného k obhajobě a doznání:

- 7) Má pro Vás postoj obviněného k obhajobě a trestnímu řízení jako takovému zásadní význam?
- 8) Setkáváte se často se situací, kdy obviněný k trestnímu řízení přistupuje aktivně a doznává se? Je tomu tak častěji než v opačném případě?
- 9) Liší se postoj obviněného k doznání v závislosti na tom, zda má zvoleného či ustanoveného obhájce oproti situacím, kdy zastoupen obhájcem není?
- 10) Jakou motivaci dle Vašeho názoru mají obviněné osoby k doznání a aktivnímu přístupu k trestnímu řízení?

C. Otázky zaměřené na váhu doznání jako důkazu:

- 11) Setkal jste se někdy s případy důkazní nouze, kdy nebylo možné podezřelému/obviněnému vinu bez jeho doznání spolehlivě prokázat?
- 12) Využil jste někdy za svoji služební kariéru možnost fyziodefekčního vyšetření u obviněné/podezřelé osoby? Pokud ano, jaký byl přínos tohoto vyšetření pro trestní řízení?
- 13) Máte zkušenost s přibíráním soudního znalce z oboru psychologie k posouzení osobnosti či obecné věrohodnosti obviněného?

14) Myslíte, že by v kompetencích soudního znalce mělo být posouzení specifické věrohodnosti takové osoby (věrohodnost v kontextu konkrétní výpovědi)?

D. Otázky zaměřené na vliv a přínos doznání pro trestní řízení:

15) Máte představu o tom, kolik trestních věcí v závislosti na doznání či prohlášení obviněného o vině na spáchaném skutku vedlo k odklonu trestního řízení?

16) Jsou obviněné osoby v rámci přípravného řízení dle Vašeho názoru dostatečně poučovány o možnostech odklonu trestního řízení?

17) Setkal jste se v rámci svého působení na daném služebním místě s institutem „spolupracujícího obviněného“? Pokud ano, víte, jaký důsledek plynul z označení obviněného za spolupracujícího?

18) Vnímáte nějaké nedostatky související s doznáním obviněného/podezřelého a jeho právní úpravou? Pokud ano, jaké kroky by bylo třeba činit k jejich odstranění?

➤ ZÁVĚŘEČNÁ ČÁST ROZHOVORU

- Uzavření rozhovoru, zpětná vazba.

2. Rozhovor se státním zástupcem působícím na Okresním/Krajském státním zastupitelství

➤ ÚVODNÍ ČÁST ROZHOVORU

- Představení předmětu výzkumu,
- Ujištění o zaručení zachování anonymity,
- Zajištění udělení souhlasu s participací na výzkumu.

➤ HLAVNÍ ČÁST ROZHOVORU – směřující k zodpovězení DVO1-DVO4:

A. Otázky směřující k osobě a profesním zkušenostem:

- 1) V krátkosti, prosím, sdělte bližší informace k Vaší osobě, zastávané funkci, dosaženému vzdělání a praxi v oboru.
- 2) Co je náplní Vaší práce?

- 3) Jaké jsou kladeny požadavky pro zastávání této funkce? (vzdělání, praxe apod.).
- 4) Máte v rámci Vaší funkce na daném místě stanovenou nějakou konkrétní problematiku?
- 5) Byl byste schopný sdělit, kolik trestních věcí jste po dobu svého působení dozoroval, případně sám vedl vyšetřování?
- 6) Dokázal byste, alespoň procentuálně, odhadnout, kolik ze zmíněných trestních věcí skončilo odklonem od klasického trestního řízení?

B. Otázky směřující k postoji obviněného k obhajobě a doznání:

- 7) Má pro Vás postoj podezřelého/obviněného k obhajobě a trestnímu řízení jako takovému zásadní význam?
- 8) Setkáváte se často se situací, kdy podezřelý/obviněný k trestnímu řízení přistupuje aktivně a doznává se? Je tomu tak častěji než v opačném případě?
- 9) Liší se postoj obviněného k doznání v závislosti na tom, zda má zvoleného či ustanoveného obhájce oproti situacím, kdy zastoupen obhájcem není?
- 10) Jakou motivaci dle Vašeho názoru mají obviněné osoby k doznání a aktivnímu přístupu k trestnímu řízení?

C. Otázky zaměřené na váhu doznání jako důkazu:

- 11) Setkal jste se někdy s případy důkazní nouze, kdy nebylo možné podezřelému/obviněnému vinu bez jeho doznání spolehlivě prokázat?
- 12) Jaký má, podle Vašeho názoru, přínos pro průběh a výsledek trestního řízení fyziodetekční vyšetření či psychologické znalecké zkoumání osobnosti obviněného?
- 13) Myslíte, že by v kompetencích soudního znalce z oboru psychologie mělo být posouzení specifické věrohodnosti takové osoby (věrohodnost v kontextu konkrétní výpovědi)?

D. Otázky zaměřené na vliv a přínos doznání pro trestní řízení:

- 14) Máte představu o tom, kolik trestních věcí v závislosti na doznání či prohlášení obviněného o vině na spáchaném skutku vedlo k odklonu trestního řízení?
- 15) Jaký druh odklonu je dle Vašeho názoru nejvíce využíván a jaký naopak nejméně? Co je podle Vás důvodem jejich využívání/nevyužívání?
- 16) Setkal jste se za dobu svého působení se situacemi, kdy v případě prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán za účelem sjednání dohody o vině a trestu či narovnání, a jejich následnému neschválení, nebylo možné obviněnému vinu prokázat, když k takovému prohlášení již v dalším řízení nelze přihlížet jako k důkazu?
- 17) Jsou obviněné osoby v rámci přípravného řízení dle Vašeho názoru dostatečně poučovány o možnostech odklonu trestního řízení?
- 18) Setkal jste se v rámci svého působení s využitím institutu „spolupracujícího obviněného“? Pokud ano, jaký důsledek plynul z označení obviněného za spolupracujícího?
- 19) Myslíte, že jsou obvinění dostatečně motivováni k využití tohoto institutu?
- 20) Myslíte, že je tento institut využíván v dostatečné míře? Pokud ne, co by dle Vašeho názoru bylo třeba k jeho častějšímu využívání?
- 21) Má dle Vašeho názoru doznání podezřelého/obviněného zásadní vliv na výsledek trestního řízení?
- 22) Má dle Vašeho názoru doznání zásadní vliv při rozhodování o stanovení druhu a výměry trestu?
- 23) Vnímáte nějaké nedostatky související s doznáním obviněného/podezřelého a jeho právní úpravou? Pokud ano, jaké kroky by bylo třeba činit k jejich odstranění?

➤ ZÁVĚŘEČNÁ ČÁST ROZHOVORU

- Uzavření rozhovoru, zpětná vazba.

3. Rozhovor s osobou soudkyně Okresního soudu

➤ ÚVODNÍ ČÁST ROZHOVORU

- Představení předmětu výzkumu,

- Ujištění o zaručení zachování anonymity,
- Zajištění udělení souhlasu s participací na výzkumu.

➤ HLAVNÍ ČÁST ROZHOVORU – směřující k zodpovězení DVO1-DVO4:

A. Otázky směřující k osobě a profesním zkušenostem:

- 1) V krátkosti, prosím, sdělte bližší informace k Vaší osobě, zastávané funkci, dosaženému vzdělání a praxi v oboru.
- 2) Co je náplní Vaší práce?
- 3) Dochází v průběhu výkonu Vaší funkce k dalšímu vzdělávání?
- 4) Máte v rámci Vaší funkce na daném místě stanovenou nějakou konkrétní problematiku?
- 5) Byla byste schopná sdělit, kolik trestních věcí jste po dobu svého působení rozhodovala?
- 6) Dokázala byste, alespoň procentuálně, odhadnout, kolik ze zmíněných trestních věcí skončilo odklonem od klasického trestního řízení?

B. Otázky směřující k postoji obviněného k obhajobě a doznání:

- 7) Má pro Vás postoj podezřelého/obviněného k obhajobě a trestnímu řízení jako takovému zásadní význam?
- 8) Setkáváte se často se situací, kdy podezřelý/obviněný k trestnímu řízení přistupuje aktivně a doznává se? Je tomu tak častěji než v opačném případě?
- 9) Liší se postoj obviněného k doznání v závislosti na tom, zda má zvoleného či ustanoveného obhájce oproti situacím, kdy zastoupen obhájcem není?
- 10) Jakou motivaci dle Vašeho názoru mají obviněné osoby k doznání a aktivnímu přístupu k trestnímu řízení?

C. Otázky zaměřené na váhu doznání jako důkazu:

- 11) Setkala jste se někdy s případy důkazní nouze, kdy nebylo možné podezřelému/obviněnému vinu bez jeho doznání spolehlivě prokázat?

- 12) Nemáte pocit, že ve chvíli, kdy se obviněný za současné právní úpravy má právo hájit jakýmkoliv způsobem, tedy i lží, přikládáme doznání zbytečně velkou váhu? Nepřeceňujeme jej?
- 13) Jaký má, podle Vašeho názoru, přínos pro průběh a výsledek trestního řízení fyziologické vyšetření či psychologické znalecké zkoumání osobnosti obviněného?
- 14) Myslíte, že by v kompetencích soudního znalce z oboru psychologie mělo být posouzení specifické věrohodnosti takové osoby (věrohodnost v kontextu konkrétní výpovědi)?

D. Otázky zaměřené na vliv a přínos doznání pro trestní řízení:

- 15) Máte představu o tom, kolik trestních věcí v závislosti na doznání či prohlášení obviněného spáchání skutku, pro který je stíhán vedlo k odklonu trestního řízení?
- 16) Jaký druh odklonu je dle Vašeho názoru nejvíce využíván a jaký naopak nejméně? Co je podle Vás důvodem jejich využívání/nevyužívání?
- 17) Setkala jste se za dobu svého působení se situacemi, kdy v případě prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán za účelem sjednání dohody o vině a trestu či narovnání, a jejich následnému neschválení, nebylo možné obviněnému vinu prokázat, když k takovému prohlášení již v dalším řízení nelze přihlížet jako k důkazu?
- 18) Jsou obviněné osoby v rámci přípravného řízení dle Vašeho názoru dostatečně poučovány o možnostech odklonu trestního řízení?
- 19) Setkala jste se v rámci své praxe s využitím institutu „spolupracujícího obviněného“? Pokud ano, jaký důsledek plynul z označení obviněného za spolupracujícího?
- 20) Myslíte, že jsou obvinění dostatečně motivováni k využití tohoto institutu?
- 21) Myslíte, že je tento institut využíván v dostatečné míře? Pokud ne, co by dle Vašeho názoru bylo třeba k jeho častějšímu využívání?
- 22) Má dle Vašeho názoru doznání podezřelého/obviněného zásadní vliv na výsledek trestního řízení?

23) Má dle Vašeho názoru doznání zásadní vliv při rozhodování o stanovení druhu a výměry trestu?

24) Vnímáte nějaké nedostatky související s doznáním obviněného/podezřelého a jeho právní úpravou? Pokud ano, jaké kroky by bylo třeba činit k jejich odstranění?

➤ ZÁVĚŘEČNÁ ČÁST ROZHOVORU

- Uzavření rozhovoru, zpětná vazba.

5.2. Tematická analýza rozhovorů

Po provedení samotných rozhovorů se zvolenými osobami bylo následně přistoupeno k jejich obsahové analýze, jejímž cílem bylo zodpovězení zvolených výzkumných otázek, tedy **HVO**: „Jaký vliv má doznání obviněného na trestní řízení?“ a **DVO**, konkrétně **DVO1**: „Jak ovlivňuje postoj obviněného k obhajobě přípravné řízení a řízení před soudem?“, **DVO2**: „Jak doznání obviněného ovlivňuje výsledek trestního řízení?“, **DVO3**: „Jsou odklony trestního řízení, navázané na „doznání“ obviněného, využívány v dostatečné míře?“, **DVO4**: „Jaké nedostatky lze vnímat v oblasti doznání obviněného a jeho právní úpravy?“.

K zodpovězení stanovených otázek byly užity jednotlivé pasáže odpovědí respondentů na dílčí tazatelské otázky. Pro potřeby obsahové analýzy rozhovorů byla respondentům přidělena čísla, která tedy korespondují s čísly označujícími konkrétní rozhovor (tj. č. 1, č. 2a, č. 2b, č. 3). Kompletní přepis jednotlivých rozhovorů je umístěn v příloze práce.

DVO1: „Jak ovlivňuje postoj obviněného k obhajobě přípravné řízení a řízení před soudem?“:

Respondent č. 1:

Neřekl bych, že to pro mě má zásadní význam, neboť v každém případě postupuji stejně, tedy tak, aby důkazní situace byla co možná nejlepší, rozhodně nemůžu říci, že v případě doznání bych se spoléhal pouze na to, že to v řízení před soudem obviněný zopakuje. V případě doznání se mohu zaměřit na konkrétní detaily případu (např. pachatel uvede, kde odhodil zbraň, tak se mohu zaměřit na toto konkrétní místo a nemusím prohledávat mnohem větší území s nejistým

výsledkem). Pokud bych to shrnul, pak s obviněným, který spolupracuje a doznává se, je mnohem lepší komunikace a spolupráce a pro mě jako vyšetřovatele je to mnohem pohodlnější, ale pro samotné vyšetřování to zásadního významu nemá.

Respondent č. 2a:

Ono vždycky záleží na posouzení té dané věci, na společenské škodlivosti a zejména k tomu, jak se k tomu staví ten člověk. Takže pokud od začátku je aktivní, tak nemám problém s tím, pokud je to, řekněme, nějaké první vybočení, tak nemám problém s tím se věnovat odklonu nebo to nějakým způsobem řešit. Jediné, co je jakoby větší tendence z vyšších stupňů, tak je, aby pachatelé té trestné činnosti poskytli nějaké, řekněme, peněžní prostředky na oběti trestných činů. Tady musím pochválit v minulosti místní oddělení hospodářské kriminality, kdy se nám povedlo v rámci odklonu získat pro oběti deset milionů korun. Ale jinak, jak říkám, záleží na tom pachateli, jestli má nějakou sebereflexi a jak k tomu přistupuje. Pokud je sám aktivní, tak nemám problém, ale že bych to byl já a sám nabízel odklon, tak to ne.

Tak jak jsem říkal už k té předchozí otázce, tak má to význam. Má to význam, zejména pokud mám, tedy spíše nemám dostatek důkazů. Pokud se dostávám do nějaké důkazní nouze, tak to význam má. Význam to má i, jak jsem již říkal, pokud by chtěl pachatel mírnější trest, že bude spolupracovat při odhalování té trestné činnosti, pokud je do ní zapojeno více lidí atd. Tak význam to určitě má. Ale nemá to pro mě zas takový význam, pokud těch důkazů mám hodně a v podstatě by to bylo jen takové tendenční využití zákona, potažmo polehčující okolnosti, že čin spáchá poprvé a doznává se. Protože pokud mám spoustu důkazů tak zas nepotřebuju jeho doznání až tak nutně, to už je spíš jenom v rámci toho, že mu to poradí třeba právník, protože pro soud... soud může být pak k jeho situaci shovívavější.

Respondent č. 2b:

Má vždycky, ale z různých úhlů pohledu. Když je to věc, která je důkazně nejistá, tak to má pro mě hodně velký význam. A opravdu to potom dokážu ocenit při návrhu trestu. Ale když je to někdo, u koho je naprosto jasný a nemá vlastně šanci, a pak se teda doznává, tak je mi to skoro jedno. Trošku to zohledním, jakože

nehází klacky pod nohy a nenavrhuje naprosto nesmyslný procesní úkony. Anebo naopak, pokud je to někdo, kdo navrhuje nesmyslné úkony, pořád navrhuje přezkum postupu policejního orgánu naprosto nesmyslně a podobně...tak pokud je to pak někdo takový, tak na to pak taky myslím při návrhu trestu. Takže význam to pro mě určitě má. A vždycky si to poznamenávám, jestli to doznání bylo hned nebo až potom, účelově. Velice častý je to, že se někdo dozná v průběhu prověřování na úřední záznam o podání vysvětlení. Pak odmítne vypovídat, následně taktizuje, chce nahlídnout do spisu. Pak se radí s obhájcem, pak třeba ještě s druhým obhájcem a pak přijde s tím, že „bychom se chtěli doznat“. Takže vždycky to hodnotím individuálně.

Určitě v rovině toho trestu. Tam si myslím, že to zásadní je, když si porovnáme všechny polehčující okolnosti, tak to doznání je zásadní polehčující okolnost. Dokonce předseda Okresního soudu v říkal, že je to dokonce nejdůležitější polehčující okolnost. Takže si fakt myslím, že jo, ale musí to být přímé doznání. Takové to doznání po dvou měsících, když zjistíme, že už proti sobě máme tři svědky a „ježišmarja, máme nějakou kameru, kde nás to zachytilo, tak teď se doznáme“, tak to já schválně v té obžalobě upozorním soud, že se sice doznávají, ale až tehdy a tehdy. Ale myslím, že upřímné a včasné doznání má velký vliv. A třeba ještě před tím, než nahlídnou do spisu.

Respondent č. 3:

Ano. No tak ohledně té viny, pokud doznává nebo je ochoten prohlásit vinu s tím, že v plném rozsahu přijímá celou obžalobu, včetně skutku, všech těch skutečností, a i té právní kvalifikace, tak k tomu pak můžu přihlídnout při ukládání trestu.

Myslím si, že ano. Pomůže vám to fakt trochu ve chvíli, kdy máte důkazní nouzi. Nebo i ve chvíli, kdy jste na pochybnostech, jestli se ta obhajoba udrží nebo ne, tak v okamžiku, že obviněný přijde s tím, že se chce doznat, tak se vám uleví.

K tomu se přihlíží vždycky (k doznání při rozhodování o stanovení druhu a výměry trestu)

Na základě výše zmíněných odpovědí bylo zjištěno, že postoj obviněného k trestnímu řízení a obhajobě jako takové má zřejmě **nejmenší dopad na**

policejní orgán, jehož postup směřuje k zajištění co největšího množství důkazů za účelem zjištění skutkového stavu věci bez ohledu na přístup obviněného, případně jeho doznání. **Samozřejmě nelze namítat, že by postoj obviněného postup policejního orgánu neovlivňoval žádným způsobem.** Je zřejmé, že některé úkony v rámci trestního řízení lze provést pouze se souhlasem obviněného, případně, že aktivní přístup obviněného a jeho **doznání vnáší světlo do trestní věci.** Je tedy bezpochyby, že **přístup obviněného k obhajobě a trestnímu řízení pro policejní orgán význam má.**

Dále pak s ohledem na odpovědi dotazovaných státních zástupců okresního a krajského státního zastupitelství můžeme dovodit, že pro státního zástupce je **vliv přístupu obviněného k obhajobě významnější.** Zásadní je, zda je přístup obviněného aktivní již od samého počátku trestního řízení či je aktivní až v pozdějších fázích řízení. S ohledem na dobu učinění doznání a aktivního zapojení obviněného do trestního řízení se pak **liši i posouzení tohoto přístupu ve smyslu polehčující okolnosti při návrhu druhu a výše trestu.** V případě, že obviněný doznává až po seznámení se spisovým materiálem a důkazní situací, v případě, že je důkazů dostatek i bez jeho doznání, lze jeho následné doznání vnímat jako účelové a **toto také zohlednit v obžalobě, tedy, zdůraznit, že obviněný se doznává zřejmě jen pod tíhou důkazů a ve chvíli, kdy si chce pouze zajistit mírnější trest.**

Stejně tak ze strany soudkyně bylo potvrzeno, že aktivní přístup obviněného k obhajobě a doznání je zohledňován **při stanovení druhu a výměry trestu.** Taktéž z její výpovědi lze dospět k závěru, že **v případě důkazní nouze či v případě pochybností** je doznání obviněného a jeho aktivní přístup velkým přínosem pro možné rozhodnutí ve věci.

DVO2: „Jak doznání obviněného ovlivňuje výsledek trestního řízení?“

Respondent č. 1:

Pokud bychom brali odklon v širším slova smyslu, kdy by se hovořilo i o trestním příkazu, pak za dobu výkonu funkce na obvodním oddělení končila většina trestních spisů trestním příkazem, málo které se dostaly do hlavního líčení. V současné době pozorují snahu obhájců o uzavírání dohody o vině a trestu,

zejména v případech, kdy je důkazní situace na straně policejního orgánu na velmi dobré úrovni. Konkrétní počty však nejsem schopen uvést, a to ani procentuálně.

Ano v minulosti určitě, pro mě jako vyšetřovatele je to vždy těžké (myšleno střet se situacemi, kdy se obviněný nedoznává a bez jeho doznání mu není možné vinu prokázat), beru to jako prohru, ale vždy mě to nabudilo k tomu, abych byl příště důslednější. Za dobu vyšetřování na Odboru obecné kriminality se mi to naštěstí ještě nestalo.

Respondent č. 2a:

Jednoznačně mírnější trest. Takže se občas stává, že i osoby, které jsou stíhány za zločin, to znamená, například podvod ve 4. odstavci a třeba už mají nějaký ten škraloupek předtím, takže neříkám, že jsou třeba přímo v podmínce, ale mohla by tam být recidiva i ve 2. odstavci. Tak je pro něj výhodnější prohlásit vinu před soudem, protože můžou docílit, řekněme, podmíněného trestu, nikoliv nepodmíněného.

Setkal, skončilo to zprošťujícím rozsudkem. Jednalo se o věc, kdy byli dva pachatelé, jeden zemřel, spáchal sebevraždu a druhý pachatel toho využil a prakticky celou vinu se podařilo shodit na toho, řekněme, hlavnějšího aktéra, který měl významnější roli v té věci. A já jsem se tím dostal do důkazní nouze, protože jeho svědectví potom nešlo použít, protože nebylo možné ho vyslechnout. Byl vyslechnut v jiné větvi celého případu, takže jakoby nějaké indicie tam byly, nicméně důkazní nouze tam byla. Ta osoba měla advokáta, takže taktizovali velmi dobře, ale nicméně, jak nám velí nějaký náš interní předpis, v případě toho, že si nejsem úplně jist, že by ten člověk byl nevinen, tak mám podat obžalobu, což jsem udělal. Ale skončilo to zprošťujícím rozsudkem, takže ano, zkušenost mám.

Má, pokud svoji odpověď rozvine a není to jen prohlášení: „Ano spáchal jsem skutek, který je mi kladen za vinu.“. Ale, když řekne, jakým způsobem, protože mnohdy to pozadí je pro policejní orgán jakožto, toho prvního, kdo to vede, třeba někde zahalenou rouškou tajemství. Bylo tam víc lidí? Nebylo? Takže, pokud ten člověk řekne: „Já ano, já se doznávám.“, tak je to málo. Protože pokud řekne: „Byl jsem tam s tím a s tím atd.“ nebo „událo se to tak a tak“, kdy v podstatě policejní orgán má nějaké mezery v popisu toho skutku, tak pokud tohle to doplní, řekněme, tak potom to má velký význam. Ale pokud jenom prohlásí: „Ano, spáchal

jsem.“, v rámci toho zase veden motivací nějakého mírnějšího trestu, to bych až zas tak nepřeceňoval.

Zcela jednoznačně je to motivace pachatele, aby dostal mírnější trest. Jak už jsem naznačoval výše, tak pokud prohlásím vinu před soudem a jedná se o nějakou rozsáhlou trestnou činnost, majetkového charakteru, kde je množství svědků. Typicky jsou to dneska podvody na internetu, pokud už se podaří toho pachatele ztotožnit a prokázat mu to. A máte třeba 300, 400, 500, 600 poškozených, byť třeba s malou škodou, tak to dokazování před soudem, pokud by soud měl minimálně číst za souhlasu stran úřední záznamy o podaném vysvětlení, ne-li vyslýchat ty osoby jako svědky, kdy kvůli škodě 50-70,- Kč, je nesmysl ty lidi, někde z Třince, z druhého konce republiky volat na úplně druhou stranu republiky, kdy náklady na toho svědka násobně převýší tu škodu, tak v tomhle tom případě je určitá motivace toho pachatele řízení urychlit, protože soudy k tomu přihlédnou. Tak jak už bylo prejedikováno, že se vzdá části těch svých procesních práv, tak soud k tomu musí přihlédnout jako k polehčující okolnosti.

Respondent č. 2b:

Určitě v rovině toho trestu. Tam si myslím, že to zásadní je, když si porovnáme všechny polehčující okolnosti, tak to doznání je zásadní polehčující okolnost. Dokonce předseda Okresního soudu v říkal, že je to dokonce nejdůležitější polehčující okolnost. Takže si fakt myslím, že jo, ale musí to být přímé doznání. Takové to doznání po dvou měsících, když zjistíme, že už proti sobě máme tři svědky a „ježišmarja, máme nějakou kameru, kde nás to zachytilo, tak teď se doznáme“, tak to já schválně v té obžalobě upozorním soud, že se sice doznávají, ale až tehdy a tehdy. Ale myslím, že upřímné a včasné doznání má velký vliv. A třeba ještě před tím, než nahlídnou do spisu.

Respondent č. 3:

Myslím si, že většina (odpověď na dotaz „kolik trestních věcí v závislosti na doznání či prohlášení obviněného o vině na spáchaném skutku, pro který je stíhán, vedlo k odklonu řízení“). Že v okamžiku, kdy se doznají, tak hledají v podstatě

formu, zda je tady možná forma nějakého odklonu. Takže už samotná možnost nějakého odklonu je právě motivací k doznání.

Myslím si, že ano. Pomůže vám to fakt trochu ve chvíli, kdy máte důkazní nouzi. Nebo i ve chvíli, kdy jste na pochybnostech, jestli se ta obhajoba udrží nebo ne, tak v okamžiku, že obviněný přijde s tím, že se chce doznat, tak se vám uleví.

S ohledem na shora uvedené lze dospět k závěru, že doznání obviněného má význam především **pro stanovení druhu a výměry trestu**, když se k němu musí přihlížet **jako k polehčující okolnosti**. Jednoznačně tedy doznání může vést k mírnějšímu trestu, případně je spolu s prohlášením o vině na spáchaném skutku, pro který je stíhán, **nutným předpokladem pro jednotlivé druhy odklonu trestního řízení**. Už jen z povahy odklonu tedy dále lze **vyvodit vliv doznání na urychlení a zlevnění trestního řízení jako takového**, kdy lze za splnění zákonných podmínek **dokazování provést v menším rozsahu či jej zcela vynechat**.

Na druhou stranu pak v případech **důkazní nouze, kdy se obviněný nedoznává**, má tento jeho přístup k obhajobě zásadní význam, jelikož za dané důkazní situace mnohdy nelze protiprávní jednání obviněnému prokázat a může tak dojít až k **jeho zproštění viny**.

DVO3: „Jsou odklony trestního řízení, navázané na „doznání“ obviněného, využívány v dostatečné míře?“:

Respondent č. 1:

V současné době pozoruji snahu obhájců o uzavírání dohody o vině a trestu, zejména v případech, kdy je důkazní situace na straně policejního orgánu na velmi dobré úrovni. Konkrétní počty však nejsem schopen uvést, a to ani procentuálně.

Vzhledem k tomu, že v současné době je na tento způsob ukončení trestního řízení (tj. odklonem) kladen vyšší důraz ze strany SZ, pak alespoň ze své zkušenosti mohu říci, že jsou obvinění poučováni v dostatečné míře, dříve tomu úplně tak nebylo. Důležité je zmínit alespoň tuto možnost, kdy se o takovém postupu obviněný pak více poradí s obhájcem. Sami obhájci po této variantě velmi často sahají.

Respondent č. 2a:

Minimum, v posledních, řekněme, dvou letech, je taková zvyšující se tendence, ale to jsou jednotky věcí. Maximálně tak do 5 %. Není na nás kladen vyloženě požadavek na využívání odklonů shora. Ono vždycky záleží na posouzení té dané věci, na společenské škodlivosti a zejména k tomu, jak se k tomu staví ten člověk. Takže pokud od začátku je aktivní, tak nemám problém s tím, pokud je to, řekněme, nějaké první vybočení, tak nemám problém s tím se věnovat odklonu nebo to nějakým způsobem řešit. Jediné, co je jakoby větší tendence z vyšších stupňů, tak je, aby pachatelé té trestné činnosti poskytl nějaké, řekněme, peněžní prostředky na oběti trestných činů. Tady musím pochválit v minulosti místní oddělení hospodářské kriminality, kdy se nám povedlo v rámci odklonu získat pro oběti deset milionů korun. Ale jinak, jak říkám, záleží na tom pachateli, jestli má nějakou sebereflexi a jak k tomu přistupuje. Pokud je sám aktivní, tak nemám problém, ale že bych to byl já a sám nabízel odklon, tak to ne.

Odpověď na dotaz ohledně poučování obviněných o možnosti odklonu: Ne. Protože pokud je pro v uvozovkách „obyčejného“ člověka napsáno v poučení, které má asi tři stránky, tak on není schopen pobrat, co všechno tam je. A pokud je tam napsán § 307, § 309 a dále ve výsledku souhlasím s § 307, tak je to špatně. Takže ten člověk, tak jak jsem to už naznačoval v těch odpovědích výše – pokud má advokáta, tak ten ho poučí mnohem více než je to standardní poučení před policejním orgánem. Nehledě na to, většina lidí je u toho ve stresu, pokud to nejsou nějakí zkušenější trestanci, když to tak řeknu. Takže tomu buší srdce a je rád, že se tam zmůže na něco kolikrát. A k tomu ještě myslet na nějaký odklon. Myslím si, že by bylo vhodnější, kdyby v těch formulářích bylo více rozebráno jak podmíněné zastavení trestního stíhání, jaké jsou podmínky a zejména třeba prohlášení viny nebo uzavření dohody o vině a trestu. Ale tak, jak je to v současné době, tak si nemyslím, že obyčejný člověk se schopen pochopit, co to obnáší.

Respondent č. 2b:

Obecně, pokud vezmeme i ten okres, tak nejčastější bude podmíněné zastavení trestního stíhání a pak dohoda o vině a trestu. Pak už asi nic, samozřejmě podmíněné odložení návrhu na potrestání v tom zkrácenku, v ZPŘ.

Ale narovnání, to už se prostě celorepublikově neděje. To mám informace podle naší statistiky. Kdyby mi někdo řekl, že v rámci celé ČR bylo za rok 2023 schváleno méně než 10 narovnáni, tak bych tomu asi i věřil. Narovnání je právně hodně složitý. Podmíněný zastavení trestního stíhání je velice jednoduchý, málo formální a rychlý. Na konci zkušební doby se akorát udělá ještě usnesení o osvědčení formulářový, to píšou právní čekatelé. A dlouhou dobu to jelo ještě ve větším formátu, protože se nedělalo to podmíněný zastavení trestního stíhání podle druhého odstavce. Takže se tam neukládala povinnosti přispět něco na oběti a neukládala se tam povinnost zdržet se nějaké činnosti. Ted' teda je velkej tlak, ze strany Nejvyššího státního zastupitelství, aby se dělaly tyhle kvalifikované odklony. A třeba dělat dohodu o vině a trestu na okrese, to je vlastně víc práce než užitku v těch malých věcech. Dříve v době, kdy bylo té kriminality opravdu o mnoho více, tak si vzpomínám, že ještě v době, když jsem působil jako právní čekatel, tak byly tendence k tomu, aby se do těch odklonů šlo vždy, kdy je to možné. Takže se to bralo opravdu hodně. Ale dneska mám pocit, že už je v tomhle poměrně velká volnost, protože těch trestních věcí není tolik a zvládáme je.

Respondent č. 3:

No to je jistě menšina. Pokud myslíte klasicky odklon jako podmíněný zastavení, narovnání. Pokud i dohoda o vině a trestu.... To se těžko dává dohromady. Pokud by to byly klasický odklony jako odklony, tak to si myslím, že je tak čtvrtina. U dohod pak, což je překvapivý, protože to je myslím o ochotě soudce, jestli chce tu dohodu schvalovat. I ne písemně navrženou, ale předloženou ústně nebo dohodnutou v rámci hlavního líčení nebo v průběhu toho řízení před soudem. Protože tam pak třeba u vazebního řízení je těch dohod hodně, to je třeba i 70-80 %. A když ne, tak je tam aspoň prohlášení viny, doznání.

No, v řízení před soudem si myslím, že je ted' nejvíce, pokud tam počítáte i tu dohodu o vině a trestu, tak ty dohody o vině a trestu jsou. Podmíněný zastavení trestního stíhání využije hodně často státní zastupitelství, takže k nám se ty věci některý už nedostanou. Takže pokud my zastavujeme, tak je to v minimum případů, tak do 10 %, kdy uvažujeme o podmíněném zastavení. Narovnání jsem dělala v jednotkách, to je fakt taky strašně málo. Souhlasím s tím, že je to

v podstatě mrtvý institut, tady se tak končilo minimum věcí. Mám založený nějaký vzor z roku „raz-dva“, ale jak říkám, tady se fakt dělalo jednotkově věci, když vezmu u všech soudců. Co je důvodem nevyužívání toho narovnání, to nevím. Ale ani obhájci to nenavrhují, celkově je to takový mrtvý. Když hledáme cestu, tak ani my moc neuvažujeme o narovnání, to je pravda. Ale ani ti obhájci to nenavrhují. Navrhnou vám podmíněné zastavení trestního stíhání. Když řekneme, že ne nebo tam ze zákonných důvodů nejsou podmínky k jeho využití, tak přijdou s prohlášením viny nebo s dohodou o vině a trestu, ale s tím narovnáním nikdo nepřijde. Ani si nemyslím, že je to podmínkami. Přemýšlím, čím to je, ale fakt nevím.

Předpokládám, že ano. Respektive hledám ty formulky, kdy na začátku výslechu stojí: „byl jsem poučen nebo rozumím tomu“, tak to hledám a všechny ty další podmínky. Takže předpokládám, že jo, když to tam je.

Doznání v širším slova smyslu, tedy ve vztahu i k souvisejícím prohlášením obviněného o vině na spáchaném skutku, pro který je stíhán, vede v mnoha případech a v různých fázích trestního řízení **k odklonu od klasického trestního řízení**. S ohledem na získané odpovědi **nelze spolehlivě kvantitativně vyjádřit míru užívání odklonů v trestním řízení jako takových**, když ze sdělení jednotlivých respondentů lze vyvodit **rozdílné přístupy a zkušenosti se sjednáváním a přístupováním k odklonům jako takovým**. Ke spolehlivému zjištění tedy **nepostačují hrubé odhady jednotlivých respondentů**, když i jejich uvedené procentuální vyjádření, s ohledem na jimi řešený počet trestních věcí, znamená vždy jiné množství případů končících odklonem trestního řízení. Je ale bezpochyby, že odklony v rámci trestního řízení jsou využívány.

Je však zřejmé, že za splnění zákonných podmínek je **nejvíce využíváno podmíněné zastavení trestního stíhání, případně dohoda o vině a trestu**. Naopak **nejméně využívaným či spíše vůbec nevyužívaným odklonem, je institut narovnání**. Dále jsou spatřovány rozdíly v názorech na možné využití institutu spolupracujícího obviněného, který bezpochyby může s odklonem trestního řízení souviset a který je úzce navázán na doznání obviněného, avšak je dle zjištěných skutečností využíván **pouze v jednotkách případů**. Taktéž je z odpovědí respondentů zřejmé, že ne v každém případě, kdy by bylo možné

k odklonu trestního řízení přistoupit, tomu tak nakonec je. Důvodem nevyužití možného odklonu trestního řízení může být fakt, že v případě nedostatečného poučení obviněného, ve chvíli, kdy není zastoupen obhájcem, prostému poučení v rámci úkonů prováděných policejním orgánem **zcela neporozumí a sjednání možného odklonu tak neinicuje.**

DVO4: „Jaké nedostatky lze vnímat v oblasti doznání obviněného a jeho právní úpravy?“:

Respondent č. 1:

Zvýšil bych motivaci k doznání pachatele již v prvotní fázi trestního řízení s tím, že by následně byla stanovena určitá hranice, pod kterou by s trestem nemohl jít. Nejmírnější trest by jej čekal při doznání do NPO, následně do obžaloby, v hlavním líčení a v případě doznání a uzavření dohody o vině a trestu v odvolacím řízení by bylo snížení zcela minimální. Stejně tak, jak tomu je obdobně v Spojených státech, kde mají tradici s Dohodou o vině a trestu již více než 100letou od roku 1920 a končí tam 97 % trestních věcí podléhajících federálnímu systému DOVT.

Respondent č. 2a:

Už jsme se o tom bavili. Pro mě by dávalo smysl, kdyby na začátku celého řízení ten pachatel, pokud se chce doznat, řekl: „ano, já se doznávám ke všemu a nepožaduji provádět dokazování“. Pokud by šlo, i třeba lidi, kteří spáchali zločin, typicky jsou to například „zpronevěra opatrovníka“. Tam je přitěžující okolnost, že má povinnost hájit zájmy opatrovance, tím pádem i za částku 15000,- Kč se dostáváme do roviny zločinu, tudíž se musí vést vyšetřování. Stojí to třeba i násobně víc peněz, než byla způsobena škoda. Pokud by ten člověk řekl: „Ano, tady se doznávám“, podepsal by nějaké prohlášení, odpadlo by dokazování a šlo by to vyřešit nějakou formou zkráceného řízení, kdy soud by mohl vydat trestní příkaz i v případě zločinu. Nebo ať se to bude jmenovat jakkoliv, tak si myslím, že prostor pro zlepšení, zrychlení a zlevnění tady je.

Respondent č. 2b:

Ted', jak je ta dohoda o vině a trestu, tak je podmínkou, jestli prohlásí, že ten skutek spáchal. To je taky zajímavý, jestli je to to stejné, jakože se doznal. Není. A myslím si, že se teprve začíná tvořit nějaká uznatelná judikatura na to, typicky pokud máme nějakou „skupinovku“, část lidí se doznává a část ne. A řeknou: „nebudeme dělat žádný spolupracující obviněný“ a třeba ani nejsou pro to splněny podmínky. Jak naložit s těma, co se doznávají? A jak je procesně použitelný ten výslech těch, vůči těm dalším? To je taková nezodpovězená otázka, je na to stanovisko Analytického legislativního odboru NSZ, který v podstatě říká, že nevědí vůbec, že to řekne praxe. To je teda problém, protože pokud je ten člověk řešen v jiné věci, tak se nám z něj pak stává svědek. A jak mi to pak uděláme, když on už pak nebude chtít vypovídat? Jinak bych si pak ještě položil otázku, jestli vůbec musíme vyslýchat obviněného. Já si myslím, že nemusíme. A JUDr. Růžička z NSZ si to taky myslí, ten nám hodně dělá ty stanoviska. Když tam stojí „zejména vyslechneme obviněného“, je to, dle mého názoru, demonstrativní výčet a tím pádem je to něco podle těch pravidel, co podle mě není nutný. A tudíž je teda taky zajímavá otázka, jestli vůbec stojíme o to, aby se nám doznával/nedoznával, aby se k tomu nějak vyjadřoval, když se může hájit i lží? Například ve chvíli, kdy obviněný zmizí, v řízení proti uprchlému to třeba není.

Respondent č. 3:

No přeceňujeme, já bych řekla spíš přehnaně vyhodnocujeme (odpověď na dotaz, zda není doznání obviněného za současné právní úpravy přeceňováno).

Nemám. Protože doznají většinou ve chvíli, kdy jim hrozí nepodmíněný trest, většinou i docela dlouhý nepodmíněný trest, tak i ti, když jsou ochotní prohlásit vinu, přiznat se, doznat, případně uzavřít dohodu o vině a trestu. Takže si úplně nemyslím, že se to až zas tak přeceňuje nebo že by tam byly nějaké zákonné nedokonalosti, které by bylo třeba opravit.

Dle slov vyšetřovatele policejního orgánu by bylo vhodné, **po vzoru anglo-americké právní úpravy, více motivovat obviněného k doznání a sjednání dohody o vině a trestu již v prvotní fázi trestního řízení**, například stanovením pevné hranice výše trestu, kterou by při doznání nebylo možné překročit.

V případě častějšího využití tohoto institutu jako odklonu trestního řízení by pak bylo **možné docílit hospodárnějšího, rychlejšího a efektivnějšího trestního řízení.**

Lze říci, že státní zástupce okresního státního zastupitelství přichází s podobnou myšlenkou jako vyšetřovatel policejního orgánu. Respondent č. 2a navrhuje **zavedení jistého prohlášení na počátku trestního řízení, díky kterému by odpadlo celé dokazování a bylo by tak možné v případě, že ve věci nejsou pochybnosti, na základě doznání trestní věc vyřídit mnohem levnějším a rychlejším způsobem.**

Státní zástupce krajského státního zastupitelství **předestírá problém při sjednání dohody o vině a trestu se spolupracujícím obviněným**, kdy se následně v případě **organizované zločinecké skupiny stává z obviněného v této trestní věci svědek, kdy jeho jednání je řešeno samostatně.** Dle jeho názoru je tedy třeba **ujednotit a procesně zakotvit takový postup**, aby pak takový obviněný v původní trestní věci neodmítal v postavení svědka vypovídat. Dále pak nastolil otázku, **zda je za současné právní úpravy vůbec třeba obviněného vyslýchat a domáhat se jeho doznání.**

Dotazovaná předsedkyně okresního soudu **nevnímá nedostatky v aktuálně platné právní úpravě dotýkající se doznání.** Dle jejího názoru je doznání přínosem trestního řízení a nemá dojem, že by bylo přeceňováno. V některých případech je však dle jejího názoru spíše přehnaně vyhodnocováno s ohledem na fakt, že se obviněný může hájit jakýmkoliv způsobem, tedy i lží.

5.3. Interpretace výsledků a diskuze

V rámci této kapitoly bude pozornost zaměřena na závěry zjištěné během výše zmíněných rozhovorů, provedených s vybranými respondenty. Jak již bylo výše uvedeno, pro účely této diplomové práce byl v rámci praktické části práce zvolen kvalitativní přístup za užití výzkumné metody polostrukturovaného hloubkového rozhovoru. Respondenti byli vybráni s ohledem na zadané téma z řad OČTŘ, a to za účelem doplnění již zjištěných poznatků, pojících se s doznáním obviněného a jeho vlivu na průběh a výsledek trestního řízení, z různých perspektiv.

Díky provedeným rozhovorům a jejich následné analýze byly zjištěny odpovědi na dílčí výzkumné otázky (DVO1-DVO4): „**Jak ovlivňuje postoj obviněného k obhajobě přípravné řízení a řízení před soudem?**“, „**Jak doznání obviněného ovlivňuje výsledek trestního řízení?**“, „**Jsou odklony trestního řízení, navázané na „doznání“ obviněného, využívány v dostatečné míře?**“, „**Jaké nedostatky lze vnímat v oblasti doznání obviněného a jeho právní úpravy?**“, díky nimž bylo následně možné zodpovědět taktéž hlavní výzkumnou otázku (HVO) ve znění: „**Jaký vliv má doznání obviněného na trestní řízení?**“.

V rámci analýzy odpovědí jednotlivých respondentů byly vybrány jednotlivé odpovědi a jejich pasáže, díky kterým bylo možné zodpovědět první dílčí výzkumnou otázku (DVO1): „**Jak ovlivňuje postoj obviněného k obhajobě přípravné řízení a řízení před soudem?**“. Bylo zjištěno, že pravděpodobně nejmenší dopad má postoj obviněného k obhajobě na policejní orgán, jelikož jeho postup směřuje k zajištění co největšího množství důkazů za účelem objasnění skutkového stavu věci, a to bez ohledu na přístup obviněného či přímo jeho doznání. Samozřejmě nelze namítat, že by postoj obviněného postup policejního orgánu žádným způsobem neovlivňoval. Je zřejmé, že některé úkony v rámci trestního řízení lze provést pouze se souhlasem obviněného. Taktéž není pochyb o tom, že aktivní přístup obviněného a jeho doznání vnáší světlo do mnohdy nejasné trestní věci. Často se policejní orgán díky doznání obviněného dozví skutečnosti, které by jinou cestou neměl možnost zjistit, přičemž tyto skutečnosti vyplývající z doznání jsou nezřídka vodítkem k nalezení dalších důkazů. Je tedy bezpochyby, že přístup obviněného k obhajobě a trestnímu řízení pro policejní orgán význam má, byť není pro policejní orgán rozhodné, zda jde o přístup aktivní či naopak pasivní.

Na základě odpovědí dotazovaných státních zástupců je dále vyvozen závěr, že postoj obviněného k obhajobě, v případě jeho aktivního doznání/prohlášení viny/prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a spolupráce s OČTŘ, má zásadní vliv ve smyslu k přiznání polehčující okolnosti při návrhu druhu a výše trestu. Na základě doznání a prohlášení o vině je možné sjednání odklonu od klasického trestního řízení a tím pádem jeho značné urychlení, zlevnění a zefektivnění. Stěžejní vliv má mimo doznání jako takového i

doba jeho učinění a fáze trestního řízení, ve které se obviněný takto aktivně zapojí do trestního řízení. Státní zástupce v obžalobě zohlední, zda se obviněný doznává až po seznámení se se spisovým materiálem pod tíhou důkazní situace, v případě, že je důkazů dostatek i bez jeho doznání. Zdůrazní soudu, že vnímá aktivní postoj a doznání obviněného v dané fázi trestního řízení pouze jako účelové, tendenční jednání s cílem zajistit si mírnější trest.

Z odpovědí soudkyně okresního soudu je pak taktéž potvrzen významný vliv doznání a přístupu obviněného k obhajobě. Bezesporu dochází k zohlednění doznání a aktivního přístupu obviněného v trestním řízení při stanovení druhu a výměry trestu. Mimo to jde o důležité podmínky při sjednání možného odklonu v trestním řízení. Dle sdělení soudkyně je taktéž zřejmé, že v případech důkazní nouze či v případech pochybností v trestní věci, vnímá doznání jako opravdu velký přínos pro možné rozhodnutí ve věci.

Při hledání odpovědi na DVO2: **„Jak doznání obviněného ovlivňuje výsledek trestního řízení?“** bylo již i s ohledem na výše uvedené zjištěno, že doznání obviněného markantně ovlivňuje především rozhodování o druhu a výši trestu, když se k němu musí přihlížet jako k polehčující okolnosti. Dále pak je, spolu s prohlášením obviněného o vině na stíhaném skutku a dalšími podmínkami, nutným předpokladem pro možné využití jednotlivých odklonů trestního řízení. Jen z povahy odklonu trestního řízení lze tedy vyvodit vliv doznání na hospodárnost trestního řízení a odlehčení justice zejména s ohledem na méně rozsáhlé dokazování. Na druhé straně pak stojí případy důkazní nouze, kdy se obviněný nedoznává. Tento jeho přístup k obhajobě má pro výsledek trestního řízení často stěžejní význam, jelikož za dané důkazní situace mnohdy nelze protiprávní jednání obviněnému prokázat. V takových případech pak důsledkem „nedoznání“ obviněného může být i jeho zproštění viny.

K získání odpovědi na DVO3: **„Jsou odklony trestního řízení, navázané na „doznání“ obviněného, využívány v dostatečné míře?“**, bylo čerpáno z výpovědí respondentů č. 1, 2a, 2b a 3, na jejichž základě však nelze dovozovat obecně platné závěry či konkrétní počty případů, u nichž došlo k využití odklonu trestního řízení. Každý z respondentů uvádí různý počet zpracovávaných trestních věcí a jimi uváděné procentuální míry se významně liší. Byť tedy bez kombinace kvalitativních výzkumných metod s kvantitativními za účelem zjištění přesných

číselných údajů nelze spolehlivě kvantitativně vyjádřit míru užívání odklonů v trestním řízení, lze ze sdělení respondentů vyvodit několik závěrů.

Jednak můžeme dle odpovědí zvolených respondentů dospět k závěru, že způsob a míra využívání jednotlivých druhů odklonů závisí právě na postoji dané osoby k danému druhu odklonu. Je zde patrný rozdíl mezi postojem okresního a krajského státního zástupce. Státní zástupce okresního státního zastupitelství není příznivcem dohod o vině a trestu, a naopak státní zástupce, působící na krajském státním zastupitelství, institut dohody o vině a trestu hodnotí kladně a aktivně jej využívá. Taktéž je zřejmý jejich rozdílný názor na institut spolupracujícího obviněného, jenž je s doznáním a možným odklonem trestního řízení úzce spjat. Ze sdělení jednotlivých respondentů lze tedy vyvodit rozdílné přístupy a zkušenosti se sjednáváním a přístupováním k jednotlivým druhům odklonů a k odklonům trestního řízení jako takovým. Rozdíly mezi jejich přístupy jsou dle všeho zapříčiněny zejména zákonnými možnostmi souvisejícími s jednotlivými druhy odklonů, jakož i věcná příslušnost jednotlivých osob v závislosti na druhu a závažnosti trestné činnosti.

Dalším možným závěrem, ke kterému lze z odpovědí respondentů dospět, je fakt, že odklony ve větší či menší míře využívány jsou. Při splnění zákonných podmínek je v okresní příslušnosti nejvíce využíváno podmíněné zastavení trestního stíhání v rámci klasického trestního řízení či podmíněné odložení návrhu na potrestání v ZPŘ. Na krajské úrovni je pak nejvíce využívaným odklonem dohoda o vině a trestu, přičemž taktéž na okresní úrovni je tento institut fakticky využíván. Naopak nejméně využívaným či dokonce vůbec nevyužívaným odklonem je institut narovnání. Dalším možným závěrem, ke kterému lze dospět, zejména z odpovědí respondenta č. 2a je skutečnost, že ne v každém případě, kdy by bylo možné k odklonu trestního řízení přistoupit, tomu tak nakonec je. Důvodem nevyužití možného odklonu trestního řízení může být nedostatečné poučení obviněného, ve chvíli, kdy není zastoupen obhájcem. Obviněný či podezřelý mnohdy vlivem stresu a neznalosti právních předpisů prostému poučení v rámci procesních úkonů prováděných policejním orgánem zcela neporozumí a sjednání možného odklonu tak neinicuje. Dle sdělení respondenta č. 2a je z jeho strany k odklonu přistoupeno zejména ve chvílích, kdy je obviněný v počátku řízení aktivní a s OČTŘ spolupracuje, případně v takových situacích při důkazní

nouzi. Můžeme se tedy domnívat, že v případě, kdy obviněný zcela neporozumí poučení, byť v protokolu o výsledku obviněného uvede formulku „zákonným poučením rozumím a dalšího vysvětlení nežádám“, nedojde k iniciaci odklonu z jeho strany a tím pádem nedojde k jeho využití. S ohledem na to se tedy lze ztotožnit s názorem respondenta č. 2a, dle kterého by měl být na podrobnější poučování obviněných osob kladen větší důraz.

Odověď na poslední dílčí výzkumnou otázku (DVO4): „**Jaké nedostatky lze vnímat v oblasti doznání obviněného a jeho právní úpravy?**“, se liší v závislosti na sdělení jednotlivých respondentů č. 1, 2a, 2b, 3. Lze říci, že respondent č. 1, spolu s respondentem č. 2a vnímají obdobně prostor pro zlepšení v počátku samotného řízení. Navrhují, po vzoru anglo-americké právní úpravy, více motivovat obviněného k doznání a sjednání dohody o vině a trestu či jistého prohlášení o vině na spáchaném skutku již v prvotní fázi trestního řízení. Z jejich sdělení lze vyvodit, že v případě opadnutí povinnosti dokazování takto v počátku řízení, ve chvílích, kdy by o doznání obviněného či jeho prohlášení nebylo pochyb, by bylo možné docílit hospodárnějšího, rychlejšího a efektivnějšího trestního řízení.

Státní zástupce krajského státního zastupitelství pak s ohledem na své zkušenosti s institutem spolupracujícího obviněného předestírá problém při sjednání dohody o vině a trestu s takovým obviněným. Dle jeho slov, se v případě organizované zločinecké skupiny, z obviněného, jeho označením za spolupracujícího a sjednáním o dohodě o vině a trestu, stává v této trestní věci svědek, kdy jeho jednání je řešeno samostatně. Dle jeho názoru je tedy třeba ujednotit a procesně zakotvit takový postup, aby pak takový obviněný v původní trestní věci neměl právo odmítnout vypovídat, jako tomu je za současné právní úpravy. Dále pak nastolil otázku, zda je za současné právní úpravy, tedy s přihlédnutím na procesní právo obviněného hájit se jakýmkoliv způsobem, tedy i lží, a platnou zásadou trestního řízení „*nemo tenetur se ipsum accusare*“, vůbec třeba obviněného vyslýchat a domáhat se jeho doznání.

Ze strany dotazované předsedkyně okresního soudu nejsou zjišťovány nedostatky v aktuálně platné právní úpravě dotýkající se doznání. Dle jejího názoru je doznání přínosem trestního řízení. Dle jejího názoru není doznání obviněného přeceňováno, ale v některých případech spíše přehnaně

vyhodnocováno s ohledem na fakt, že se obviněný může hájit jakýmkoliv způsobem, tedy i lží.

Po zhodnocení výše zmíněných odpovědí lze taktéž vyvozovat, že v případě institutu narovnání by bylo třeba k jeho oživení, přehodnotit či nově vymezit podmínky jeho využívání či přímo tento institut z právní úpravy vypustit, neboť k jeho využívání dle zjištěných skutečností prakticky vůbec nedochází.

Na základě výše zmíněných poznatků je nyní možné odpovědět na stanovenou hlavní výzkumnou otázku (HVO): „**Jaký vliv má doznání obviněného na trestní řízení?**“. Doznání jako takové, ať už v užším nebo širším smyslu, má výrazný vliv na trestní řízení, zejména na jeho výsledek. I přes to, že jej již nelze považovat za korunu důkazů, jak tomu bylo v minulosti, jde o důkaz, na jehož základě se OČTŘ mohou dozvědět podstatné skutkové okolnosti a další skutečnosti, které by se bez něj mnohdy neměli šanci dozvědět. Často je tedy doznání jakýmsi vodítkem k dalším důkazům, jejichž zjištění a zajištění pro potřeby trestního řízení je na základě doznání snazší a rychlejší. Není však tomu tak, že by v případě odmítnutí výpovědi a nedoznání obviněného nebylo možné obviněného usvědčit za užití jiných důkazů a zjištěných skutkových okolností. V případě dostatečného množství přímých důkazů či nashromážděného uceleného řetězce důkazů nepřímých, je možné obviněného usvědčit i bez jeho doznání. Na druhé straně však bez doznání, v případech důkazní nouze a vážných pochybností v trestní věci o zjištěném skutkovém stavu, lze předpokládat zproštění viny.

Kromě samotného prokázání a objasnění spáchání trestné činnosti má doznání zásadní význam pro rozhodování o stanovení druhu a výši trestu. Doznání je jednou z podstatných polehčujících okolností dle ust. § 41 trestního zákoníku a s ohledem na to je k němu taktéž přihlíženo. Váha doznání jako takového se však může lišit v závislosti na dobu a způsobu jeho učinění. Bezesporu lze říci, že doznání učiněné v samém počátku trestního řízení, ve chvíli, kdy obviněnému ještě nebylo umožněno nahlédnutí do spisu a seznámení se s nashromážděnými důkazy, je opravdu významně zohledňováno jak ze strany státního zástupce, tak soudce. V případě doznání obviněného v pozdějších fázích trestního řízení, tedy v situacích, kdy je obviněný seznámen s nashromážděným spisovým materiálem, konfrontován s důkazní situací a vážnou hrozbou

vysokého, zejména nepodmíněného, trestu, takovému doznání není přisuzován takový význam jako doznání učiněnému v počátku trestního řízení. Ze strany státních zástupců je soud na upozorňován s tím, že na takové pozdější doznání obviněného lze přihlížet jako na jeho účelové jednání s motivem zajištění si co nejmírnějšího trestu.

Závěr

V diplomové práci se autorka zabývala problematikou doznání obviněného a jeho významu v trestním řízení. Cílem práce bylo vytvořit ucelený soubor poznatků o trestněprávních aspektech doznání obviněného a jeho významu v trestním řízení, a to prostřednictvím literární rešerše a v rámci praktické části práce pak za užití výzkumné metody polostrukturovaného hloubkového rozhovoru.

Při zpracování teoretické části práce se autorka zaměřila na historický vývoj právní úpravy institutu doznání. Jak vyplývá z první kapitoly práce, již od starověku byla napříč právními kulturami zakotvena ve větší či menší míře zásada „*nemo tenetur se ipsum accusare*“, na jejímž základě není možné po osobě obviněného/obžalovaného požadovat, aby proti své osobě opatřovala usvědčující důkazy. S ohledem na tuto zásadu a související právní úpravu nemůže být obviněný ke své výpovědi, ba dokonce k doznání, nucen. Byť tomu tak na našem území fakticky v době totality nebylo, v současné době má obviněný právo nevypovídat a v rámci obhajoby se hájit jakýmkoliv způsobem, tedy i lží. V rámci teoretické části práce je pak věnována pozornost samotnému vymezení pojmu doznání na základě jeho formálních náležitostí a požadavků na něj, a to zejména v závislosti na související zákonné ustanovení ve smyslu odklonu trestního řízení, neboť jeho legální definice v zákoně chybí. Taktéž se práce zabývá problematikou nepravdivých a vynucených doznání, lživou výpovědí obviněného a možnostem znaleckého zkoumání jeho věrohodnosti. Stěžejní část teoretické práce se zabývá formami doznání v závislosti na způsobu a době jeho učinění a dále pak vlivem doznání na průběh a výsledek trestního řízení. V práci jsou rozebrány zejména jednotlivé odklony trestního řízení spolu s institutem spolupracujícího obviněného, prohlášení viny či prohlášení skutečností za nesporné, jenž jsou úzce navázány na doznání.

V rámci praktické části práce pak za užití kvalitativního přístupu byly teoretické poznatky doplněny o přínosný pohled z praxe ze strany osob zastávajících funkci OČTR. Výzkumem byl zjištěn postoj jednotlivých osob k doznání obviněného, jeho přístupu a váze tohoto institutu v rámci trestního řízení. Bylo zjištěno, že postoj jednotlivých osob z řad OČTR k doznání je ovlivněn

zejména důkazní situací a fází trestního řízení ve chvíli jeho učinění/prohlášení. Doznání je dle nabytých poznatků zcela jistě zohledňováno v průběhu a závěru trestního řízení, kdy je podstatné pro možné využití odklonů trestního řízení a jeho urychlení, zlevnění a zefektivnění a taktéž pro rozhodnutí o stanovení druhu a výše trestu.

Díky provedenému výzkumu byly zjištěny poznatky a informace, na jejichž základě je možné na zvolené téma nahlédnout z širšího úhlu pohledu, kdy perspektivy a zkušenosti jednotlivých respondentů umožnily téma uchopit v jeho celistvosti. Z rozhovorů s jednotlivými respondenty byly zjištěny mírné nedostatky či oblasti, které by bylo vhodné precizovat. Jednou z těchto oblastí je bezesporu institut narovnání. V porovnání s jeho přínosy a administrativní zátěží vzhledem k zákonným požadavkům na tento institut, je jeho využívání prakticky nevýhodné. Fakticky, dle zjištěných skutečností, k jeho využívání nedochází a lze na něj nahlížet jakožto na mrtvý institut. Lze tedy vnímat potřebu změny právní úpravy tohoto institutu či je na zvažení zákonodárce jeho úplné vyřazení z aktuálně platného právního řádu pro nadbytečnost. Dále je taktéž na zvažení, zda bychom se za účelem úspornějšího, rychlejšího a efektivnějšího trestního řízení neměli inspirovat anglo-americkou právní úpravou, tedy zda bychom neměli v případě doznání obviněného či jeho prohlášení již v samém počátku trestního řízení, ve chvílích, kdy o jím uvedených skutečnostech není pochyb, přistoupit k upuštění dokazování, trestní řízení v daných případech zjednodušit a ulehčit tak již tak přetíženej justici.

Sama autorka, si s ohledem na své dosavadní pracovní zkušenosti v oblasti vyšetřování zejména mravnostní a násilné kriminality na okresní úrovni, na základě zjištěných skutečností klade otázku, zda za momentální právní úpravy není doznání obviněného přeceňováno, a to zejména v případech, kdy se především policejnímu orgánu povede nashromáždit řada, byť nepřímých, důkazů poukazujících na vinu a rozpory ve výpovědích obviněného. Doznání již oproti minulosti pozbylo povahy tzv. „královny důkazů“. A proto se autorka táže: „Je třeba, získat doznání od pachatele, kdy je již ze své povahy oprávněn lhát v rámci své obhajoby?“. Nebylo by vhodné, po vzoru fyziodetekčního vyšetření, se souhlasem obviněného zkoumat i jeho specifickou věrohodnost? Ve chvílích, kdy by obviněný stále trval na své nevině, v úmyslu svou osobu očistit od obvinění, by

takové zkoumání mohlo být přínosné. Je však bezpochyby, že nelze opomíjet zásadu „*nemo tenetur se ipsum accusare*“, kdy takový postup by zcela jistě nebyl možný bez souhlasu obviněného.

Z provedeného výzkumu a literární rešerše vyplývá, že pro opravdu ucelený pohled, prostřednictvím kterého by bylo možné vyvozovat obecně platné závěry, by bylo třeba provést rozsáhlejší výzkum za užití širšího kvalitativního přístupu v kombinaci s přístupem kvantitativním, který by však jednoznačně přesahoval rozsah diplomové práce.

Seznam použité literatury

Monografie:

1. BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. 982 s. ISBN 978-80-7380-866-2.
2. BOUKALOVÁ, Hedvika a GILLERNOVÁ, Ilona. *Kapitoly z forenzní psychologie*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. 435 s. ISBN 978-80-246-4461-5.
3. BOUKALOVÁ, Hedvika. *Interakce a komunikace ve vyšetřování trestné činnosti z pohledu psychologie*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2012. 157 s. ISBN 978-80-7308-409-7.
4. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 445 s. ISBN 978-80-7380-461-9.
5. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2., rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. 318 s. ISBN 978-80-7380-581-4.
6. DOHNALOVÁ, Zuzana a ŠTĚPÁNKOVÁ, Dana. *Fyziodetekční vyšetření*. Kriminalistický ústav Praha Policie České republiky, 2017, 72 s.
7. DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2017. 2552 s. ISBN 978-80-7552-600-7.
8. FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GRIVNA, Tomáš. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 951 s. ISBN 978-80-7598-306-0.
9. FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo procesní*. Vyd. 2., přeprac. Právo (Key Publishing). Ostrava: Key Publishing, 2009. 265 s. ISBN 978-80-7418-041-5.
10. HENDRYCH, Dušan, et al. *Právní slovník*. 3., podstatně rozšířené vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, 1481 s. ISBN 978-80-7400-059-1.
11. CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. 225 s. ISBN 978-80-7408-175-0.

12. INBAU, Fred E., John E. REID, Joseph P. BUCKLEY a Brian C. JAYNE. *Criminal interrogation and confessions*. Fifth edition. Burlington, MA, 2013. 469 s. ISBN 978-0-7637-9936-6.
13. JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo Evropské unie*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Teoretik. Praha: Leges, 2019. 448 s. ISBN 978-80-7502-375-9.
14. JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. 942 s. ISBN 978-80-7502-550-0.
15. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). 1040 s. ISBN 978-80-7502-576-0.
16. JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. 1424 s. ISBN 978-80-7502-637-8.
17. JIRSA, Jaromír a HAVLÍČEK, Karel. *Dokazování: úvahy o teorii a praxi*. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2021. 296 s. ISBN 978-80-7676-102-5.
18. KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost: historie působení STB jako mocenského nástroje KSČ: 1948-1956*. 2. vydání. Hot history. Praha: Kniha Zlín, 2021. 397 s. ISBN 978-80-7662-136-7.
19. KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. 417 s. ISBN 978-80-7380-859-4.
20. KUKLÍK, Jan. *Dějiny československého práva 1945-1989*. Dokumenty. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-17-9.
21. MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přepracované vydání. Praha: Linde, 2003. 673 s. ISBN 80-720-433-1.
22. NAKONEČNÝ, Milan. *Lidské emoce*. Praha: Academia, 2000. 336 s. ISBN 978-80-200-0763-6.
23. SAUL, Lucas. *Gestapo: ze zákulisí nacistického teroru*. Knihy Omega. Praha: Dobrovský, 2017. 196 s. ISBN 978-80-7390-771-6.
24. SOUKUP, Jaroslav. *Sebeobvinění a nepravdivá doznání*. Praha: Ústav kriminalistiky právnické fakulty Univerzity Karlovy, 1973. 244 s.

25. ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád: komentář*. 7. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 4720 s. ISBN-978-80-7400-465-0.
26. TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*. Teoretik. Praha: Leges, 2018. 355 s. ISBN 978-80-7502-319-3.
27. TRAINUM, James L. *How the police generate false confessions: an inside look at the interrogation room*. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield, 2016, 328 s. ISBN 978-1-4422-4465-8.

Časopisecké články:

1. BICEK, Rudolf. Nová pravidla dohody o vině a trestu. *Právní rádce*, 2020, 28(11), s. 30-35. ISSN 1210-4817.
2. BUDAYOVÁ, Lucie. Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného a návrhy k jejímu zvýšení. *Bulletin advokacie*, 2017, (11), s. 33-36. ISSN: 1210-6348.
3. DUFFEK, Lukáš a Linda COUFALOVÁ. Posílení vlivu obviněného v trestním řízení. *Právní rádce*, 2020, 28(2), s. 32-35. ISSN 1210-4817.
4. GONDEKOVÁ, Šárka. Prohlášení viny jako kvalifikované doznání nekvalifikovaného. *Advokátní deník* [online]. 28. 5. 2021 [cit. 2024-03-01]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/05/28/prohlaseni-viny-jako-kvalifikovane-doznani-nekvalifikovaneho/>
5. JELÍNEK, Jiří. Dohoda o vině a trestu – novinka v českém právu. *Právní rádce*, 2012, 20(8), s. 46-51. ISSN 1210-4817.
6. MULÁK, Jiří a Jan PROVAZNÍK. Praktické dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. *Advokátní deník* [online]. 21. 3. 2022 [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/03/21/prakticke-dopady-novely-trestniho-radu-provedene-zakonem-c-333-2020-sb/>
7. MUSIL, Jan. Zákaz donucování k sebeobviňování (nemo tenetur se ipsum accusare). *Kriminalistika: časopis pro kriminalistickou teorii a praxi*. 2009, č. 4, s. 252-264. ISSN 1210-9150.
8. PROVAZNÍK, Jan. (Ne)vinné lži na lavici obžalovaných justice aneb trestné činy, jichž se může dopustit obviněný lhaním – část I. *Právní prostor* [online]. 6.11.2019 [cit. 2024.03.01]. Dostupné z:

<https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/ne-vinne-lzi-na-lavici-obzalovanych-justice-aneb-trestne-ciny-jichz-se-muze-dopustit-obvineny-lhanim-cast-i>.

9. PROVAZNÍK, Jan. (Ne)vinné lži na lavici obžalovaných justice aneb trestné činy, jichž se může dopustit obviněný lhaním – část II. *Právní prostor* [online]. 11.11.2019 [cit. 2024.03.01]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/ne-vinne-lzi-na-lavici-obzalovanych-justice-aneb-trestne-ciny-jichz-se-muze-dopustit-obvineny-lhanim-cast-ii>.
10. PROVAZNÍK, Jan. Trestněprávní meze lži při obhajobě v trestním řízení. *Advokátní deník*. [online]. 27.3.2019 [cit. 2024.03.01]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/03/27/trestnepravni-meze-lzi-pri-obhajobe-v-trestnim-rizeni/>.
11. PULGRET, Lukáš a Dominik ŠLEMR. Vyjádření o nesporných skutečnostech v trestním řízení a jeho neodvolatelnost. *Právní prostor* [online]. 26. 1. 2022 [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/vyjadreni-o-nespornych-skutecnostech-v-trestnim-rizeni-jeho-neodvolatelnost>
12. ŠÁMAL, Pavel, Jiří ŘÍHA a Jan STRYA. Odklony v justiční praxi. 1. část. *Trestněprávní revue*, 2019, **18**(9), s. 177-186. ISSN 1213-5313.
13. ŠÁMAL, Pavel, Jiří ŘÍHA a Jan STRYA. Odklony v justiční praxi. 2. část. *Trestněprávní revue*, 2019, **18**(10), s. 202-206. ISSN 1213-5313.
14. ŠTĚRBA, Radek. Tomáš Březina pomohl rozkrýt lihovou mafii, z vězení vyšel na podmínku. *IDNES.cz/ZPRAVODAJSTVÍ* [online]. 12.11.2018 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zlin/zpravy/tomas-brezina-lihova.-mafie-propustil-na-podminku-z-vezeni.A181112_103057_zlin-zpravy_klu.
15. VANTUCH, Pavel. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. *Trestní právo*, 2012, **16**(7-8), s. 19-29. ISSN 1211-2860.
16. VANTUCH, Pavel. K možnosti sjednat dohodu o vině a trestu po podání obžaloby. *Trestní právo*, 2013, **17**(9-10), s. 9-16. ISSN 1211-2860.
17. VANTUCH, Pavel. Lze prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, posuzovat jako prohlášení viny?. *Advokátní deník* [online]. 27.10.2022 [cit. 2024.03.05]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/10/27/lze->

[prohlaseni-obvineneho-ze-spachal-skutek-pro-ktery-je-stihan-posuzovat-jako-prohlaseni-viny/](#)

18. VANTUCH, Pavel. Lze uzavírat dohody o vině a trestu na počátku vyšetřování?. *Advokátní deník* [online]. 27. 2. 2023 [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2023/02/27/lze-uzavirat-dohody-o-vine-a-trestu-na-pocatku-vysetrovani/>
19. VANTUCH, Pavel. Nesporné skutečnosti z pohledu rovnosti stran v řízení před soudem. *Advokátní deník* [online]. 02.07.2023 [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2023/07/02/nesporne-skutecnosti-z-pohledu-rovnosti-stran-v-rizeni-pred-soudem/>
20. VARENINOVÁ, Sandra. Vztah institutu spolupracujícího obviněného a zásady zákazu sebeobviňování v trestním řízení. *Trestní právo*, 2018, **22**(4), s. 24-27. ISSN 1211-2860.
21. VICHEREK, Roman. Proč máme tak málo dohod o vině a trestu. *Trestněprávní revue*, 2018, **17**(11-12), s. 247-253. ISSN 1213-5313.
22. ZAORALOVÁ, Petra. Nevyužívaný institut dohody o vině a trestu II. *Právní rádce*, 2016, **24**(7/8), s. 56-61. ISSN 1210-4817.
23. ZAORALOVÁ, Petra. Nevyužívaný institut dohody o vině a trestu. *Právní rádce*, 2016, **24**(6), s. 52-57. ISSN 1210-4817.

Právní předpisy a interní akty řízení:

1. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 4.11.1950, publikována pod č. 209/1992 Sb.
2. Úmluva OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání ze dne 10.12.1984, publikována pod č. 143/1988 Sb.
3. Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod.
4. Zákon č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*.
5. Zákon č. 141/1961 Sb., *o trestním řízení soudním (trestní řád)* v posledním znění.

6. Zákon č. 218/2003 Sb., *o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládež)* v posledním znění.
7. Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění.
8. Zákon č. 64/1956 Sb., *o trestním řízení soudním (trestní řád)*.
9. Zákon č. 87/1950 Sb., *o trestním řízení soudním (trestní řád)*.
10. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 77/2009, *kterým se upravuje věcná, funkční a místní příslušnost znaleckých pracovišť Policie ČR*.

Judikatura:

1. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 9. 2002, sp. zn. II. ÚS 268/03.
2. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. I. ÚS 32/95.
3. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 8. 2006, sp. zn. I. ÚS 636/05.
4. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 8. 2001, sp. zn. 5 Tz 148/2001.
5. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 4. 1968, sp. zn. 7 Tz 11/68.
6. Stanovisko pléna Ústavního soudu ČR ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. Pl. ÚS-st. 30/10.
7. Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne
8. Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 11. 1994, sp. zn. 4 To 831/94.
9. Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. 5. 2005, sp. zn. 4 To 383/2005.
10. Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 14. 9. 1995, sp. zn. 6 To 377/95.
11. Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 14.09.1995, sp. zn. 6 To 377/95.
12. Usnesení Krajského soudu v Ostravě, pobočka v Olomouci ze dne 22. 1. 1996, sp. zn. 2 To 50/96.
13. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.06.2021, sp. zn. 11 Tdo 582/2021-241.
14. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. 7 Tdo 347/2012.
15. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2008, sp. zn. 7 Tdo 608/2008.

Kvalifikační práce:

1. ZÁHORSKI, Stanislav, *Řídící úřadovna gestapa v Brně a její činnost*. Praha, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta.

Seznam příloh

1. Informovaný souhlas
2. Přepis provedených rozhovorů

1. Informovaný souhlas:

INFORMOVANÝ SOUHLAS S VYUŽITÍM ROZHOVORU

pro potřeby zpracování diplomové práce na téma

„Doznání obviněného a jeho význam v trestním řízení“

Diplomová práce je zpracovávána v rámci studia magisterského studijního programu Bezpečnostně právní studia na Fakultě bezpečnostně právní Policejní akademie ČR v Praze. Rozhovor bude využit v rámci praktické části diplomové práce, kdy pro účel výzkumu bude zcela zachována anonymita respondenta.

Já,

tímto uděluji souhlas s poskytnutím rozhovoru a zveřejněním jeho obsahu Bc. et Bc. Zuzaně Bacíkové pro výše uvedené účely. Rozumím, že mohu kdykoliv od rozhovoru odstoupit a že citace rozhovoru bude použita zcela anonymně bez mojí bližší identifikace.

V

Dne

Podpis.....

.....

Podpis autorky práce

2. Přepis provedených rozhovorů:

Rozhovor č. 1 – s osobou vyšetřovatele Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR

(12.03.2024, kpt. Mgr. M. L.)

- 1) **Uveďte, jaké je Vaše služební zařazení u Policie ČR – jak dlouho jste zařazen ve služebním poměru u Policie ČR, jaký byl Váš kariérní postup a jak dlouho působíte jako vyšetřovatel?**

Odpověď: *Pracuji jako vrchní komisař Služby kriminální policie a vyšetřování, Odboru obecné kriminality, Krajského ředitelství policie kraje Vysočina. Ve služebním poměru jsem již přes 15 let, přičemž jsem za tuto dobu prošel téměř všemi pozicemi na Obvodním oddělení v Pelhřimově, tedy počínaje hlídkovou službou až po zpracovatele trestných činů tzv. dokumentaristu. Následně jsem byl zařazen jako vyšetřovatel Oddělení obecné kriminality Územního odboru Pelhřimov a v současné době jsem druhým rokem jako vyšetřovatel na Odboru obecné kriminality. Jako vyšetřovatel tedy působím již šestým rokem.*

- 2) **Jaké jsou kladeny požadavky na výkon služby na tomto služebním místě? (vzdělání, praxe apod.).**

Odpověď: *Požadavkem pro toto konkrétní služební místo je dosažení alespoň bakalářského titulu, praxe nejméně tři roky na SKPV. Není rozhodující, na jaké škole je bakalářský titul získán. Dosažení stupně utajení “vyhrazené”*

- 3) **Prošel jste během služby v rámci služebního vzdělávání nějakými vzdělávacími kurzy týkajícími se přímo vyšetřování?**

Odpověď: *Vzhledem k tomu, že jsem absolventem jak bakalářského, tak magisterského studia na Policejní akademii České republiky v Praze, tak jsem nebyl na kurz pro vyšetřovatele vyslán. Takový kurz existuje a musí jej absolvovat každý, kdo má titul z jiné vysoké školy než Policejní akademie. Osobně toto považuji za nepříliš dobrý postup, neboť na takovém kurzu mohou být předány důležité informace z praxe, které se hodí i absolventovi PAČR.*

4) Máte v rámci výkonu služby na daném místě stanovenou nějakou konkrétní problematiku?

Odpověď: *V současné době nemám stanovenou konkrétní problematiku a zabývám se tak veškerou trestnou činností, což kladně hodnotím, zejména s ohledem na dosahy v rámci výjezdové skupiny Krajského ředitelství, které jako vyšetřovatelé sloužíme v týdenních intervalech, kdy musím být schopen zpracovat jakýkoliv druh trestné činnosti, ke které došlo a vzhledem k tomu, že z vyšetřování znám veškeré náležitosti, pak tuto práci již v rámci výjezdu mohu odvést na 100%, nedojde tak ke zbytečným chybám či nedostatkům.*

5) Byl byste schopný sdělit, kolik trestních věcí jste za dobu služby vyšetřoval? Odpověď:

Za své tříleté působení na okresní kriminálce jsem zpracoval cca 120 trestních spisů, přičemž ne veškeré se dostaly do fáze po sdělení obvinění podle § 160 odst. 1 trestního řádu. V rámci odboru obecné kriminality jsem zpracoval a zpracovávám celkem 21 trestních spisů, kdy šest z nich je stále ve vyšetřování.

6) Dokázal byste, alespoň procentuálně, odhadnout, kolik ze zmíněných trestních věcí skončilo návrhem na podání obžaloby státnímu zástupci, odložením či jiným vyřízením věci?

Odpověď: *Na okresní kriminálce bylo ze zmiňovaného množství ukončeno návrhem na podání obžaloby cca 2/3 spisů a na odboru obecné kriminality je to obdobné, možná je to mírně vyšší procento, kdy došlo k ukončení NPO.*

7) Má pro Vás postoj obviněného k obhajobě a trestnímu řízení jako takovému zásadní význam?

Odpověď: *Neřekl bych, že to pro mě má zásadní význam, neboť v každém případě postupuji stejně, tedy tak, aby důkazní situace byla co možná nejlepší, rozhodně nemůžu říci, že v případě doznání bych se spoléhal pouze na to, že to v řízení před soudem obviněný zopakuje. V případě doznání se mohu zaměřit na konkrétní detaily případu (např. pachatel uvede, kde odhodil zbraň, tak se mohu zaměřit na toto konkrétní místo a nemusím prohledávat mnohem větší území s nejistým výsledkem). Pokud bych to shrnul, pak s obviněným,*

který spolupracuje a doznává se, je mnohem lepší komunikace a spolupráce a pro mě jako vyšetřovatele je to mnohem pohodlnější, ale pro samotné vyšetřování to zásadního významu nemá.

8) Setkáváte se často se situací, kdy obviněný k trestnímu řízení přistupuje aktivně a doznává se? Je tomu tak častěji než v opačném případě?

Odpověď: *V rámci působení na Oddělení obecné kriminality, Územního odboru jsem se se situací, kdy se pachatel doznával, setkával mnohem častěji, zejména u trestních věcí, kde nebyla nutná obhajoba a ve většině případů se jednalo o prvopachatele. V současné době, kdy vyšetřuji tzv. 17tkové věci, tedy trestné činy spadající do věcné příslušnosti dle ust. § 17 trestního řádu, kde hrozí vysoký trest a ve všech případech se jedná o trestnou činnost, kde je nutná obhajoba, tak se s aktivním doznáním setkávám podstatně méně. Záleží vždy na situaci, za které je pachatel zadržen, jaká je důkazní situace, o jakou osobnost se v případě pachatele jedná a samozřejmě svou roli hraje, pokud se jedná o recidivistu či nikoliv. Obecně lze říci, že se s doznáním setkávám často, ale ve zkrácené formě, pachatelé se svou trestnou činností snaží zlehčovat.*

9) Liší se postoj obviněného k doznání v závislosti na tom, zda má zvoleného či ustanoveného obhájce oproti situacím, kdy zastoupen obhájcem není?

Odpověď: *Tímto se zcela určitě liší. Stále častěji se setkávám se situacemi, že obhájce obviněnému poradí nevypovídat do protokolu o výsledku obviněného, a to nejméně do okamžiku nahlédnutí do spisu, aby se tak mohli seznámit s důkazní situací, jakou policejní orgán disponuje. Proto dochází k pozdějšímu vyjádření, případně doznání obviněného. Opět se to však liší případ od případu, o jakého se jedná obhájce a jakou zvolí obhajovací taktiku.*

10) Jakou motivaci dle Vašeho názoru mají obviněné osoby k doznání a aktivnímu přístupu k trestnímu řízení?

Odpověď: *Dle mého názoru existují dva druhy motivací obviněných k doznání, a to snaha o uložení co nejnižšího trestu, tuto variantu bych viděl zejména u recidivistů a následně je to úleva jejich svědomí, že to v sobě nemusí dusit,*

nemusí nic skrývat, nemusí lhát, hlídat se, aby neřekli něco jinak, což je pro ně mnohokrát velmi náročné a vyčerpávající, přičemž toto bych shledával převážně u „prvopachatelů“.

11) Setkal jste se někdy s případy důkazní nouze, kdy nebylo možné podezřelému/obviněnému vinu bez jeho doznání spolehlivě prokázat?

Odpověď: *Ano v minulosti určitě, pro mě jako vyšetřovatele je to vždy těžké, беру to jako prohru, ale vždy mě to nabudilo k tomu, abych byl příště důslednější. Za dobu vyšetřování na Odboru obecné kriminality se mi to naštěstí ještě nestalo.*

12) Využil jste někdy za svoji služební kariéru možnost fyziodetekčního vyšetření u obviněné/podezřelé osoby? Pokud ano, jaký byl přínos tohoto vyšetření pro trestní řízení?

Odpověď: *S fyziodetekcí já osobně zkušenost nemám, čerpal jsem vždy pouze ze zkušeností od kolegů, kteří ji využili. K přínosu se nemohu vyjádřit, jelikož ty jejich případy jsem detailně neznal.*

13) Máte zkušenost s přibíráním soudního znalce z oboru psychologie k posouzení osobnosti či obecné věrohodnosti obviněného?

Odpověď: *Ano, téměř u všech trestních spisů, které jsou na odboru obecné kriminality vyšetřovány, se opatřením přibírá znalec z oboru zdravotnictví, odvětví psychologie za účelem konstatování, zda je obviněný schopen podat pravdivou výpověď.*

14) Myslíte, že by v kompetencích soudního znalce mělo být posouzení specifické věrohodnosti takové osoby (věrohodnost v kontextu konkrétní výpovědi)?

Odpověď: *Myslím si, že určitě ne, jelikož obviněný se může hájit jakýmkoliv způsobem, může tedy i lhát, pak je takové posuzování zcela zbytečné. O pravdivosti takové výpovědi musí rozhodnout soudce na základě všech nashromážděných podkladů.*

15) Máte představu o tom, kolik ze zmíněných trestních věcí v závislosti na doznání či prohlášení obviněného o vině na spáchaném skutku vedlo k odklonu trestního řízení?

Odpověď: *Pokud bychom brali odklon v širším slova smyslu, kdy by se hovořilo i o trestním příkazu, pak za dobu výkonu funkce na obvodním oddělení končila většina trestních spisů trestním příkazem, málo které se dostaly do hlavního líčení. V současné době pozoruji snahu obhájců o uzavírání dohody o vině a trestu, zejména v případech, kdy je důkazní situace na straně policejního orgánu na velmi dobré úrovni. Konkrétní počty však nejsem schopen uvést, a to ani procentuálně.*

16) Jsou obviněné osoby v rámci přípravného řízení dle Vašeho názoru dostatečně poučovány o možnostech odklonu trestního řízení?

Odpověď: *Vzhledem k tomu, že v současné době je na tento způsob ukončení trestního řízení kladen vyšší důraz ze strany SZ, pak alespoň ze své zkušenosti mohu říci, že jsou obvinění poučováni v dostatečné míře, dříve tomu úplně tak nebylo. Důležité je zmínit alespoň tuto možnost, kdy se o takovém postupu obviněný pak více poradí s obhájcem. Sami obhájci po této variantě velmi často sahají.*

17) Setkal jste se v rámci svého působení na daném služebním místě s institutem „spolupracujícího obviněného“? Pokud ano, víte, jaký důsledek plynul z označení obviněného za spolupracujícího?

Odpověď: *Do současné doby jsem neměl takový spis, ve kterém by bylo možné takového institutu užít, v současné době jeden takový spis vyšetřuji, kdy je to velmi pravděpodobné, že to tak skončí. A ano jsou mi alespoň rámcově známá zákonná ustanovení tohoto institutu. Detailně je z hlavy neřeknu.*

18) Vnímáte nějaké nedostatky související s doznáním obviněného/podezřelého a jeho právní úpravou? Pokud ano, jaké kroky by bylo třeba činit k jejich odstranění?

Odpověď: *Zvýšil bych motivaci k doznání pachatele již v prvotní fázi trestního řízení s tím, že by následně byla stanovena určitá hranice, pod kterou by s trestem nemohl jít. Nejmírnější trest by jej čekal při doznání do NPO, následně do obžaloby, v hlavním líčení a v případě doznání a uzavření dohody o vině a trestu v odvolacím řízení by bylo snížení zcela minimální. Stejně tak jak tomu je obdobně v Spojených státech, kde mají tradici s Dohodou o vině a trestu již více než 100letou od roku 1920 a končí tam 97 % trestních věcí podléhajících federálnímu systému DOVT.*

Rozhovor č. 2a – s osobou státního zástupce působícího na Okresním státním zastupitelství:

(12.3.2024, Mgr. et Mgr. L. O.)

1) V krátkosti, prosím, sdělte bližší informace k Vaší osobě, zastávané funkci, dosaženému vzdělání a praxi v oboru.

Odpověď: *Ve funkci státního zástupce na okresním státním zastupitelství jsem od 1. září 2018 mám vzdělání na Policejní akademii v Praze magisterský stupeň a právnická fakulta magisterský stupeň. Předtím jsem pracoval u policie, takže s trestním právem se setkávám už 17 let, jestli to takhle stačí.*

2) Co je náplní Vaší práce?

Odpověď: *Práce státního zástupce v podstatě není jenom to, co si lidé myslí, že člověk chodí k soudu, ale naše agenda je různorodá. To znamená vstupuje státní zastupitelství do civilních věcí, ať jsou to svéprávnosti, ochranné léčby, dětské domovy a dozor nad zachovávání, řekněme, zákonnosti tady v těch zařízeních. Pak je to samozřejmě trestní řízení, dozor státního zástupce. To je taková moje výsada, protože já nemám civilní věci. Mám na starosti teda ochranné léčby, ale to jakožto součást porozsudkové agendy anebo vykonávacího řízení. A dozor nad zachování zákonnosti v trestním řízení se specializací na hospodářskou trestnou činnost. Ještě v rámci téhle své agendy mám tak mám obvodní oddělení v (z důvodu zachování anonymity nebude místo uvedeno), a to v podstatě co se týká zejména ZPŘ.*

3) Jaké jsou kladeny požadavky pro zastávání této funkce? (vzdělání, praxe apod.).

Odpověď: *Tak samozřejmě v první řadě je to vzdělání na Právnické fakultě, tedy obor Právo a právní věda. Kdysi léta páně byla možnost i Policejní akademie s nějakou nástavbou, ale to už asi 25 let neplatí nebo jak dlouho. Takže tedy plné magisterské vzdělání v oboru právo právní věda. Potom musí být minimálně tříletá čekatelská praxe nebo to jde nahradit, pokud máte Právnickou fakultu a máte vzdělání jakoby v obdobném oboru třeba u Policie, tak jak jsem měl já, tak na vaši žádost může ministr spravedlnosti tady tu dobu*

zkrátit. Tuším o jeden nebo o dva roky, což byl teda i můj případ, kdy já jsem nemusel být v té tříleté lhůtě, ale mohl jsem si podat přihlášku na zkoušku na státního zástupce nebo v podstatě na to výběrové řízení po dvou letech.

4) Máte v rámci Vaší funkce na daném místě stanovenou nějakou konkrétní problematiku? – zodpovězeno v rámci otázky č. 2)

5) Byl byste schopný sdělit, kolik trestních věcí jste po dobu svého působení dozoroval, případně sám vedl jejich vyšetřování?

Odpověď: *Ročně přibližně pokud se teda budeme bavit o známých i neznámých pachatelích a je to dozor, tak do cirká asi 150-200 věcí ročně a takže za těch pět let cca asi 1000 věcí.*

6) Dokázal byste, alespoň procentuálně, odhadnout, kolik ze zmíněných trestních věcí skončilo odklonem od klasického trestního řízení?

Odpověď: *Minimum, v posledních, řekněme, dvou letech, je taková zvyšující se tendence, ale to jsou jednotky věcí. Maximálně tak do 5 %. Není na nás kladen vyloženě požadavek na využívání odklonů shora. Ono vždycky záleží na posouzení té dané věci, na společenské škodlivosti a zejména k tomu, jak se k tomu staví ten člověk. Takže pokud od začátku je aktivní, tak nemám problém s tím, pokud je to, řekněme, nějaké první vybočení, tak nemám problém s tím se věnovat odklonu nebo to nějakým způsobem řešit. Jediné, co je jakoby větší tendence z vyšších stupňů, tak je, aby pachatelé té trestné činnosti poskytli nějaké, řekněme, peněžní prostředky na oběti trestných činů. Tady musím pochválit v minulosti místní oddělení hospodářské kriminality, kdy se nám povedlo v rámci odklonu získat pro oběti deset milionů korun. Ale jinak, jak říkám, záleží na tom pachateli, jestli má nějakou sebereflexi a jak k tomu přistupuje. Pokud je sám aktivní, tak nemám problém, ale že bych to byl já a sám nabízel odklon, tak to ne.*

7) Má pro Vás postoj podezřelého/obviněného k obhajobě a trestnímu řízení jako takovému zásadní význam?

Odpověď: *Tak jak jsem říkal už k té předchozí otázce, tak má to význam. Má to význam, zejména pokud mám, tedy spíše nemám dostatek důkazů. Pokud se dostávám do nějaké důkazní nouze, tak to význam má. Význam to má i, jak jsem již říkal, pokud by chtěl pachatel mírnější trest, že bude spolupracovat při odhalování té trestné činnosti, pokud je do ní zapojeno více lidí atd. Tak význam to určitě má. Ale nemá to pro mě zas takový význam, pokud těch důkazů mám hodně a v podstatě by to bylo jen takové tendenční využití zákona, potažmo polehčující okolnosti, že čin spáchá poprvé a doznává se. Protože pokud mám spoustu důkazů tak zas nepotřebuju jeho doznání až tak nutně, to už je spíš jenom v rámci toho, že mu to poradí třeba právník, protože pro soud...soud může být pak k jeho situaci shovívavější.*

8) Setkáváte se často se situací, kdy podezřelý/obviněný k trestnímu řízení přistupuje aktivně a doznává se? Je tomu tak častěji než v opačném případě?

Odpověď: *Tady vidím markantní rozdíl, když pachatel, budeme-li mluvit o obviněném, má advokáta, protože se nezřídká stává, že celé přípravné řízení mlčí. A až poté, co je podána obžaloba, kompletně si prostuduje spis, zjistí, kolik důkazů v podstatě policejní orgán a státní zastupitelství shromáždilo, co stojí v obžalobě, návrh trestu. Tak v dnešní situaci má pak jedinečnou možnost napsat písemně soudu a ani to nemusí dělat písemně, stačí prostě před hlavním líčením říct, že chce prohlásit vinu, tím pádem odpadne celé dokazování soudu a soud to bere jako významnou polehčující okolnost. Tady to vidím trošičku výhodné na straně obhajoby, protože poté, co se ten dotyčný seznámí se všemi důkazy, tak si může zhodnotit svoji situaci, co je pro něj příznivější a ne, a samozřejmě pokud těch důkazů je ve spise dostatek, tak je pro něj vždy výhodné potom u soudu, prohlásit svoji vinu. On se tím vzdá části svých procesních práv. To znamená, že už nemůže napadnout odvoláním to rozhodnutí co do viny, pouze do trestu. Takže tam jen může uvést, protože teď do obžaloby musíme uvádět tresty, alespoň v nějaké hrubé míře, tak on ví, s čím může kalkulovat a řekne: „ano já se doznávám, co do viny, všechno jsem udělal, ale nesouhlasím s tím trestem, co je navržený v té obžalobě, takže já bych požadoval takový trest a takový.“ Pokud je to člověk majetnější, tak*

aktivně sám navrhne peněžitý trest. Mnoho soudů, řekněme, na to jde, protože je to rychle vyřízeno. Peněžitý trest, tak jak je známo, tak je kladeno na soudy, aby bylo ukládáno více peněžitých trestů, hlavně za majetkovou trestnou činnost. A pro ty pachatele je to výhodnější, protože tím, že oni zaplatí peněžitý trest, tak dochází k zahlazení toho odsouzení ze zákona, tudíž se na něj hledí, jako by nebyl nikdy odsouzen. Záleží tedy na konkrétním případě, ale jak říkám, pokud ten člověk nemá advokáta a nevyzná se přesně v tom postupu, tak se dozývá třeba už v přípravném řízení, protože ví, že když se dozná už teď, tak je poučen, že je to polehčující okolnost. Tak třeba nezná ten proces do té míry, že může prohlásit vinu před soudem, že tenhle institut vůbec existuje. Takže tam vidím ten rozdíl, protože samozřejmě ta taktika obhajoby je postavená, že „prvně zjistíme, co mají a pak podle toho se zachováme“.

9) Liší se postoj obviněného k doznání v závislosti na tom, zda má zvoleného či ustanoveného obhájce oproti situacím, kdy zastoupen obhájcem není? – zodpovězeno v odpovědi č. 8.

10) Jakou motivaci dle Vašeho názoru mají obviněné osoby k doznání a aktivnímu přístupu k trestnímu řízení?

Odpověď: Jednoznačně mírnější trest. Takže se občas stává, že i osoby, které jsou stíhány za zločin, to znamená, například podvod ve 4. odstavci a třeba už mají nějaký ten škraloupek předtím, takže neříkám, že jsou třeba přímo v podmínce, ale mohla by tam být recidiva i ve 2. odstavci. Tak je pro něj výhodnější prohlásit vinu před soudem, protože můžou docílit, řekněme, podmíněného trestu, nikoliv nepodmíněného.

11) Setkal jste se někdy s případy důkazní nouze, kdy nebylo možné podezřelému/obviněnému vinu bez jeho doznání spolehlivě prokázat?

Odpověď: Setkal, skončilo to zprošťujícím rozsudkem. Jednalo se o věc, kdy byli dva pachatelé, jeden zemřel, spáchal sebevraždu a druhý pachatel toho využil a prakticky celou vinu se podařilo shodit na toho, řekněme, hlavnějšího aktéra, který měl významnější roli v té věci. A já jsem se tím dostal do důkazní nouze, protože jeho svědectví potom nešlo použít, protože nebylo možné ho

vyslechnout. Byl vyslechnut v jiné větvi celého případu, takže jakoby nějaké indicie tam byly, nicméně důkazní nouze tam byla. Ta osoba měla advokáta, takže taktizovali velmi dobře, ale nicméně, jak nám velí nějaký náš interní předpis, v případě toho, že si nejsem úplně jist, že by ten člověk byl nevinen, tak mám podat obžalobu, což jsem udělal. Ale skončilo to zprošťujícím rozsudkem, takže ano, zkušenost mám.

12) Nemáte pocit, že ve chvíli, kdy se obviněný má právo hájit jakýmkoliv způsobem, tedy i lží, přikládáme doznání zbytečně velkou váhu? Jestli jej nepřeceňujeme?

Odpověď: *To je ten rozdíl mezi právní úpravou v jiných státech, kdy v podstatě na začátku, pokud se ten pachatel dozná a podepíše nějaké prohlášení, ať už je to před státním zástupcem za účasti soudce nebo za účasti obhájce, anebo někde před soudcem. Nevím, jak je ta právní úprava úplně detailně v jiných státech. Tak pak už upustí od dokazování a jde se rovnou k soudu. To řízení je zkrácené a ten pachatel v uvozovkách získává „slevu“ na tom trestu, že se doznal a odpadly náklady na celé to řízení. Nicméně když se podíváte do trestního řádu § 2 odst. 4, abych to řekl správně, tam je povinnost prokazovat, i když se v podstatě dozná. Tady se podle mě dostává do střetu několik ustanovení trestního řádu, kdy v podstatě tady máme doznání, ale to nás nezbavuje povinnosti celou vinu bezpochyby prokázat. Takže to neznamena, že ten člověk přijde, vy ho zadržíte, on řekne „ano, ke všemu se doznávám, víc mluvit nebudu“, sdělí se mu obvinění a ve lhůtě se ještě vyslechne, kdy on řekne „ano, ke všemu se doznávám, ale víc mluvit nebudu“. Ale nás to nezbavuje té povinnosti obstarat další důkazy, které tohle potvrzují. I když bude jediný pachatel, nemyslím si, že by platilo, že doznání je královnou důkazů, ale my to musíme podpořit dalšími důkazy. Což možná by bylo takové zamyšlení pro zákonodárce do budoucna, aby urychlil a zlevnil hlavně trestní řízení, protože všichni víme, když nastupují znalecké posudky, kolik to zabere času a peněz...tak kdyby ten zákonodárce přistoupil na to, že by ten člověk podepsal „ano, tady prohlašuji svoji vinu“, tak by mohlo celé dokazování odpadnout a mohlo by se vést zkrácené řízení, třeba i v řízení o zločinu a myslím si, že by to urychlilo celé řízení a zlevnilo.*

13) Jaký má, podle Vašeho názoru, přínos pro průběh a výsledek trestního řízení fyziodefekční vyšetření či psychologické znalecké zkoumání osobnosti obviněného?

Odpověď: *Polygraf určitě podpůrný a myslím si, že určitě na spoustu lidí to působí tak, jak je to uváděno ve filmech. Že jde o něco neomylného, ale tím že u nás to není u nás bráno jako nějaký hlavní důkaz, ale spíše nějaký podpůrný článek v řetízku, tak spoustu lidí to neví. A když řeknete, že půjde na „detektor lži“, ještě když řeknete přímo tohle slovo, tak spoustu lidí to vidí tak, že tam zalže a všichni to ví. Takže určitě podpůrný, ale spíš to má podle mě psychologický efekt na toho člověka. Takže je to nějaká taktická výhoda jakoby. A samozřejmě za té podmínky, že s tím souhlasí. Co se týká psychologického znaleckého zkoumání, i tady mám za to, že jde spíše o takovou podpůrnou věc s tím, že dělám ty ochranné léčby, tak vidím, že lidem opravdu do hlavy nevidíte. Máte třeba člověka, který je zaléčen a působí na vás, že je úplně v pohodě a za měsíc recidivuje, mnohdy ještě horším způsobem, než pro který se dostal do léčby. Takže... a myslím si, že spoustu lidí, kteří mají zkušenost, tak ví, co tomu člověku jako říct tak, aby vypadali buďto jako chudáci nebo aby pro ně to vyšetření vyšlo v lepším světle. Ale to je můj názor. Nevím samozřejmě, nikdy jsem nepodstoupil psychologické znalecké zkoumání v trestním řízení, takže nedokážu říct, jaký soubor otázek cílí na toho konkrétního jedince, jestli je to nějaké obecné kvantum, co má ten člověk. Nebo jestli opravdu, podle toho, jak na něj ten kterej jedinec působí, tak jestli to upravuje až na tolik. Protože když se podívám na dobu toho vyšetření, tak jsou to řádově deseti minuty až pár hodin. Setkal jsem se s tím, že vyšetření proběhlo půl hodiny, když jsem působil jako asistent soudce. Takže myslím si, že za půl hodiny si ten znalec jako obrázek o člověku úplně neudělá, i když má 20 let zkušeností.*

14) Myslíte, že by v kompetencích soudního znalce z oboru psychologie mělo být posouzení specifické věrohodnosti takového osoby (věrohodnost v kontextu konkrétní výpovědi)?

Odpověď: *Ne. Setkal jsem se dokonce s tím, kdy 12letá holčička byla znalcem hodnocena, jako, že nelže, není „fabulantka“. Ale nakonec se ukázalo, že pod*

vlivem matky a příslibem Iphonu vymyslela trestnou činnost na přítele matky sexuálního charakteru. Takže já tomu moc nevěřím. Beru to jako fakt podpůrné důkaz, ale nevěřím tomu.

15) Máte představu o tom, kolik trestních věcí v závislosti na doznání či prohlášení obviněného o vině na spáchaném skutku vedlo k odklonu trestního řízení?

Odpověď: *Jsou to jednotky, maximálně desítky věcí.*

16) Jaký druh odklonu je dle Vašeho názoru nejvíce využíván a jaký naopak nejméně? Co je podle Vás důvodem jejich využívání/nevyužívání?

Odpověď: *Nejvíce samozřejmě podmíněné zastavení trestního stíhání. Absolutně jsem se nesešel s narovnáním. A co se týká ZPR, tak je to podmíněné odložení návrhu na potrestání. A ještě když se vrátím k té předchozí otázce, já si myslím i to, že třeba někteří nemají zájem o, řekněme, § 307, protože tam je to na uvážení státního zástupce, kolik mu sdělí a kolik mu nadělí, když to tak řeknu. Protože on neví, co já mu jakoby dám a on s tím souhlasí. Takže třeba ode mě by dostal mnohem tvrdší trest než od soudu. Takže já teoreticky bych mu mohl dát rok na pět a zákaz činnosti třeba pro řidiče na pět až sedm let a on to neví, protože já mu to jako neřeknu: „pohybuju se v téhle mezi“. Ale když dneska podám obžalobu, tak tam je napsaný druh trestu a on samozřejmě může i požádat soud, tím, že prohlásí vinu, o podmíněné zastavení trestního stíhání, to může i před soudem. To jako není problém. Takže pro spoustu lidí se vyplatí taktizovat a dotáhnout věc až k soudu, protože, a to je potřeba říct, u nás je trestní řízení levné. Když vydá soud trestní příkaz, tak ten člověk platí 2000,- Kč za náklady trestního řízení a když je tam rozsudek tak je to 4500,- Kč. Pokud je tam znalecký posudek, tak je to 6500,- Kč, pokud jsou tam dva znalecké posudky, tak maximálně 11000,- Kč. Nehledě na to, kolik to celé řízení stálo. Takže tomu člověku se vyplatí taktizovat a počkat si až vlastně přijde k soudu, s čím se v uvozovkách vytasí státní zástupce. Takže, když máme ve spise znalecký posudek za 50000,- Kč, tak on zaplatí 6500,- za rozsudek. Z mého pohledu je mnohem procesně jednodušší (pozn. než narovnání) podmíněné zastavení trestního stíhání.*

Takže z toho, že výsledek je stejný, ale jsou tam příznivější podmínky, co musí splnit a procesně je to jednodušší.

17) Setkal jste se za dobu svého působení na státním zastupitelství se situacemi, kdy v případě prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán za účelem sjednání dohody o vině a trestu či narovnání, a jejich následnému neschválení, nebylo možné obviněnému vinu prokázat, když k takovému prohlášení již v dalším řízení nelze přihlížet jako k důkazu?

Odpověď: *Nesetkal, protože já dohody neuzavírám.*

18) Jsou obviněné osoby v rámci přípravného řízení dle Vašeho názoru dostatečně poučovány o možnostech odklonu trestního řízení?

Odpověď: *Ne. Protože pokud je pro v uvozovkách „obyčejného“ člověka napsáno v poučení, které má asi tři stránky, tak on není schopen pobrat, co všechno tam je. A pokud je tam napsán § 307, § 309 a dále ve výslechu souhlasím s § 307, tak je to špatně. Takže ten člověk, tak jak jsem to už naznačoval v těch odpovědích výše – pokud má advokáta, tak ten ho poučí mnohem více než je to standartní poučení před policejním orgánem. Nehledě na to, většina lidí je u toho ve stresu, pokud to nejsou nějakí zkušeni trestanci, když to tak řeknu. Takže tomu buší srdce a je rád, že se tam zmůže na něco kolikrát. A k tomu ještě myslet na nějaký odklon. Myslím si, že by bylo vhodnější, kdyby v těch formulářích bylo více rozebráno jak podmíněné zastavení trestního stíhání, jaké jsou podmínky a zejména třeba prohlášení viny nebo uzavření dohody o vině a trestu. Ale tak, jak je to v současné době, tak si nemyslím, že obyčejný člověk se schopen pochopit, co to obnáší.*

19) Setkal jste se v rámci svého působení na Okresním státním zastupitelství s využitím institutu „spolupracujícího obviněného“? Pokud ano, jaký důsledek plynul z označení obviněného za spolupracujícího?

Odpověď: *Ne.*

20) Myslíte, že jsou obvinění dostatečně motivováni k využití tohoto institutu?

Odpověď: *Ne. A je to z toho důvodu, jak jsem naznačoval výše, pro toho obviněného, potažmo obžalovaného je lepší z mého pohledu vyčkat, prostudovat si spis a prohlásit vinu. Protože je důkazní břemeno ve všech případech na OČTŘ, tak pokud se spoustu věcí nepodaří odhalit, tak proč by bylo výhodné na sebe něco práskat. Je otázka, když se budeme bavit o organizované zločinecké skupině, tak tam je potřeba podle mě zmínit to, že tam nikdy všichni neví všechno. Tam každý ví vlastně svůj díl. A tudíž je otázka, jestli můžeme takového člověka můžeme označit za spolupracujícího obviněného, když on zná svůj úkol. To znamená: „Já dovezu auto z místa A na místo B, v tom autě povezu někoho, koho třeba úplně neznám, a ten jde pro peníze. Potom my jedeme spolu na místo C, peníze odvezeme a ten je předá další osobě“. Tak jestli je tohle to bráno jako, že říká úplně všechno, když neví celý pozadí. Nad tím je někdo další. Takže pokud by to byl člověk v rámci organizované skupiny v té hierarchii ten top, tak tam by to potom podle mě dávalo smysl. Ale pokud je to ten poslední článeček, který opravdu zná jenom to, že má nějaký dílčí úkol, tak tam to asi spolupracující obviněný nemá moc smysl, pro nás jako pro OČTŘ. On řekne jen ten svůj díl. Takže tam spíš si myslím, že je pro něj mnohem zajímavější prohlásit vinu než usilovat o tenhle institut. Protože nemyslím si, že by státní zástupce jako spolupracujícího obviněného označil, když nemůže říct všechno na všechny osoby, protože to neví.*

21) Myslíte, že je tento institut využíván v dostatečné míře? Pokud ne, co by dle Vašeho názoru bylo třeba k jeho častějšímu využívání?

Odpověď: *Ano. Já mu nakloněn nejsem, takže asi tak.*

22) Má dle Vašeho názoru doznání podezřelého/obviněného zásadní vliv na výsledek trestního řízení?

Odpověď: *Má, pokud svoji odpověď rozvine a není to jen prohlášení: „Ano spáchal jsem skutek, který je mi kladen za vinu.“. Ale, když řekne, jakým způsobem, protože mnohdy to pozadí je pro policejní orgán jakožto, toho*

prvního, kdo to vede, třeba někde zahalenou rouškou tajemství. Bylo tam víc lidí? Nebylo? Takže, pokud ten člověk řekne: „Já ano, já se doznávám.“, tak je to málo. Protože pokud řekne: „Byl jsem tam s tím a s tím atd.“ nebo „událo se to tak a tak“, kdy v podstatě policejní orgán má nějaké mezery v popisu toho skutku, tak pokud tohle to doplní, řekněme, tak potom to má velký význam. Ale pokud jenom prohlásí: „Ano, spáchal jsem.“, v rámci toho zase veden motivací nějakého mírnějšího trestu, to bych až zas tak nepřeceňoval.

23) Má dle Vašeho názoru doznání zásadní vliv při rozhodování o stanovení druhu a výměry trestu?

Odpověď: *Zcela jednoznačně je to motivace pachatele, aby dostal mírnější trest. Jak už jsem naznačoval výše, tak pokud prohlásím vinu před soudem a jedná se o nějakou rozsáhlou trestnou činnost, majetkového charakteru, kde je množství svědků. Typicky jsou to dneska podvody na internetu, pokud už se podaří toho pachatele ztotožnit a prokázat mu to. A máte třeba 300, 400, 500, 600 poškozených, byť třeba s malou škodou, tak to dokazování před soudem, pokud by soud měl minimálně číst za souhlasu stran úřední záznamy o podaném vysvětlení, ne-li vyslýchat ty osoby jako svědky, kdy kvůli škodě 50-70,- Kč, je nesmysl ty lidi, někde z Třince, z druhého konce republiky volat na úplně druhou stranu republiky, kdy náklady na toho svědka násobně převýší tu škodu, tak v tomhle tom případě je určitá motivace toho pachatele řízení urychlit, protože soudy k tomu přihlédnou. Tak jak už bylo prejedikováno, že se vzdá části těch svých procesních práv, tak soud k tomu musí přihlédnout jako k polehčující okolnosti.*

24) Vnímáte nějaké nedostatky související s doznáním obviněného/podezřelého a jeho právní úpravou? Pokud ano, jaké kroky by bylo třeba činit k jejich odstranění?

Odpověď: *Už jsme se o tom bavili. Pro mě by dávalo smysl, kdyby na začátku celého řízení ten pachatel, pokud se chce doznat, řekl: „ano, já se doznávám ke všemu a nepožaduji provádět dokazování“. Pokud by šlo, i třeba lidi, kteří spáchali zločin, typicky jsou to například „zpronevěra opatrovníka“. Tam je přitěžující okolnost, že má povinnost hájit zájmy opatrovance, tím pádem i za*

částku 15000,- Kč se dostáváme do roviny zločinu, tudíž se musí vést vyšetřování. Stojí to třeba i násobně víc peněz, než byla způsobena škoda. Pokud by ten člověk řekl: „Ano, tady se doznávám“, podepsal by nějaké prohlášení, odpadlo by dokazování a šlo by to vyřešit nějakou formou zkráceného řízení, kdy soud by mohl vydat trestní příkaz i v případě zločinu. Nebo ať se to bude jmenovat jakkoliv, tak si myslím, že prostor pro zlepšení, zrychlení a zlevnění tady je.

Rozhovor č. 2b – s osobou státního zástupce působícího na Krajském státním zastupitelství:

(11.03.2024, Mgr. J. F.)

1) V krátkosti, prosím, sdělte bližší informace k Vaší osobě, zastávané funkci, dosaženému vzdělání a praxi v oboru.

Odpověď: *Když to vezmu chronologicky, tak co se týče vzdělání, tak to je samozřejmě vysokoškolské – Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně. Byl jsem tam v letech 2009-2015, takže šest let. Rok jsem se propadl, protože jsem byl na erasmu. Takže jsem to měl o rok prodloužené. Co se týče praxe tak víceméně jsem si vyzkoušel všechno, protože ještě v průběhu Právnické fakulty jsme museli nastoupit na různé odborné praxe, takže jsem si vyzkoušel notářství, vyzkoušel jsem si advokacii, věděl jsem, že to je přesně to, co dělat nechci. Takže jsem se v tom utvrdil. Potom jsem si vyzkoušel i státní zastupitelství a podařilo se mi teda pak i v Německu dojednat německý státní zastupitelství, takže supr, mrkl jsem se na protiteroristický oddělení, tak bylo zajímavý si to porovnat. A když jsem nastoupil hned do první práce, hned po státnicích, tak jsem nastoupil na Nejvyšší správní soud a původně jsem se teda připravoval na to, že by ze mě byl soudce. Ale to jsem nechtěl a furt jsem pokukoval, že bych radši dělal státního zástupce a tam vypsali teda výběrový řízení v(z důvodu zachování anonymity respondenta nebude uvedeno místo). Bylo to takový jako sice beznadějný na první pohled, ale podařilo se, tak jsem nastoupil do, od prvního února 2016 jako právní čekatel. A 24.02.2019 jsem složil justiční zkoušky u paní doktorky Bradáčové, tak to byl taky velkej zážitek. A s účinností od 23./24.06.2019 jsem byl jmenován jako státní zástupce Okresního státního zastupitelství a od 01.01.2022 jsem nastoupil na Krajský státní zastupitelství v, pobočka v....., tam jsem do teď a žádný změny neplánuju. A co se týče specializace, tak ta je všeobecná, vzhledem k tomu, že jsme tam pouze dva na dozoru, tak jsme oficiálně specialisti na všechno, včetně takových těch agend, že dozorujeme GIBS a podobně. Je to docela netypické. Ale ne, že bychom stíhali příslušníky GIBSu, to už dáváme do, také tu nemáme specializaci, že bychom řešili mladistvé,*

to dáváme taky do Ale jinak se dá říct, že ta působnost je opravdu všeobecná.

2) Co je náplní Vaší práce?

Odpověď: *Pokud nejdu k soudu, což vlastně na kraji tolik k soudu na kraji nechodíte, protože to množství spisů na kraji je u mě mezi 20-30. Když to převyšší 30, tak je to už spíš víc. A protože se teď hodně věcí řeší dohodama o vině a trestu, tak jsme víc v tý práci, jako takový ti zákulisní hráči. Jinak je to teda běžná agenda, běžná agenda. Že nám přijdou příkazy dle § 88a, že nám zavolá nějaký Váš kolega, že potřebují rychle na někoho operativu, takže jdeme do tý věčkové místnosti, sepisujeme tam uši (pozn. odposlechy), § 158d/3, § 158d/2. V podstatě neděláme agenty, to je naprosto výjimečný. No anebo děláme hodně §8/2, protože mojí doménou je hospodařina. Takže velice často děláme přístupy do Centrální evidence účtů a na to pak navazují žádosti podle §8/2 tr. řádu. To jsou takový věci, který já asi dělám nejčastěji. Dosahy sloužíme každý druhý až třetí týden. Je to na celý týden, takže 168 hodin a během tý doby nesmíme samozřejmě se nikam vzdálit daleko, nesmíme požívat alkohol, musíme být připravení. Ty výjezdy jsou zpravidla na nálezy těla, jinak se to v podstatě neděje. Já jsem nezažil teď na kraji jinej výjezd než výjezd na nález těla. A vždycky to byla vražda. Pak samozřejmě o víkendech, pokud je něco mimořádného. Nedávno jsme dělali evropský zatýkací rozkaz, mezinárodní zatýkací rozkaz, návrh na vydání příkazu k zadržení, ale hlavně vazba. Takže musíme jet i o víkendech, takže zkontaktujeme svého soudce na tom Okresním soudu, protože ty vazby, to přípravko nám dělá vždycky Okresní soud. A fungujeme tam víceméně celý víkend, protože ta vazba je vždycky na těch 48 hodin, takže to je vždycky úplně na knap. Takže sem tam i ty výjezdy máme, naštěstí je to vzácnost.*

3) Jaké jsou kladeny požadavky na státního zástupce Krajského státního zastupitelství? (vzdělání, praxe apod.)

Odpověď: *Nevím, že by byly někde přesně specifikovány, kromě toho zákona o státním zastupitelství a prováděcích předpisů. Takže kromě toho vzdělání a státního občanství musíme složit ten slib a mít za sebou tu justiční zkoušku,*

případně jinou zkoušku, kterou by nám uznali. Jako třeba se dá uznat advokátní zkouška za tu justiční zkoušku a musíme dosáhnout věku 25 let. Tak to dosáhne každý, to problém není, než vystuduje. No a musí nás ministr jmenovat, schválený vládou. To jsou v zásadě jediný požadavky, co se týče vzdělání. Co se týče odborný praxe tak zatím to není v zákoně, zatím je to taková dohoda, kterou sepsala Unie státních zástupců, což je vlastně spolek, profesní organizace státních zástupců. Nás je něco přes 1000 a v té Unii nás bude tak nevím, 300-400. Takže se v podstatě všichni stejně známe napříč republikou a máme trochu možnost přes tu Unii ovlivnit i takovýchle věci, že i to Nejvyšší státní zastupitelství tomu dává docela význam. Takže něco jako kariérní řád máme, ale myslím, že to má pořád doporučující charakter. Je tam teda podmínka praxe, že když chce někdo z okresu na kraj, tak musí mít aspoň 3 roky praxe, kterou já jsem neměl. Takže já jsem měl 2,5, tak jsem musel nejdřív na stáž, měl jsem to na roční stáž, ale nakonec mi to teda zkrátili, že stačilo půl roku. Takže asi takhle, je to velice individuální.

4) Máte v rámci Vaší funkce na daném místě stanovenou nějakou konkrétní problematiku? – zodpovězeno v rámci odpovědi na otázku č. 1,2.

5) Byl byste schopný sdělit, kolik trestních věcí jste po dobu svého působení dozoroval, případně ve kterých jste sám vedl vyšetřování?

Odpověď: *Pokud to bude jen na KSZ, tak to bude jednoduchý, to bude maximálně tak 100 věcí. Určitě méně než 150. Celkově (pozn. i za dobu působení na OSZ), to budou nějaké tisíce. Tisíc až dva tisíce. Ale já jsem měl tu specialitu, že jsem vedle hospodářský trestný činnosti měl i netrestní působnost, a to je taková vedlejší boková působnost, která tady přežívá ještě z dob prokuratury, že vlastně to státní zastupitelství může dát návrh na zahájení civilního soudního řízení. Takže třeba řízení o neplatnost smlouvy. Já si pamatuji případ, že třeba starosta nějakého města prodával pozemky výrazně pod cenou samozřejmě různým známým a rodinným příslušníkům. Obecní parcely. A my jsme chtěli zneplatnit ty smlouvy, takže to je jedna ze situací, kdy můžeme dát podle § 42 zákona o státním zastupitelství návrh na to, aby se smlouva zneplatnila, že tam je veřejný zájem. No a pak jsou to takový*

ty řízení o svéprávnosti. Velice často jsme se s tím setkávali, že ti pachatelé, případně poškození byli zralí na to, aby je někdo omezil ve svéprávnosti anebo už byli, ale bylo to hrozně málo. Bylo potřeba, aby se tam něco přidalo. Nebo, že někdo je hospitalizovaný v psychiatrické nemocnici. Takže kdybych tam nepočítal tyhle civilní spisy, kterých bylo ročně tak 400, tak bychom se určitě vešli do tisícovky. Jednoznačně. Já si myslím, že by to bylo tak kolem 500. Ty si myslím, že ty vás spíš zajímají ty trestní spisy.

6) Dokázal byste, alespoň procentuálně, odhadnout, kolik ze zmíněných trestních věcí skončilo odklonem od klasického trestního řízení?

Odpověď: *No v mém případě, což bylo specifikum té agendy, tak to bylo tak mezi 20-30 %. A suverénně to ještě na tom okrese bylo podmíněné zastavení trestního stíhání. Tzn. většinou hlavní problém byl, aby někdo zvládl uhradit škodu. To i když ty lidi chtěli sebevíc, tak se to někdy prostě nedařilo. Dohoda o vině a trestu si myslím, že byla na okrese tak jedna. Ale ono původně, ty podmínky pro uzavření dohody o vině a trestu byly jiné. Narovnání, to už je mrtvý, to už se nedělá. V těch krajských věcech to v podstatě nepřipadá v úvahu, tam je sazba taková, že to nejsou přečiny, tam podmíněný zastavení trestního stíhání ani nejde. Takže reálně to tam připadá v úvahu jenom v případě, že je to ta agenda GIBS, takže to tam ještě nedávno platilo, že pokud je tam to podmíněné zastavení trestního stíhání, tak ten příslušník bezpečnostního sboru nemusí ztratit nutně tu funkci a je to potom na rozhodnutí toho jeho velitele, jestli ho tam nechá nebo ne. Já nevím teda proč, nedává to smysl, ale to podmíněný zastavení trestního stíhání se bralo tak, že ten příslušník bezpečnostního sboru spáchal něco nedbalostního, i když byl takhle „odsouzenej“ za úmyslný trestný čin. Ale teď už se to změnilo, že vlastně to podmíněný zastavení teda znamená, že je to odsouzení za úmyslný trestný čin a novela toho zákona o služebním poměru příslušníků, takže si myslím, že pro mě už je podmíněný zastavení vlastně taky de facto mrtvý. Budu teď dělat jedno u velmi specifického trestného činu, to je „self trading“ § 255a tr. zákoníku. A jinak si nedokážu představit, že bych to někdy aplikoval. Ale dohody o vině a trestu, těch je hodně a těch bude přibývat.*

7) Má pro Vás postoj podezřelého/obviněného k obhajobě a trestnímu řízení jako takovému zásadní význam?

Odpověď: *Má vždycky, ale z různých úhlů pohledu. Když je to věc, která je důkazně nejistá, tak to má pro mě hodně velký význam. A opravdu to potom dokážu ocenit při návrhu trestu. Ale když je to někdo, u koho je naprosto jasný a nemá vlastně šanci, a pak se teda doznává, tak je mi to skoro jedno. Trošku to zohledním, jakože nehází klacky pod nohy a nenavrhuje naprosto nesmyslný procesní úkony. Anebo naopak, pokud je to někdo, kdo navrhuje nesmyslné úkony, pořád navrhuje přezkum postupu policejního orgánu naprosto nesmyslně a podobně...tak pokud je to pak někdo takový, tak na to pak taky myslím při návrhu trestu. Takže význam to pro mě určitě má. A vždycky si to poznamenávám, jestli to doznání bylo hned nebo až potom, účelově. Velice častý je to, že se někdo dozná v průběhu prověřování na úřední záznam o podání vysvětlení. Pak odmítne vypovídat, následně taktizuje, chce nahlídnout do spisu. Pak se radí s obhájcem, pak třeba ještě s druhým obhájcem a pak přijde s tím, že „bychom se chtěli doznat“. Takže vždycky to hodnotím individuálně.*

8) Setkáváte se často se situací, kdy podezřelý/obviněný k trestnímu řízení přistupuje aktivně a doznává se? Je tomu tak častěji než v opačném případě?

Odpověď: *Asi bych to spíš rozdělil podle toho, jestli je to spíš obecná nebo hospodářská kriminalita. V té hospodářské se častěji setkávám s tím, že je častěji než v té obecné. Jakože hned na začátku. Protože tam to hrozně často závisí jenom na finančním šetření. A to, když je udělané dobře, protože ti krajší „výnosáři“ jsou většinou hodně dobří. Takže, když ty lidi zjistí, že to všechno máme zjištěné dobře, kam ty peníze převáděl, kolik, komu, tak to většinou dojdou k závěru, že to nemá smysl se nedoznávat. V té obecné kriminalitě, tak tam je to těžký. Tam je to případ od případu.*

9) Liší se postoj obviněného k doznání v závislosti na tom, zda má zvoleného či ustanoveného obhájce oproti situacím, kdy zastoupen obhájcem není?

Odpověď: *Určitě. Já v podstatě ve všech věcech, vyjma té agendy GIBS, mám nutnou obhajobu. Mám teď dokonce jeden případ, kdy si obviněný vzal obhájce, u výslechu řekl, že by se sám i doznat chtěl, rád by se i vyjádřil, ale obhájce mu poradil, že nemá vypovídat. Vlastně i tohle hodnotím ku prospěchu člověka. Obecně si myslím, že pokud ti lidé obhájce nemají, se spíše doznávají. A když ho mají, tak ti obhájci to zkouší. Každý úkon jsou peníze. Takže potom sepsat nějaký přípis, podnět k výkonu dohledu, námitku na policii, námitku na státního zástupce apod., to se píše s radostí. Mám ten dojem, že v některých případech, a to mám informace i od starších kolegů, je největším nepřítelem obviněného ten jeho advokát. A že ti advokáti často tlačí obviněné k tomu, aby se nedoznávali i v těch věcech, ve kterých to nemá smysl. Ale i když třeba to, co bylo provedeno v prověřování, nesmí soud použít jako důkaz, tak mi věřte, že si to ty soudci přečtou, protože to v tom spisu prostě je. Ve chvíli důkazní nouze je to ale průšvih. Typické jsou takové ty „týračky“, tam ty lidi otáčí v průběhu řízení, a to lze pak těžko prokazovat. Já tohle dělám nerad, tu obecnou.*

10) Jakou motivaci dle Vašeho názoru mají obviněné osoby k doznání a aktivnímu přístupu k trestnímu řízení?

Odpověď: *Jednoznačně nižší trest. A snad jenom jednou za tu dobu jsem se setkal s tím, že mi ten člověk řekl, že to chce mít co nejrychleji za sebou. Jako upřímně, že bych tam měl člověka, který by byl opravdu tak na výši, že se chtěl upřímně kát, tak to si nemyslím. V jednom případě jsem skoro měl ten dojem, ale nakonec to tak nebylo.*

11) Setkal jste se někdy s případy důkazní nouze, kdy nebylo možné podezřelému/obviněnému vinu bez jeho doznání spolehlivě prokázat?

Odpověď: *Ano, bohužel setkal. Občas to trochu „smrdí“ tím, že když se ve stavu důkazní nouze nedozná, tak to spadne a budeme platit odškodnění. Ale zatím jsme ještě nic neplatili.*

12) Jaký má, podle Vašeho názoru, přínos pro průběh a výsledek trestního řízení fyziodekční vyšetření či psychologické znalecké zkoumání osobnosti obviněného?

Odpověď: *Fyziodekci jsem ještě nikdy nedělal, to je můj sen to někdy vyzkoušet. Víím o tom jenom teorii. Bohužel ty moje policejní orgány, co dělají v mé působnosti k tomu moc naklonění nejsou. A znalečáky hodně. V těch věcech, které se týkaly třeba domácího násilí, tam nám pomáhaly hodně.*

13) Myslíte, že by v kompetencích soudního znalce z oboru psychologie mělo být posouzení specifické věrohodnosti takové osoby (věrohodnost v kontextu konkrétní výpovědi)?

Odpověď: *Jedna věc je, jestli by to mělo být mezi jeho kompetencemi a druhá věc je, jestli nenarazíme na Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod. Já bych s tím takový problém neměl, ale Nejvyšší a Ústavní soud by s tím asi problém měl, to by neprošlo. Těm by se to vůbec nelíbilo. Ale za mě, já tam zas takový problém nevidím. Já si myslím, že by se možná soudům nelíbilo, že se zasahuje do hodnocení důkazů až moc a že by se mělo nechat na nich, jestli to ten člověk udělal nebo ne.*

14) Máte představu o tom, kolik trestních věcí v závislosti na doznání či prohlášení obviněného o vině na spáchaném skutku vedlo k odklonu trestního řízení?

Odpověď: *Mezi 10-20 % celkově. Když si vezmu jenom ty, kde se doznávali, tak mezi 20-30 %. Tam byl vždycky největší problém nahradit škodu.*

15) Jaký druh odklonu je dle Vašeho názoru nejvíce využíván a jaký naopak nejméně? Co je podle Vás důvodem jejich využívání/nevyužívání?

Odpověď: *Obecně, pokud vezmeme i ten okres, tak nejčastější bude podmíněné zastavení trestního stíhání a pak dohoda o vině a trestu. Pak už asi nic, samozřejmě podmíněné odložení návrhu na potrestání v tom zkrácenku, v ZPR. Ale narovnání, to už se prostě celorepublikově neděje. To mám informace podle naší statistiky. Kdyby mi někdo řekl, že v rámci celé ČR bylo za rok 2023 schváleno méně než 10 narovnání, tak bych tomu asi i věřil.*

Narovnání je právně hodně složitý. Podmíněný zastavení trestního stíhání je velice jednoduchý, málo formální a rychlý. Na konci zkušební doby se akorát udělá ještě usnesení o osvědčení formulářový, to píšou právní čekatelé. A dlouhou dobu to jelo ještě ve větším formátu, protože se nedělalo to podmíněný zastavení trestního stíhání podle druhého odstavce. Takže se tam neukládala povinnosti přispět něco na oběti a neukládala se tam povinnost zdržet se nějaké činnosti. Teď teda je velkej tlak, ze strany Nejvyššího státního zastupitelství, aby se dělaly tyhle kvalifikované odklony. A třeba dělat dohodu o vině a trestu na okrese, to je vlastně víc práce než užitku v těch malých věcech. Dříve v době, kdy bylo té kriminality opravdu o mnoho více, tak si vzpomínám, že ještě v době, když jsem působil jako právní čekatel, tak byly tendence k tomu, aby se do těch odklonů šlo vždy, kdy je to možné. Takže se to bralo opravdu hodně. Ale dneska mám pocit, že už je v tomhle poměrně velká volnost, protože těch trestních věcí není tolik a zvládáme je.

16) Setkal jste se za dobu svého působení se situacemi, kdy v případě prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán za účelem sjednání dohody o vině a trestu či narovnání, a jejich následnému neschválení, nebylo možné obviněnému vinu prokázat, když k takovému prohlášení již v dalším řízení nelze přihlížet jako k důkazu?

Odpověď: *S tím jsem se ještě neseťkal. Pouze jednou se mi stalo, že mi neschválili dohodu o vině a trestu.*

17) Jsou obviněné osoby v rámci přípravného řízení dle Vašeho názoru dostatečně poučovány o možnostech odklonu trestního řízení?

Odpověď: *Myslím si, že jo. Protože když čtu ty protokoly o výsleších, tak vždycky to tam je zanesený, že se ty lidi i k tomu poučení vyjadřují. A ty lidi většinou jednu z prvních věcí, co řeknou, je: „měl bych zájem o dohodu o vině a trestu“, „měl bych zájem o zastavení trestního stíhání“. Spíš se setkávám opravdu s tím, že se mě mnohdy nahání pachatelé s tím, že by tu dohodu uzavřít, že by chtěli dělat spolupracující obviněný. A třeba v těch kauzách organizované zločinecké skupiny se pak obvinění předhánějí a zjišťují, kolikátí*

jsou v pořadí, kdo byl první, kdo chce spolupracovat apod. A já už stejně nevím, kdo byl ten první. Já si vezmu toho, kdo mi toho řekne samozřejmě nejvíc.

18) Setkal jste se tedy v rámci svého působení s využitím institutu „spolupracujícího obviněného“? Pokud ano, jaký důsledek plynul z označení obviněného za spolupracujícího?

Odpověď: *Měl jsem dvě trestní věci, ve kterých jsem se s tím setkal. Byla to hospodařina. Jednu mám teda stále v běhu a jednu jsem předával kolegovi. A podle mého názoru on s tím institutem, podle mého názoru, jako začínající státní zástupce na okrese, naložil velice nevhodně. Protože s tím spolupracujícím obviněným uzavřel dohodu o vině a trestu, čímž zavinil to, že byl ten člověk vlastně v pozici svědka, protože byl řešen v jiné věci z procesních důvodů, no a teď on jako svědek vlastně může prohlásit, že nebude vypovídat, aby si nezpůsobil trestní stíhání. A hlavní, v rámci zločinecké skupiny vlastně jediný člověk, který s námi byl ochoten mluvit, je teď krajně nejistý, jestli bude mluvit nebo ne. A druhá věc aktuální, to je daňovka, velká, legalizace výnosů z trestných činností. Tam ty lidi cítí, že to zavání velkým průšvihem. Tam těch obviněných je 9 nebo 10 a všichni chtějí spolupracujícího obviněného, kromě toho hlavního.*

19) Myslíte, že jsou obvinění dostatečně motivováni k využití tohoto institutu?

Odpověď: *Já si myslím, že máme už nástroje, jak je motivovat, vzhledem k tomu, jak můžeme naložit s tím jejich trestem. Protože můžeme upustit od potrestání teoreticky, anebo upustit od potrestání s dohledem. Ale otázkou je, jestli to dokáže převážit často nějaké hrozby „likvidace“ apod., které těm obviněným na základě jejich statutu spolupracujícího obviněného hrozí.*

20) Myslíte, že je tento institut využíván v dostatečné míře? Pokud ne, co by dle Vašeho názoru bylo třeba k jeho častějšímu využívání?

Odpověď: *Myslím, že je používán dostatečně často. A hlavně jak přišly takové instituty jako je dohoda o vině a trestu, že ten institut spolupracujícího obviněného zůstal zachován. Takže máme na výběr z mnoha procesních*

nástrojů se s tím obviněným dohodnout, jestli chtějí dohodu nebo spolupracujícího obviněného. Ten je nastavený dle mého názoru perfektně. Tam opravdu i v poměrně závažné trestné činnosti můžeme upustit od potrestání. Což opravdu lákadlo pro ty obviněné je. Ale teda v situacích, kdy je zde hrozba ze strany nějakého „vojáka s tlumičem“, tam si to každý rozmyslí.

21) Má dle Vašeho názoru doznání podezřelého/obviněného zásadní vliv na výsledek trestního řízení?

***Odpověď:** Určitě v rovině toho trestu. Tam si myslím, že to zásadní je, když si porovnáme všechny polehčující okolnosti, tak to doznání je zásadní polehčující okolnost. Dokonce předseda Okresního soudu v říkal, že je to dokonce nejdůležitější polehčující okolnost. Takže si fakt myslím, že jo, ale musí to být přímé doznání. Takové to doznání po dvou měsících, když zjistíme, že už proti sobě máme tři svědky a „ježišmarja, máme nějakou kameru, kde nás to zachytilo, tak teď se doznáme“, tak to já schválně v té obžalobě upozorním soud, že se sice doznávají, ale až tehdy a tehdy. Ale myslím, že upřímné a včasné doznání má velký vliv. A třeba ještě před tím, než nahlídnou do spisu.*

22) Má dle Vašeho názoru doznání zásadní vliv při rozhodování o stanovení druhu a výměry trestu? – zodpovězeno v předchozí odpovědi na otázku č. 21.

23) Vnímáte nějaké nedostatky související s doznáním obviněného/podezřelého a jeho právní úpravou? Pokud ano, jaké kroky by bylo třeba činit k jejich odstranění?

***Odpověď:** Teď, jak je ta dohoda o vině a trestu, tak je podmínkou, jestli prohlásí, že ten skutek spáchal. To je taky zajímavý, jestli je to to stejné, jakože se doznal. Není. A myslím si, že se teprve začíná tvořit nějaká uznatelná judikatura na to, typicky pokud máme nějakou „skupinovku“, část lidí se doznává a část ne. A říkají: „nebudeme dělat žádný spolupracující obviněný“ a třeba ani nejsou pro to splněny podmínky. Jak naložit s těma, co se doznávají? A jak je procesně použitelný ten výsledek těch, vůči těm dalším? To je taková nezodpovězená otázka, je na to stanovisko Analytického*

legislativního odboru NSZ, který v podstatě říká, že nevědí vůbec, že to řekne praxe. To je teda problém, protože pokud je ten člověk řešen v jiné věci, tak se nám z něj pak stává svědek. A jak mi to pak uděláme, když on už pak nebude chtít vypovídat? Nejlepší je to teda udělat tak, že ty, co se nechtějí doznat a nechtějí třeba tu dohodu o vině a trestu, tak do té doby to povedeme ve společném řízení v jedné trestní věci. A pokud nám dojde k tomu, že oni nám usvědčí ty pachatele, kteří se nedoznávají, tak teprve potom jim schválíme tu dohodu. Ale kdyby se to tak advokátům nelíbilo, tak to s nimi uzavírat nemusíme, že. Jinak bych si pak ještě položil otázku, jestli vůbec musíme vyslýchat obviněného. Já si myslím, že nemusíme. A JUDr. Růžička z NSZ si to taky myslí, ten nám hodně dělá ty stanoviska. Když tam stojí „zejména vyslechneme obviněného“, je to dle mého názoru demonstrativní výčet a tím pádem je to něco podle těch pravidel, co podle mě není nutný. A tudíž je teda taky zajímavá otázka, jestli vůbec stojíme o to, aby se nám doznával/nedoznával, aby se k tomu nějak vyjadřoval, když se může hájit i lží? Například ve chvíli, kdy obviněný zmizí, v řízení proti uprchlému to třeba není.

Rozhovor č. 3 – s osobou soudkyně Okresního soudu

(13.03.2024, Mgr. J. P.)

- 1) V krátkosti, prosím, sdělte bližší informace k Vaší osobě, zastávané funkci, dosaženému vzdělání a praxi v oboru.**

Odpověď: *Pracuji jako místopředsedkyně Okresního soudu v (z důvodu zachování anonymity nebude uvedeno místo). V pracovní pozici jsem od roku 2000 a asi celou dobu, vyjma mateřské, pracuji na trestním úseku.*

- 2) Co je náplní Vaší práce?**

Odpověď: *Jednak v rámci místopředsednický funkce, tak dozor nad trestním úsekem, veškerá statistika a údaje, co se trestního úseku týká. A v rámci vlastní specializace jsem soudce pro mládež, kde jsem absolvovala specializované školení. A pak to nemáme jako specializaci klasicky danou, ale mám specializaci na věznici a na vazební řízení.*

- 3) Dochází v průběhu výkonu Vaší funkce k dalšímu vzdělávání?**

Odpověď: *Vzdělávání probíhá furt, ve své podstatě asi ve všech úsecích, ve všech zajímavých otázkách. Na tu mládež jsme museli mít specializovaný proškolení pro soudce podle klasicky zákona č. 218/2003 Sb., kde se jednalo o cyklus nějakých pěti třídenních běhů a mám na to klasicky certifikát.*

- 4) Máte v rámci Vaší funkce na daném místě stanovenou nějakou konkrétní problematiku? – zodpovězeno v odpovědi na otázku č. 2.**

- 5) Byla byste schopná sdělit, kolik trestních věcí jste po dobu svého působení rozhodovala?**

Odpověď: *To asi ne, ani odhadem. To si nepíšu.*

- 6) Dokázala byste, alespoň procentuálně, odhadnout, kolik ze zmíněných trestních věcí skončilo odklonem od klasického trestního řízení?**

Odpověď: *No to je jistě menšina. Pokud myslíte klasicky odklon jako podmíněný zastavení, narovnání. Pokud i dohoda o vině a trestu.... To se těžko*

dává dohromady. Pokud by to byly klasický odklony jako odklony, tak to si myslím, že je tak čtvrtina. U dohod pak, což je překvapivý, protože to je myslím o ochotě soudce, jestli chce tu dohodu schvalovat. I ne písemně navrženou, ale předloženou ústně nebo dohodnutou v rámci hlavního líčení nebo v průběhu toho řízení před soudem. Protože tam pak třeba u vazebního řízení je těch dohod hodně, to je třeba i 70-80 %. A když ne, tak je tam aspoň prohlášení viny, doznání.

7) Má pro Vás postoj podezřelého/obviněného k obhajobě a trestnímu řízení jako takovému zásadní význam?

Odpověď: *Ano. No tak ohledně té viny, pokud doznává nebo je ochoten prohlásit vinu s tím, že v plném rozsahu přijímá celou obžalobu, včetně skutku, všech těch skutečností, a i té právní kvalifikace, tak k tomu pak můžu přihlédnout při ukládání trestu.*

8) Setkáváte se často se situací, kdy podezřelý/obviněný k trestnímu řízení přistupuje aktivně a doznává se? Je tomu tak častěji než v opačném případě?

Odpověď: *Ano, určitě.*

9) Liší se postoj obviněného k doznání v závislosti na tom, zda má zvoleného či ustanoveného obhájce oproti situacím, kdy zastoupen obhájcem není?

Odpověď: *Jak kdy, jak v čem. Někdy naopak u těch mladistvých je poučí, že je dobrý se doznat. Takže tam je to někdy ku prospěchu věci, že s obhájcem spíš spolupracují, než nespupracují anebo nedoznávají. Nedá se to říct paušálně, je to případ od případu.*

10) Jakou motivaci dle Vašeho názoru mají obviněné osoby k doznání a aktivnímu přístupu k trestnímu řízení?

Odpověď: *No myslím si, že po zákonném poučení, když se doznají, tak to soud vyhodnotí jako polehčující okolnost a tu osobu pachatele vnímá jinak a mohou se dostat na nižší trest. Takže to pak začnou doznávat.*

11) Setkala jste se někdy s případy důkazní nouze, kdy nebylo možné podezřelému/obviněnému vinu bez jeho doznání spolehlivě prokázat?

Odpověď: *Jo, setkala. Není tomu často, spíš v jednotkách případů, ale děje se to.*

12) Nemáte pocit, že ve chvíli, kdy se obviněný za současné právní úpravy má právo hájit jakýmkoliv způsobem, tedy i lží, přikládáme doznání zbytečně velkou váhu? Nepřeceňujeme jej?

Odpověď: *No přeceňujeme, já bych řekla spíš přehnaně vyhodnocujeme. Ale je to tak. Doznání je pro nás výrazná polehčující okolnost, takže ve chvíli, kdy se to obviněnému vysvětlí, tak to pochopí.*

13) Jaký má, podle Vašeho názoru, přínos pro průběh a výsledek trestního řízení fyziologické vyšetření či psychologické znalecké zkoumání osobnosti obviněného?

Odpověď: *To má význam v okamžiku, kdy nám ten dotyčný popírá. Kdy popírá a vyhodnocujete, jestli je ta výpověď pravdivá nebo není pravdivá, tak potom pro mě jsou tohle podstatné okolnosti, který mi potvrdí buď tu jeho výpověď nebo ty pochybnosti, domněnky, které tam jsou, jsem díky tomu schopná se s nimi vypořádat. Přisuzuji tomu velkou váhu.*

14) Myslíte, že by v kompetencích soudního znalce z oboru psychologie mělo být posouzení specifické věrohodnosti takové osoby (věrohodnost v kontextu konkrétní výpovědi)?

Odpověď: *Myslím si, že ne. Bylo by to v rozporu s Listinou.*

15) Máte představu o tom, kolik trestních věcí v závislosti na doznání či prohlášení obviněného o vině na spáchaném skutku, pro který je stíhán, vedlo k odklonu trestního řízení?

Odpověď: *Myslím si, že většina. Že v okamžiku, kdy se doznají, tak hledají v podstatě formu, zda je tady možná forma nějakého odklonu. Takže už samotná možnost nějakého odklonu je právě motivací k doznání.*

16) Jaký druh odklonu je dle Vašeho názoru nejvíce využíván a jaký naopak nejméně? Co je podle Vás důvodem jejich využívání/nevyužívání?

Odpověď: *No, v řízení před soudem si myslím, že je teď nejvíce, pokud tam počítáte i tu dohodu o vině a trestu, tak ty dohody o vině a trestu jsou. Podmíněný zastavení trestního stíhání využije hodně často státní zastupitelství, takže k nám se ty věci některý už nedostanou. Takže pokud my zastavujeme, tak je to v minimum případů, tak do 10 %, kdy uvažujeme o podmíněném zastavení. Narovnání jsem dělala v jednotkách, to je fakt taky strašně málo. Souhlasím s tím, že je to v podstatě mrtvý institut, tady se tak končilo minimum věcí. Mám založený nějaký vzor z roku „raz-dva“, ale jak říkám, tady se fakt dělalo jednotkově věcí, když vezmu u všech soudců. Co je důvodem nevyužívání toho narovnání, to nevím. Ale ani obhájci to nenavrhují, celkově je to takový mrtvý. Když hledáme cestu, tak ani my moc neuvažujeme o narovnání, to je pravda. Ale ani ti obhájci to nenavrhují. Navrhnou vám podmíněné zastavení trestního stíhání. Když řekneme, že ne nebo tam ze zákonných důvodů nejsou podmínky k jeho využití, tak přijdou s prohlášením viny nebo s dohodou o vině a trestu, ale s tím narovnáním nikdo nepřijde. Ani si nemyslím, že je to podmínkami. Přemýšlím, čím to je, ale fakt nevím.*

17) Setkala jste se za dobu svého působení se situacemi, kdy v případě prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán za účelem sjednání dohody o vině a trestu či narovnání, a jejich následnému neschválení, nebylo možné obviněnému vinu prokázat, když k takovému prohlášení již v dalším řízení nelze přihlížet jako k důkazu?

Odpověď: *Já jsem se nesečkala s tím, že bychom neschválili. Všechno, co jsem dělala, tak jsme schválili a taktéž i kolegové, kteří dělali, tak taky schválili.*

18) Jsou obviněné osoby v rámci přípravného řízení dle Vašeho názoru dostatečně poučovány o možnostech odklonu trestního řízení?

Odpověď: *Předpokládám, že ano. Respektive hledám ty formulky, kdy na začátku výslechu stojí: „byl jsem poučen nebo rozumím tomu“, tak to hledám a všechny ty další podmínky. Takže předpokládám, že jo, když to tam je.*

19) Setkala jste se v rámci své praxe s využitím institutu „spolupracujícího obviněného“? Pokud ano, jaký důsledek plynul z označení obviněného za spolupracujícího?

Odpověď: *Ne. Používají to obvinění, že spolupracovali, ale vysloveně jsem neměla spolupracujícího obviněného.*

20) Myslíte, že jsou obvinění dostatečně motivováni k využití tohoto institutu?

Odpověď: *To fakt nevím, na to nejsem schopna odpovědět.*

21) Myslíte, že je tento institut využíván v dostatečné míře? Pokud ne, co by dle Vašeho názoru bylo třeba k jeho častějšímu využívání?

Odpověď: *Taky nevím, nedokážu říct. To se netýká úplně řízení před soudem, že jo.*

22) Má dle Vašeho názoru doznání podezřelého/obviněného zásadní vliv na výsledek trestního řízení?

Odpověď: *Myslím si, že ano. Pomůže vám to fakt trochu ve chvíli, kdy máte důkazní nouzi. Nebo i ve chvíli, kdy jste na pochybnostech, jestli se ta obhajoba udrží nebo ne, tak v okamžiku, že obviněný přijde s tím, že se chce doznat, tak se vám uleví.*

23) Má dle Vašeho názoru doznání zásadní vliv při rozhodování o stanovení druhu a výměry trestu?

Odpověď: *K tomu se přihlíží vždycky.*

24) Vnímáte nějaké nedostatky související s doznáním obviněného/podezřelého a jeho právní úpravou? Pokud ano, jaké kroky by bylo třeba činit k jejich odstranění?

Odpověď: *Nemám. Mám pocit, že se to mediálně prezentuje tak, že když se obviněný dozná, tak že mu skoro nehrozí skoro žádný trest nebo že jim dáváme jenom podmínky, ale to není vůbec pravda. Protože doznají většinou*

ve chvíli, kdy jim hrozí nepodmíněný trest, většinou i docela dlouhý nepodmíněný trest, tak i ti, když jsou ochotní prohlásit vinu, přiznat se, doznat, případně uzavřít dohodu o vině a trestu. Takže si úplně nemyslím, že se to až zas tak přeceňuje nebo že by tam byly nějaké zákonné nedokonalosti, které by bylo třeba opravit.